

Anne Mette Sunde

Bortfall av obligatoriske *søg*-refleksiver
En studie av mønsterlån fra engelsk til norsk

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap, mai 2013

Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, NTNU

TAKK

Først av alt ønsker jeg å rette en stor takk til alle som stilte som informanter i denne studien. Takk til ansatte og ledere i Tide AS, lærere og elever ved Kirkenes videregående skole, mastergradsstudentene i engelsk litteratur ved NTNU, og studentene (m/leder Hillevi) tilknyttet Ekspert i Team-landsbyen "Bærekraftige kystsamfunn – akvakultur/havbruk".

Dernest ønsker jeg å takke veilederen min, professor Kristin Melum Eide, for grundige og motiverende tilbakemeldinger. Kristin takkes òg god hjelp i innspurten på oppgaven.

Videre ønsker jeg å takke INL-stipendiatene Guro Busterud og Leiv Inge Aa for hjelp og tips tilknyttet spørreskjemaundersøkelsen og elektroniske språkkorpus. Takk også til Eli og Gunn på INL for å ha ytt god sørvis gjennom hele masterperioden.

Til sist ønsker jeg å takke mine gode venner på nordisk, blant dem Aleksander, Heming, Tina og Bjørn. Heming fortjener en ekstra takk for å ha korrekturlest denne oppgaven, og for å ha kommet med nyttige og oppklarende innspill. Bjørn takkes spesielt for fire års gjentakende kursing i Microsoft Word og korrekt referering.

Alle eventuelle feil og mangler i denne oppgaven er helt og holdent mitt ansvar.

Trondheim, mai 2013

Anne Mette Sunde

INNHold

TAKK	iii
INNHold	v
1 INNLEDNING	1
1.1 Oppgavens tema og problemstilling	1
1.1.1 Bakgrunn	2
1.1.2 Begrepsavklaring.....	2
1.1.3 Problemstilling og utgangshypotese.....	3
1.1.4 IR-verb som skal undersøkes	6
1.2 Presentasjon av teori, data og metode	9
1.2.1 Teori	9
1.2.2 Data og metode.....	10
1.3 Generativ grammatikk og sociolingvistikk.....	11
1.3.1 Generativ grammatikk: Språkbrukerens mentale grammatikk.....	12
1.3.2 Sociolingvistikk: Språkbrukeren i sin sosiale kontekst	13
1.4 Oppgavens oppbygning	14
2 TEORI	15
2.1 Argumentstruktur, rammer og <i>seg</i> -refleksiver	15
2.1.1 Verbets argumentstruktur	16
2.1.2 Syntaktisk-semantiske rammer	18
2.1.3 <i>Seg</i> -refleksivenes status og frasestrukturelle posisjon	21
2.2 Språkkontakt, flerspråklighet og engelsk	24
2.2.1 Bortfall av obligatoriske refleksivpronomen i engelsk	24
2.2.2 Språkkontakt.....	25
2.2.2.1 <i>Utelating av argumenter i språkkontaktsituasjoner</i>	25
2.2.3 Engelsk som globalt språk.....	26
2.2.4 Engelsk i Norge: domenetap i akademia.....	27
2.2.5 Yaron Matras og <i>substans-</i> versus <i>mønsterlån</i>	28
2.2.6 Generativ grammatikk og parallelle grammatikker	32
3 METODE	35

3.1	Metode og data i generativ grammatikk og sosiolingvistikk.....	35
3.1.1	Generativ grammatikk: introspeksjon og modellkonstruksjon	35
3.1.2	Sosiolingvistikk: observert språkbruk og sosiale variabler	37
3.2	Metodevalg og gjennomføring	38
3.2.1	Metodetriangulering	39
3.2.2	Spørreskjemaundersøkelse og grammatikalitetsvurdering.....	39
3.2.3	Utforming og gjennomføring av spørreskjemaundersøkelsene.....	41
3.2.4	Informantgrupper	48
3.2.5	Søk i korpus.....	49
3.2.6	Valg av korpus	51
3.2.7	Informantintervju	52
3.2.8	Oppsummering	54
4	EMPIRI	55
4.1	Spørreskjemaundersøkelsen	55
4.1.1	Bussjåfører ansatt i Tide AS.....	56
4.1.2	Om verbet <i>etablere</i>	59
4.1.3	Lærere ved Kirkenes VGS	60
4.1.4	Elever ved Kirkenes VGS	62
4.1.5	Mastergradsstudenter tilknyttet Ekspertes i Team.....	65
4.1.6	Mastergradsstudenter i engelsk litteratur	67
4.1.7	Oppsummering av resultatene	69
4.2	Språkkorpus	71
4.2.1	Om verbet <i>konsentrere</i>	71
4.2.2	BigBrother-korpuset.....	72
4.2.3	Norsk talemålskorpus – Oslodelen.....	72
4.2.4	Nordisk dialektkorpus	72
4.2.5	Norwegian Web as Corpus.....	73
4.2.6	Oppsummering av resultatene	73
4.3	Setninger med inanimate subjekt.....	74
4.4	Informantintervju	76
4.4.1	Informant C10	76

4.4.2	Informant C11	77
4.4.3	Informant D15	78
4.4.4	Oppsummering	79
5	ANALYSE	81
5.1	Strukturell analyse av refleksivbortfall.....	81
5.1.1	Bakgrunn for strukturell analyse	81
5.1.2	Verbets argumentstruktur og implisitte argument.....	82
5.1.3	Refleksivramme	84
5.1.4	Refleksivbortfall som endring i argumentstruktur	86
5.2	Refleksivbortfall i norsk	87
5.2.1	Overordnet mønster: V1, V2, V3 og variablene +/- <i>alder</i> og +/- <i>utdanning</i>	87
5.2.2	<i>Seg</i> -refleksiver som frivillig utfylling	91
5.2.3	Forskjell på verbene: <i>etablere</i> og <i>konsentrere</i>	92
5.2.4	Inanimate subjekt	93
5.3	Engelskspråklig påvirkning på norsk: refleksivbortfall som abstrakt lingvistisk mønsterlån	94
5.3.1	Mastergradsstudenter i engelsk: norsk og engelsk som parallelle grammatikker 94	
5.3.2	Refleksivbortfall som mønsterlån fra engelsk til norsk.....	98
5.3.3	Refleksivbortfall som konsekvens av domenetap?	99
5.4	Oppsummering av funn	100
6	KONKLUSJON	103
6.1	Videre arbeid	103
	LITTERATUR	105
	VEDLEGG	1
	SAMMENDRAG	Error! Bookmark not defined.

1 INNLEDNING

1.1 Oppgavens tema og problemstilling

Dette masterprosjektet er en undersøkelse av hvordan et utvalg norske verb ser ut til å miste sitt obligatoriske refleksive pronomen *seg*.¹ (1) viser eksempler på dette (min understreking):

(1)

- a) Prestelivet kan tiltrekke pedofile.²
- b) Staten vil tiltrekke private investeringer i økonomien.³
- c) Fordelen med lavkarbo er mye mer stabil blodsukker- og hormonbalanse, som gjør at man restituerer raskere.⁴
- d) Jeg kan ikke relatere til det som foregår i vårt vakre Norge nå.⁵
- e) Stjernene flokke til Versaces H&M-visning.⁶

Tiltrekke, *restituere*, *relatere* og *flokke* er eksempler på verb man kan kalle inherent refleksive, og som, i henhold til blant annet *Nynorsk- og Bokmålsordboka*, skal ha et refleksivt pronomen som utfylling (se delkapittel 1.1.3 for utdypning). I eksemplene over er refleksivpronomenet utelatt, og mange språkbrukere vil oppfatte disse setningene som ugrammatikalske. Til tross for dette brukes faktisk slike verb i utstrakt grad på denne måten. Språkrådet informerer om at de foreløpig ikke har tatt stilling til dette fenomenet, men rådgiver Øystein Baardsgaard understreker at “[d]er varianter uten refleksivpronomen måtte komme fra engelsk, vil Språkrådet holde en knapp på den tradisjonelle formen med refleksivpronomen” (personlig kommunikasjon 26. februar 2013). Den tradisjonelle formen i nordiske språk skal altså være med refleksivpronomen.

Jeg skal i denne oppgaven velge meg ut et antall norske verb som i utgangspunktet skal ha et refleksivt pronomen som utfylling, og se på bruken av dem i dag. Dette skal jeg gjøre gjennom å teste autentisk språkbruk, samt via grammatikalitetsbedømminger innhentet ved hjelp av spørreskjemaundersøkelser. Bakgrunnen for at jeg ønsker å undersøke dette refleksivbortfallet, er at det er gode grunner til å tro at den endrede bruken er et resultat av engelsk språkpåvirkning. For eksempel er det et faktum at engelsk ikke har obligatoriske

¹ Samt bøyingsformene *meg*, *deg*, *oss* og *dere*.

² <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/biskopen-prestelivet-kan-tiltrekke-pedofile-3179150.html> (04.10.11)

³ <http://norwegian.ruvr.ru/2011/06/27/52432993.html> (17.10.11)

⁴ <http://www.dagbladet.no/2011/10/31/tema/kosthold/helse/trening/lavkarbo/18829132/> (02.11.11)

⁵ <http://linepus.sprayblogg.no/newsflash.html> (18.10.11)

⁶ <http://www.kjendis.no/2011/11/09/kjendis/mote/versace/hm/design/18949012/> (09.11.11)

refleksiver der andre germanske (så vel som romanske) språk i Europa har det. Jeg diskuterer dette videre i delkapittel 1.1.3 og 2.2.1.

1.1.1 Bakgrunn

Vår økende kompetanse i engelsk er synlig i den norske språkbruken. Tidligere forskning om engelskens påvirkning på norsk har i all hovedsak dreid seg om den voksende importen, tilpasningen og bruken av engelske ord og uttrykk. Mens mange studier har tatt for seg kodeveksling, domenetap og innlån av leksikalske ord (herunder morfologi, fonologi og ortografi), er studier av funksjonsord og strukturelle trekk innlånt i norsk, sjeldnere (Helge Sandøy, personlig kommunikasjon, 31. oktober 2011).⁷ Dersom jeg finner gode holdepunkter for at den endrede bruken av inherent refleksive verb i norsk skyldes engelsk påvirkning, vil jeg med denne masteroppgaven kunne vise hvordan også syntaksen påvirkes av språkkontakt. Dette er et utviklingstrekk som det er viktig å identifisere, i og med at det viser at språket kan påvirkes på ulike nivå.

Også utenfor Norge har språkkontaktforskningen konsentrert seg om leksikalske elementer, og innlån av strukturer og konstruksjoner har i mindre grad blitt undersøkt (Matras 2009: 234). Årsaken til at det ikke har blitt forsket på lån av mer abstrakte strukturelle mønstre i språket tidligere, kan skyldes at slike endringer er færre. I tillegg kan det tenkes at syntaktiske endringer er vanskeligere å oppdage enn leksikalske, i og med at de strekker seg utover ordgrensen. Ikke desto mindre må også slike lån undersøkes. Ved siden av at mønsterlån fra engelsk til norsk forutsetter en høy engelskkompetanse blant norske språkbrukere, kan denne typen lån tolkes som et “neste steg” i utviklingen, og blant språkkontaktforskere finnes dem som kobler slike mønsterlån til en nært forestående språkdød: “When extensive syntactic diffusion does occur, as it clearly does in cases of extreme convergence, it appears to be due to mechanisms of change associated with language shift” (Winford 2003: 97). Gjennom å undersøke refleksivbortfall som mønsterlån, ønsker jeg å bidra til å belyse også denne siden ved engelsk språkpåvirkning, som per i dag altså er et relativt utforsket felt i norsk.

1.1.2 Begrepsavklaring

Jeg skal som nevnt undersøke verb av typen man kan kalle *inherent refleksiv*. Inherent refleksive verb (IR-verb) er verb som kun kan ta *seg* som utfylling. I Guro Busteruds masteroppgave “Anaforer i norsk som andrespråk” (2006), presenteres denne *seg*-typen som

⁷ Unntak er studier av multietniske miljø i Oslo (f.eks. Opsahl 2009), men der ligger ikke fokuset på engelsk påvirkning.

en lokalt bundet anafor uten semantisk argumentstatus, som automatisk viser tilbake til, og er koindisert med setningens subjekt (se også Hellan 1988). Denne typen anafor skiller seg fra den lokale anaforen *seg selv* ved at den ikke har semantisk argumentstatus, og fra langdistanseanaforen *seg* (*seg₂*) ved at den må bindes lokalt (Busterud 2006: 25–27). *Seg₂* viser tilbake til et ledd som ligger utenfor anaforens lokale styringskategori, og leddet som gir referanse til og er koindisert med anaforen, ligger i slike tilfeller utenfor den minste setningen som inneholder anaforen og en mulig antesedent (ibid. 2). På denne måten vil anaforen i setningen under vise tilbake til *Per* og ikke til småsetningens subjekt *hele klassen* (Tegnet * markerer at setningen er ugrammatisk med denne tolkningen):

(2) Per_j hørte [*hele klassen_i* snakke om *seg_j/*_i*].

En ytterligere forskjell mellom *seg* og *seg₂* er at sistnevnte anafor har argumentstatus, og dermed utgjør et eget setningsledd i en funksjonsanalyse (ibid.).

Enkelte verb som *vaske* og *like* kan ta en vanlig DP, *seg selv* og *seg* som utfylling:

- (3)
- a) Ola vasker koppene.
 - b) Ola vasker seg selv.
 - c) Ola vasker seg.

Utfyllingene i (3a) og (3b) er DP-er med argumentstatus, og utgjør direkte objekt i en funksjonsanalyse. Utfyllingen i (3c) mangler argumentstatus og kan heller sammenlignes med en verbpartikkel som står i nær tilknytning til verbet. Også i Åfarli og Eide (2003) blir *seg* analysert som en refleksiv partikkel. Dette indikerer at verbet i (3a) og (3b) er forskjellig fra verbet i (3c) som er et IR-verb. Jeg velger altså i denne oppgaven å bruke benevnelsen *inherent refleksiv* om verb som tar den lokalt bundne *seg*-anaforen som utfylling.

1.1.3 Problemstilling og utgangshypotese

Som eksemplene i innledningen viser, finner vi tilfeller av refleksivsløyfing i norsk. Denne masteroppgaven fokuserer på to overordnede spørsmål: A) Hva skjer (eller har skjedd) med bruken av inherent refleksive verb? og B) Hvorfor skjer det?

I den første delen av oppgaven skal jeg se på hvordan inherent refleksive verb blir brukt i norsk i dag. For å kunne presisere nærmere hvordan bruken endrer seg, stiller jeg i del A følgende tre spørsmål:

1. *Er seg-refleksivene blitt frivillig?*

2. *Er seg-refleksivene på vei bort?*
3. *Går vi fra å ha ett verb, til to, med distinktiv betydning?*

Dersom IR-verbene godtas både med og uten *seg*, samt dersom de to alternativene brukes synonymt, kan det være en indikasjon på at refleksivpronomenet er blitt frivillig. Om derimot setninger uten *seg* foretrekkes, vil det kunne tolkes som at refleksivpronomenet er på vei bort. At utviklingen går mot et bortfall vil òg kunne underbygges av eventuelle funn som indikerer at de yngre informantene velger bort *seg* i større grad enn de eldre. I tillegg er det viktig å finne ut om bruken av inherent refleksive verb uten *seg* som utfylling endrer verbets semantiske betydning, og at det dermed kan defineres som et nytt verb. Betyr for eksempel setningene *Han liker å sosialisere* og *Han liker å sosialisere seg* to forskjellige ting?

Det blir videre interessant å se om jeg kan finne ulike mønstre for når refleksivpronomenet sløyfes. En foreløpig antakelse er at man på norsk har lettere for å kutte ut obligatoriske refleksivpronomen dersom subjektet i setningen, som refleksivpronomenet peker tilbake på, er inanimat (jf. eksempel (1a) og (1b)). Dette er noe foreløpig innsamlet materiale kan tyde på, og dersom dette viser seg å være et gjennomgående mønster, kan det tenkes at årsaken ligger i at *seg*, i kraft av å være et personlig pronomen, forbindes med, og derfor må knyttes til, en levende størrelse.

Animitet (engelsk *animacy*) er vesentlig for bindingsforholdene i flere språk, og kinesisk er et eksempel på et språk som vanligvis krever at antesedenten til lokale anaforer må være animat (Lødrup 2009: 124). Animitet er også i norsk viktig for binding mellom anaforer og antesedenter, og Helge Lødrup viser blant annet hvordan langdistansebinding med den lokale anaforen *seg selv* er mulig, dersom subjektsleddet bindinga krysser, er inanimat. *Seg selv* må i utgangspunktet bindes til det nærmeste subjektet, men dersom subjektet er inanimat, kan bindinga hoppe over det. Dette ser vi eksempel på i setningen *Hun gjorde det som var best for seg selv*, der antesedenten til *seg selv* er *hun* og ikke *det*). I tråd med dette har jeg altså en hypotese om at animate subjekt i større grad krever *seg-refleksiver* enn inanimate subjekt.

Etter å ha undersøkt spørsmålene over, skal jeg finne ut hvordan IR-verb best kan analyseres syntaktisk innenfor utvalgte retninger i generativ grammatikkteori.

Prosjektets tematiske del B dreier seg som nevnt om *hvorfor* refleksivsløyfingen skjer. Spørsmålene jeg skal stille, og som utgjør oppgavens fjerde og femte problemformulering, er:

4. *Kan man finne gode argument for at endringen skyldes påvirkning fra engelsk?*
5. *Kan man se på dette som et resultat av domenetap?*

Det engelske språket har i den moderne tidsalderen seilt opp som et ledende verdensspråk i det internasjonale samfunnet. Som følge av dette kommer nasjonale språk, deriblant norsk, under press. At engelsk har hatt og fortsatt har en enorm innflytelse på det norske språket, er det liten tvil om. Det som i dette tilfellet er interessant, er at det engelske språket er spesielt blant øvrige germanske og andre europeiske språk ved at det ikke markerer refleksivitet på samme måte. Mens det på norsk heter *barbere seg*, *tiltrekke seg* og *skynde seg*, heter det på engelsk *shave*, *attract* og *hurry*. Den amerikanske lingvisten John McWorther skriver i sin bok, *Language Interrupted* (2007), om hvordan engelsk i sin tid mistet den inherente refleksivmarkeringen. Mens man i gammelengelsk (ca. fram til år 1000) hadde valgfri refleksivmarkering, ble dette fenomenet gradvis sjeldnere i den mellomengelske perioden (fram til slutten på 1400-tallet), og i dag finnes kun rester av slik markering i verb som *behave oneself* og *hide oneself* (McWorther 2007: 61–65). Men selv ikke her er markeringen obligatorisk, og *oneself* vil ofte kunne oversettes til norsk med argumentanaforen *seg selv*. Mens fransk, tysk, nederlandsk og skandinaviske språk har utbredt obligatorisk refleksivmarkering med partikkellignende anafor, finnes altså ikke dette på samme måte i engelsk, og dette er en av mange interessante og særegne ting ved det engelske språket som motiverer meg til å undersøke den endrede bruken av norske IR-verb nærmere.

Det femte og siste spørsmålet er avhengig av holdbarheten i argumentasjonen for å regne engelskpåvirkning som årsak til refleksivsløyfingen. Domenetap er et begrep som refererer til det fenomenet at et språk utenfra kan komme inn og overta hele diskursdomener i samfunnet. I norsk, og generelt skandinavisk sammenheng, er forskning og akademia slike domener, der engelsk gradvis blir brukt mer og mer på bekostning av det nasjonale språket. Mye av pensumlitteraturen ved universiteter og høyskoler er på engelsk, og i de siste tiårene har engelsk blitt det klart foretrukne språket å skrive vitenskapelige avhandlinger og artikler på (se f.eks. Ljosland 2003; 2008). Det jeg sikter til i spørsmål 5 er altså om den endrede bruken av norske IR-verb blant annet kan skyldes engelskens posisjon som akademisk språk i Norge. Dette vil blant annet kunne underbygges av at fremmedord som typisk blir brukt i engelsk og norsk innen akademia, har en høyere grad av refleksivsløyfing enn øvrige verb (se under for utdypning).

Utgangshypotese

En viktig utgangshypotese for dette prosjektet er at unge nordmenn, samt nordmenn som leser mye engelskspråklig litteratur og har høy engelskkompetanse, er de som oftest utelater refleksivpronomen. Motsatt antar jeg at eldre nordmenn, samt nordmenn som ikke blir

eksponert for engelsk i like stor grad, sjeldnere utelater refleksiver. Alder og utdanning er dermed viktige variabler i denne studien, og prediksjonen er at unge akademikere er de som har høyest grad av refleksivsløyfing. Disse har, gjennom studiet og/eller arbeidslivet, lært seg å mestre engelsk på et høyt, akademisk nivå, i tillegg til at de, i kraft av å være unge, har vært eksponert for mer engelsk i oppveksten (gjennom Internett, TV, musikk, dataspill o.l.) enn den eldre generasjonen.

Videre forventer jeg å finne en høyere grad av refleksivsløyfing blant verb som *relatere*, *sosialisere*, og *restituere* (verb i gruppe 1, se påfølgende delkapittel). Dette er fremmedord som har en beslektet og lik ordform på engelsk. Slike engelske verb opptrer særlig frekvent i spesialisert fagterminologi, og dermed i engelsk akademisk litteratur og forskning, som vi altså har tilgang til og leser ved universiteter og høyskoler i Norge. Det at de engelske ordformene ligner de norske, gjør kanskje at vi kopierer den engelske måten å bruke verbene på – uten refleksiver.

1.1.4 IR-verb som skal undersøkes

Jeg skal undersøke refleksivbortfall i norsk gjennom å teste bruken av elleve utvalgte IR-verb. Disse kan deles inn i tre grupper (etter de tre kolonnene)⁸:

1. <i>Sosialisere</i>	6. <i>Tiltrekke</i>	9. <i>Skynde</i>
2. <i>Restituere</i>	7. <i>Forsonne</i>	10. <i>Hygge</i>
3. <i>Relatere</i>	8. <i>Tilpasse</i>	11. <i>Glede</i>
4. <i>Etablere</i>		
5. <i>Flokke</i>		

Flere av verbene i lista over finnes i en transitiv i tillegg til en refleksiv versjon. Dette gjelder blant annet verbene *etablere* (*De etablerte en skole i bygda* og *Hun etablerte seg i storbyen*) og *glede* (*Hun gledet ham med en gave* og *Hun gleder seg til i kveld*). Som nevnt i begrepsavklaringen i 1.1.2, regner jeg de transitive og de refleksive versjonene som distinktive verb, og når jeg i oppgaven refererer til verbene i oversikten over, er det altså kun til den refleksive varianten. De transitive og refleksive versjonene av verbene i oppstillingen over skal i utgangspunktet utfylles av henholdsvis objektledd og *seg*-refleksiver. Når disse verbene derimot brukes intransitivt, er det refleksivleddet som er sløyfet. “Diagnosen” til enkelte IR-verb er dermed intransitiv bruk.

⁸ I forbindelse med korpusundersøkelsen, blir også *konsentrere* introdusert som undersøkelsesverb. Se delkapittel 4.2.1.

Påstanden om at verbene i lista over er refleksive, kan som nevnt begrunnes ved å henvise til ordbøker som *Nynorsk-* (NOB) og *Bokmålsordboka* (BOB). Søk etter verbene i disse ordbøkene, vil gi treff der den refleksive varianten står oppført etter den ikke-refleksive. To av verbene ovenfor som derimot ikke står oppført som refleksivverb i verken NOB eller BOB, er *relatere* og *sosialisere*. Selv om det ser ut til at verken papir- eller nettutgaver av norske ordbøker har fanget opp refleksivvariantene til *sosialisere* og *relatere*, vil ikke det si at disse må avskrives som refleksivverb. Disse verbenes refleksivitet begrunner jeg heller ved å vise til faktisk bruk. Blant annet vil søk i Nynorskkorpuset vise flere treff der verbene blir brukt refleksivt i alt fra stortingsmeldinger til avisa Dag og Tid. Også en rådgiver i Språkrådet påpeker at den tradisjonelle formen for verbene i denne undersøkelsen, i de nordiske språkene, skal være med refleksivpronomen (personlig kommunikasjon, 26. februar 2013).

Verbene 1–8 ble valgt ut etter å ha kommet over autentiske eksempler der disse ble brukt uten refleksivpronomen.⁹ Videre søk etter disse verbene på Internett viste flere tilfeller av refleksivsløyfing, i tillegg til en interessant alternering mellom bruk og utelating av *seg*. Sammen med veileder kom jeg fram til at jeg skulle begrense oppgaven til å være en undersøkelse av rundt ti IR-verb. Dette blant annet av hensyn til størrelsen på spørreskjemaundersøkelsen. I tillegg er tanken at en undersøkelse av ca. ti IR-verb, i tre forskjellige kategorier, er nok til å kunne danne seg et generelt bilde av refleksivbortfall som mønsterlån i norsk – noe en undersøkelse av færre enn ti verb kanskje ikke ville ha gitt meg.

Sett bort fra at jeg ønsket at de utvalgte verbene skulle være en blanding mellom lånnord og norske arveord, var det heller noe tilfeldig akkurat hvilke IR-verb som ble valgt ut. Det er selve tendensen og eventuelle mønstre som er viktig, og mindre det enkelte verbet. De fleste av verbene i lista over (1–8) har likevel det til felles at det er lett å finne eksempler der de brukes uten *seg*.

Det som forbinder verbene i den første gruppen (1–5), er at de er lånnord med latinsk eller fransk opphav (muligens med unntak av *flokke*), og videre at de engelske ekvivalente verbene har det samme opphavet. Dermed er de norske og engelske verbene beslektet og relativt like:

<u>Norsk:</u>	<u>Engelsk:</u>	<u>Opprinnelse:</u> ¹⁰
1. <i>Sosialisere</i>	<i>Socialize</i>	Fra fransk <i>socialiser</i> , av latin <i>socialis</i> , avledet av <i>socius</i> (“forbunds-felle”, “kamerat”)

⁹ Enkelte av verbene ble valgt ut i samråd med veileder.

¹⁰ Kilde er *Ordbog over det danske sprog* (ODS)

2. <i>Restituere</i>	<i>Restitute</i>	Fra fransk <i>restituer</i> , av latinsk <i>restituere</i> (“stille”, “gi tilbake”)
3. <i>Relatere</i>	<i>Relate</i>	Fra fransk <i>relater</i> , avledet av latin <i>relatus</i> , perf. part. av <i>referre</i> (“bære, henføre”)
4. <i>Etablere</i>	<i>Establish</i>	Via tysk, fra fransk <i>établir</i> (“opprette”) av latin <i>stabilire</i> (“legge fast”)
5. <i>Flokke</i>	<i>Flock</i>	Om ordet <i>flokk</i> ¹¹ : Oldnordisk <i>flokkr</i> , engelsk <i>flock</i> , beslektet med <i>flyve</i> , egentlig “flyvende sverm”

I og med at de norske verbene i denne gruppen er så like de engelske, kan man forestille seg at det kan være lett å direkte kopiere den engelske måten å bruke verbene på. I tillegg er disse verbene (unntatt *flokke*) fremmedord som gjerne opptrer i det akademiske språket, og som på denne måten er velkjente innenfor akademia og for den “opplyste befolkningen” i Norge.

Verbene i den andre kolonnen (6–8) har ikke like tydelig det samme opphavet som sine engelske ekvivalente verb:

<u>Norsk:</u>	<u>Engelsk:</u>
6. <i>Tiltrekke</i>	<i>Attract</i>
7. <i>Forson</i>	<i>Reconcile</i>
8. <i>Tilpasse</i>	<i>Adapt</i>

Likevel mener jeg at de norske og engelske verbene betyr det samme og fyller den samme rollen i språket. Dermed er det presumptivt nærliggende å kopiere bruken av også disse engelske verbene, når man kjenner til begge formene.

Den tredje kolonnen (9–11) består av verb som jeg forventer at er mindre påvirket av det engelske mønsteret enn de øvrige åtte verbene, og som dermed ikke vil opptre eller godtas uten *seg*. Disse verbene, *skynde*, *hygge* og *glede*, er veletablerte, norske arveord som opptrer frekvent i det hverdagslige språket. *Hygge* og *glede* mangler i tillegg tydelige engelske ekvivalente verb, noe som kan bidra til å tjene som forklaring dersom det viser seg å stemme at nordmenn ikke godtar utelating av refleksivpronomen ved bruk av disse verbene. Mens jeg

¹¹ Kun passive *flokkes* finnes i ODS, og er ikke tilknyttet noen opprinnelse. I *flokkes* (og andre s-passivvarianter) har *seg* blitt en del av verbet, slik at det som opprinnelig het *flokke seg* ble til *flokkes*. Dermed har mest sannsynlig verbet *flokke* eksistert som verb også i dansk, og da hatt samme opphav som ordet *flokk*.

forventer å finne høyest grad av refleksivsløyfing blant verbene i den første gruppen, forventer jeg altså motsatt å finne minst refleksivbortfall blant verbene i gruppe 3.

1.2 Presentasjon av teori, data og metode

1.2.1 Teori

Dette delkapittelet er en kort presentasjon av det teoretiske fundamentet jeg skal jobbe ut fra. I oppgavens del A skal jeg som nevnt undersøke hvordan IR-verb best kan analyseres syntaktisk, og dette gjøres innenfor generativ grammatikkteori. Her tar jeg utgangspunkt i Tor A. Åfarli og Kristin M. Eides *Norsk generativ syntaks* (2003), og forutsetter at leseren har kunnskaper i generativ syntaks tilsvarende denne boka.

Norsk generativ syntaks bruker analyseteknikker basert på en blanding mellom Prinsipp- og parameterteoriens to hovedvarianter: styrings- og bindingsteorien (GB-teori) og minimalistprogrammet (MP) (2003: 14). Prinsippene i den anvendte X²-teorien dikterer hvordan setningen og de interne setningsleddene er bygd opp i binære strukturer, og ideen er at den syntaktiske strukturen som vokser fram har sitt opphav i de leksikalske elementene. Jeg skal vurdere et utvalg analyser av IR-verb innenfor Prinsipp- og parameterteori, og se på hvordan man tenker seg at hovedverbets argumentstruktur er med på å bestemme hvilke interne argument ei setning skal inneholde.

Etter å ha vurdert analyser av IR-verb innenfor denne teorien, kommer jeg til å bevege meg utenfor dette verkets grenser, og utforske hvordan nykonstruksjonisme og rammeteori kan tilpasses min analyse av inherent refleksive verb. Her baserer jeg meg hovedsakelig på Åfarli (2003). I motsetning til GB-teori og MP, forutsetter konstruksjonistisk grammatikk at syntaktisk struktur blir generert uavhengig av de leksikalske elementene, og at ordene får sin kategori og egenskap bestemt av strukturen. Mens GB-teori og MP antar at informasjon om syntaktisk struktur ligger i og bestemmes av ordet, antar man innenfor konstruksjonismen at denne informasjonen ligger i syntaktisk-semantiske strukturer (eller *rammer*), og at ordene får sin tolkning ut fra sin plass i strukturen. Det jeg kort forklart skal undersøke, er altså om man best kan si at IR-verbenes argumentstruktur har endret seg, eller om vi kanskje har ulike syntaktiske rammer tilgjengelig for de forskjellige konstruksjonene. En grundigere framstilling av disse ulike retningene innen generativ grammatikk gis i delkapittel 2.1.

Et annet sentralt verk i denne oppgaven er Yaron Matras' *Language Contact* (2009). Matras driver språkkontaktsforskning fra et typologisk ståsted, og *Language Contact* tar for seg flerspråklighet både hos individet og i samfunnet. Når det gjelder språkkontakt, skriver Matras om *matter replication* og *pattern replication*. Disse begrepene velger jeg, i likhet med

Eide og Hjelde (2012), å oversette til norsk med henholdsvis *substanslån* og *mønsterlån*. Mens substanslån refererer til innlån av ord, handler mønsterlån om innlån av mer abstrakte språklige strukturer, og det er denne siste typen lån som er relevant for min studie. Videre er de konsekvensene språkkontakt og flerspråklighet har for et språks struktur interessante, og mønsterlån kan tyde på en språksituasjon som nærmer seg en reell bilingvalitet i et samfunn, noe også Winford-sitatet i delkapittel 1.1.1 ga uttrykk for.

Som jeg har vært inne på i delkapittel 1.1.3, er John McWorthers skildringer av det engelske språket sentral i min masteroppgave. I *Language Interrupted* (2007) skriver McWorther om hvordan engelsk mistet refleksivmarkeringen i en rekke verb, mens denne typen refleksivitet ble bevart i de øvrige germanske språkene. Denne framstillingen utgjør viktig bakgrunnsstoff når jeg skal argumentere for at bruken av IR-verb i norsk påvirkes av engelsk.

1.2.2 Data og metode

For å kartlegge bruken av IR-verb i dag, skal jeg benytte meg av tre metoder: spørreskjemaundersøkelse, korpussøk og informantintervju. Årsaken til at jeg kombinerer disse metodene, er at de kan svare på ulike deler av problemstillingen. I tillegg kan de, når de brukes sammen, være med på å oppheve noen av hverandres svakheter. Å kombinere metoder på denne måten kalles *metodetriangulering*, og er en formålstjenlig strategi i vitenskapelig forskning (Grønmo 1996: 99).

Spørreskjemaundersøkelser og søk i elektroniske språkkorpus er metoder som kan generere et stort og kvantifiserbart datamateriale. Min spørreskjemaundersøkelse går ut på at informanter skal gi grammatikalitetsbedømminger av setninger med IR-verb, der disse verbene opptrer med og uten *seg*. Informantene henter jeg fra utvalgte yrkes- og aldersgrupper, og på denne måten får jeg testet bruken av de verbene jeg har valgt ut i et kontrollert miljø.

En mulig svakhet ved slike grammatikalitetsbedømminger er at man ikke kan stole blindt på at de svarene som blir gitt, speiler informantenes faktiske språkbruk. Svarene kan være påvirket av at informantene vet at de er del av en forskningsprosess, og dette kan resultere i en rapportert språkbruk som er annerledes enn den faktiske. Derfor skal jeg i tillegg søke etter data i tre av Tekstlaboratoriets transkriberte korpus av muntlig språk (*BigBrother*-korpuset, *Norsk talemålskorpus* og *Nordisk dialektkorpus*), samt ett skriftspråkskorpus (*Norwegian Web as Corpus*). En slik metode er hensiktsmessig ved at jeg får undersøkt faktisk bruk av IR-verb, og på denne måten blir de svarene jeg finner her, med på å balansere

svarene fra spørreskjemaundersøkelsen. Samtidig hadde det ikke vært tilstrekkelig kun å søke i korpus, i og med at jeg da ikke hadde fått testet ut sammenhengen mellom språkbruk, alder og utdanning like grundig.

Spørreundersøkelser og korpussøk gir meg tilstrekkelig data til å få en viss oversikt over bruken av IR-verb i dag. Det disse metodene derimot ikke kan gi meg svar på, er om refleksivpronomenet er blitt frivillig, om det er på vei bort, eller om det er snakk om en utvikling i retning av distinktive verb. For å få en dypere innsikt i bruken av IR-verb, skal jeg derfor gjennomføre kvalitative informantintervju med et utvalg av informantene fra spørreskjemaundersøkelsen. Jeg ønsker å finne ut om de foretrekker det ene alternativet framfor det andre, om de vurderer dem som like gode og med samme betydning, eller om de mener at setningene med og uten *seg* betyr ulike ting. En velkjent ulempe ved slike intervju er igjen at informantene kan påvirkes av forskeren, og rapportere om en språkbruk som avviker fra den faktiske. Dette vil igjen kunne balanseres noe av faktisk språkbruk slik den framkommer i korpus.

1.3 Generativ grammatikk og sosiolingvistikk

I dette prosjektet undersøkes refleksivbortfall fra to ulike språkvitenskapelige hold. Del A innebærer syntaktisk analyse innenfor generativ grammatikkteori, mens del B er en sosiolingvistisk drøfting av hvilke faktorer som kan tenkes å utløse refleksivbortfall i norsk. Generativ grammatikk og sosiolingvistikk er to omfattende og komplekse forskningstradisjoner som tradisjonelt har vært splittet i synet på hva språkets natur er og hvordan det skal studeres. I generativ grammatikk regner man med et mentalt språkorgan i hjernen som gjør oss i stand til å beherske språk, og forskningen går ut på å beskrive hvordan denne innretningen er strukturert (Faarlund 2005: 22). Sosiolingvistikken fokuserer på å forstå og forklare språklig inter- og intraindividuell variasjon, samt hvordan denne variasjonen er sosialt betinget (Mæhlum et al. 2008: 12–13). Skillet mellom generativ grammatikk og sosiolingvistikk utgjør i grove trekk et skille mellom en biologisk og en sosiologisk språktilnærming, og i og med at jeg i undersöker språklig endring i individet (del A) og i samfunnet (del B), er det formålstjenlig for meg å kombinere disse rammeverkene.

De siste årene har det blitt vanligere for generativister og sosiolingvister å samarbeide i språkforskningen. Mens man innenfor sosiolingvisikken tradisjonelt har vært opptatt av språkbrukernes ord- og lydvalg (i kombinasjon med sosiale variabler), har den generative grammatikken konsentrert seg mer om språkets strukturelle oppbygning. Nyere studier som kombinerer disse tilnærmingene, har vist at de er forenelige, og at de sammen kan gi brede og

nyanserte resultater. Gjennom å studere refleksivbortfall fra den generative grammatikkens ståsted, undersøker jeg endringer i individet og individets grammatikk. I den sosiolingvistiske konteksten undersøker jeg hvordan omstendighetene i samfunnet ligger til rette for språkkontakt, samt språklig påvirkning og utvikling. Mens generativ grammatikk er et presist apparat og en formell teori for å beskrive språklig struktur, er sosiolingvistiske teorier bedre egnet til å svare på hvorfor en endring skjer.

Denne masteroppgaven impliserer en undersøkelse av nordmenns kompetanse i engelsk. I denne sammenhengen vil jeg også inkludere et perspektiv på individuell flerspråklighet slik det manifesterer seg i ulike parallelle grammatikker. Engelskkyndige nordmenn kan sies å ha to konkurrerende språk i sinnet, som hver forbindes med og brukes i mer eller mindre separate kontekster. Slik individuell og mental bilingvalitet er en forutsetning for språklig endring, men antallet av slike bilingvale språkbrukere vil i noen grad bestemme omfanget av språklig endring i samfunnet.

I det følgende skal jeg gi en kort presentasjon av sentrale tanker innenfor generativ grammatikk og sosiolingvistikk.

1.3.1 Generativ grammatikk: Språkbrukerens mentale grammatikk

I generativ grammatikk regner man som nevnt med et mentalt språkorgan i hjernen som gjør oss i stand til å beherske språk. Denne språkevnene anses for å være medfødt og felles for alle mennesker, og har blitt kalt universalgrammatikk (UG). Siden UG er medfødt, utgjør den en del av vår biologiske utrustning, og språket regnes derfor som et instinkt hos mennesket (Faarlund 2005: 30–32). Etableringa av disse tankene på 1950-tallet er blitt skildret som en lingvistisk revolusjon, og teoriene om språket som mental evne stod i kontrast til den rådende praksisen blant datidens lingvister. Mye av æren for utviklingen av den generative grammatikken tilskrives den amerikanske lingvisten Noam Chomsky. I 1959 skrev Chomsky en anmeldelse av B. F. Skinners bok *Verbal Behaviour* fra 1957, der han kritiserte forfatteren for å forsøke å forklare språklig atferd med grunnlag i behaviorismens stimulus-respons-tilnærming (Åfarli 2000: 195).¹² Skinners og øvrige behavioristers forskning på språklig atferd ble begrenset til en undersøkelse av direkte observerbare språklige fenomen, og resultatet av en slik tolkning av data var, ifølge Chomsky, ufruktbart og umulig. Chomsky argumenterte for at barn umulig kan oppnå en fullstendig morsmålskompetanse på bakgrunn av induktiv generalisering av den språklige innputten de utsettes for (ibid. 27). Språket barnet

¹² Behaviorismen er en retning innenfor psykologien som hevder at vitenskap kun kan utledes på bakgrunn av det vi direkte kan erfare (Åfarli 2000: 190).

hører rundt seg er usystematisk, kaotisk og begrenset, men likevel tilegner barn seg en grammatisk kompetanse som gjør dem i stand til å produsere et infinitt sett med språklige ytringer (Faarlund 2005: 48–49). Tilegnelsen av språk tenker man seg derfor at foregår ved at språklig stimuli interagerer med UG, som omformes til en fastsatt grammatikk. Resultatet av dette samspillet er en språkspesifikk, internalisert og individuell grammatikk, som inkluderes i termen I-språk (Åfarli 2000: 30). På den andre siden utgjør vår faktiske språkbruk det eksternaliserte språket (E-språk). I-språket kan forstås som en manifestasjon av en nasjonal, dialektal eller individuell varietet, og i og med at I-språket er skapt i tråd med UGs prinsipp, er studiet av I-språket samtidig en indirekte studie av UG.

Innenfor generativ grammatikk vurderer man det eksternaliserte språket som sekundært i forhold til det internaliserte. Ifølge Chomsky skal lingvistisk teori helst ta utgangspunkt i en ideell språkbruker i et homogent språksamfunn, og forstyrrende elementer må derfor lukes bort (1965: 3). I søken etter menneskets grammatiske kompetanse, faller derfor slike “forstyrrende elementer”, som kodeveksling, sjargong, overflødige gjentakelser og generelle glipp, utenfor hva man regner for å tilhøre språkets kjerne (Eide og Sollid 2011: 329). Som en følge av dette har ikke generativ grammatikk konsentrert seg særlig mye om denne typen språklig variasjon hos enkeltindividet. Men selv om UG-teori i utgangspunktet har behandlet språkbrukere som monolingvale, har blant andre Chomsky konstantert at mennesker generelt er flerspråklige (sitert i Eide og Sollid 2011: 331), og det man derimot *har* vist en viss interesse for i den senere tid, er den intraindividuelle variasjonen slik den manifesterer seg i ulike *parallele* grammatikker. Parallele grammatikker forstås som manifestasjoner av ulike språklige varieteter, som for eksempel nasjonalspråk, dialekt- og standardvarieteter. Disse utgjør egne lingvistiske system i sinnet, og individet har slike subgrammatikker tilgjengelig å velge mellom i enhver situasjon.

1.3.2 Sociolingvistik: Språkbrukeren i sin sosiale kontekst

Den historiske språkitenskapen og den tradisjonelle dialektologien ønsket å skildre språk og språklige varieteter som homogene system, og språklig variasjon som ikke angikk dialektale og historiske forskjeller, ble ansett som irrelevant for forskningen. Med etableringen av den moderne sociolingvistikken på midten av 1900-tallet, ble språkets heterogene side satt i fokus, og den synkrone variasjonen ble nå regnet som språkets naturlige tilstand (Mæhlum et al. 2008: 129; Røyneland 2005: 33–34). William Labov har fått status som den moderne sociolingvistikkens grunnlegger, og helt fram til i dag har hans tilnærming til språklig variasjon vært dominerende innen sociolingvistikken (Mæhlum et. al. 2008: 132). Labov er

særlig kjent for sin studie av språklig variasjon mellom sosiale grupper i New York (1966), der han viste hvordan uttalen av ordlyder fulgte sosiale mønstre. Labovs studie kan belyse en av sosiolingvistikkenes grunnforestillinger: Det språklige uttrykket innehar en symbolverdi og må studeres i konkrete kommunikasjonssituasjoner.

For å bruke termer fra den generative grammatikken, kan man altså si at sosiolingvister beskjeftiger seg med å studere E-språket. Språket anses for å være et sosialt konstruert fenomen som følgelig *ikke* kan studeres utenfor sin sosiale sammenheng. Sosiolingvistikken undersøker fellesskapets «bruksregler» for språket, samt hvordan disse manifesterer seg i synkron og sosialt betinget språklig variasjon, og det som for generativister tolkes som språklig irrelevante forhold, kan i sosiolingvistikken være meningsbærende i seg selv. Ved siden av å være et verdifullt kommunikasjonssystem, brukes altså språket for å uttrykke sosial og kulturell tilhørighet eller distanse. Den synkrone variasjonen varierer i takt med sosiale parametere som kjønn, alder, utdanning og sosial status, og de språklige valgene vi bevisst eller ubevisst tar, er videre med på å skape vår identitet. Et individ har et repertoar av ulike språklige *registre* som det velger mellom ut i fra den konkrete kommunikative situasjonen (Mæhlum et al. 2008: 28–30). Sosiolingvistikken studerer altså språket i bruk, og det man ønsker å forstå og forklare, er den den språklige variasjonen internt i individet og også mellom individer og sosiale grupper. En grunnleggende antakelse er at vi signaliserer bestemte meninger både gjennom hva vi sier og måten vi sier det på, og på bakgrunn av dette kan altså ikke språket studeres i et sosialt vakuum.

1.4 Oppgavens oppbygning

I denne innledningen har jeg gjort rede for bakgrunnen til hvorfor jeg har valgt å studere refleksivbortfall. Jeg har presentert problemstillingene og jeg har gjort kort rede for de to språkvitenskapelige disiplinene denne undersøkelsen tar utgangspunkt i. I det neste kapittelet presenterer jeg teorier og bakgrunnsstoff som utgjør grunnlaget for den strukturelle analysen av IR-verb, samt for defineringen av refleksivbortfall som en type mønsterlån fra engelsk til norsk. I det tredje kapittelet diskuterer jeg denne studiens tre datainnsamlingsmetoder. Her presenteres også utvelgelsen av spørreskjemaundersøkelsens fem informantgrupper, i tillegg til de fire språkkorpusene og de tre informantene som ble valgt ut til intervju. I oppgavens fjerde kapittel legger jeg fram det innsamlede datamaterialet fra spørreskjemaundersøkelsen, korpusundersøkelsen og informantintervjuene, og i det femte kapittelet analyserer jeg disse resultatene. I det sjette og siste kapittelet oppsummerer jeg hovedpunktene i analysen. Her vil jeg også repetere og besvare oppgavens problemstilling.

2 TEORI

Dette kapittelet består av to hoveddeler som er korrelert med oppgavens tematiske del A og B. I den første delen presenteres stoffet og teoriene som utgjør bakgrunnen for den tekniske analysen av IR-verb. Jeg starter med å gjøre rede for enkelte grunnleggende analysebegreper og -teknikker innenfor prinsipp og parameter-teori, og framstillingen er basert på Åfarli og Eide (2003). Deretter følger en innføring i nykonstruksjonisme og rammeteori basert på Åfarli (2003). Til sist i denne delen tar jeg for meg *seg*-refleksivens status, og denne framstillingen bygger på analysen av *seg*-refleksiver i Hansen (2009).

Kapittelets andre del tar for seg individuell og samfunnsmessig flerspråklighet, samt språkkontakt. Dette delkapittelet er knyttet opp mot oppgavens sociolingvistiske perspektiv, og skal danne bakteppe for å kunne besvare spørsmålet om *hvorfor* refleksivbortfall i norsk skjer. Her diskuterer jeg engelskens posisjon som verdensspråk i det internasjonale samfunnet, samt hvilke konsekvenser dette har hatt for språksituasjonen i Norge. Denne framstillingen er i hovedsak basert på Mæhlum (2003, 2007) og Ljosland (2008). Her presenteres også John McWorthers skildring av hvordan det engelske språket i sin tid mistet den obligatoriske refleksivmarkeringen. Til sist gjør jeg rede for Yaron Matras' teori om språklig mønsterlån. Sentralt i denne sammenhengen er teorier om sinnets parallelle grammatikker, og her legger jeg også frem sentrale punkter fra Eide og Åfarli (2007) og Cook og Newson (2007).

2.1 Argumentstruktur, rammer og *seg*-refleksiver

I denne oppgaven går jeg ut i fra at *seg*-refleksiver i utgangspunktet er obligatoriske sammen med IR-verb (se 1.1.2). *Seg*-refleksiver er obligatoriske markører for handlinger man utfører med *seg* selv som objekt, og spørsmålet er hvor dette kravet om refleksivpronomen kommer fra.¹³ Hva er det som bestemmer at enkelte typer verb må ta *seg* som utfylling? Finnes det et krav om *seg* i verbets iboende argumentstruktur, eller finnes *seg*-leddet i en pre-eksisterende syntaktisk ramme som inherent refleksive verb må settes inn i?

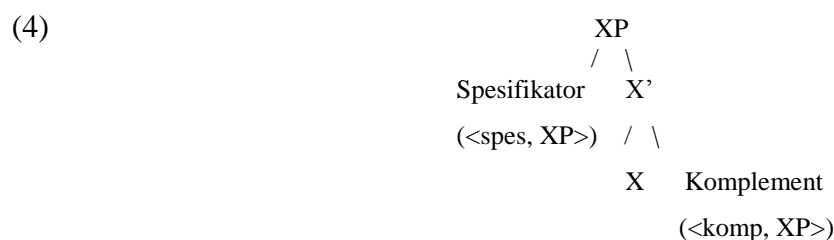
Et tilbakevendende tema i den generative syntaksforskningen, er spørsmålet om hva som kommer først av ord og struktur. Mens Styrings- og bindingsteorien (GB-teori), samt Minimalistprogrammet (MP), er blant retningene som antar at syntaktisk struktur blir generert med utgangspunkt i de leksikalske elementene, regner konstruksjonismen, og videre nykonstruksjonismen, med at syntaktisk struktur blir generert uavhengig av de leksikalske

¹³ At *seg*-refleksiver fungerer som objekt for handlingen må ofte forstås i overført betydning. I setningen *Per slo seg* har ikke Per aktivt påført seg selv slag, men Per er heller en opplever for handlingen.

elementene (Åfarli 2003; Borer 2005). Der GB og MP antar at ordene kommer først, og dermed vil bestemme deler av strukturen, antar konstruksjonistisk grammatikk at det er strukturen som er startgrunnlaget, og at strukturen vil bestemme deler av verbet og de øvrige ordenes betydning når de blir satt inn i syntaksen. I det følgende skal jeg gi en kortfattet redegjørelse av disse to retningene som antar en ulik kausal relasjon mellom leksikalske elementer og struktur. Analysen av IR-verb og kravet om *seg* vil få litt ulike utfall alt etter hvilken analysemetode man velger.

2.1.1 Verbets argumentstruktur¹⁴

En sentral tanke i GB-teorien og MP (etter Platzack 2010) er at det semantisk-leksikalske innholdet til hovedverbet er med på å bestemme setningens struktur. Mens det på den ene siden er prinsippene i det anvendte X'-skjemaet som dikterer hvordan setningen og de interne setningsleddene er bygd opp i binære strukturer, er det på den andre siden det semantisk-leksikalske innholdet til hovedverbet som bestemmer hvilke posisjoner som skal realiseres i den basale setningsstrukturen (Åfarli og Eide 2003: 41). I (4) vises det basale X'-skjemaet:

Dette skjemaet viser hvordan kjernen (X) projiserer til to frasenivå, med XP (p for *phrase*) som det maksimale frasenivået. Det mellomliggende nivået (X'), gjør det mulig å koble på et komplement til kjernen, og dette skjemaet er tenkt å virke på alle fraser (ibid. 2003: 44). Det er altså de frasestrukturelle prinsippene og den semantisk-konseptuelle informasjonen som ligger i hovedverbet som sammen bestemmer strukturen til setningene.

Et verb vil implisere et bestemt antall aktører, og denne semantisk-konseptuelle informasjonen er grunnlaget for å definere det som kalles verbets *argumentstruktur* (Åfarli 2003: 87). For eksempel vil verbet *fortære* implisere to aktører: en som fortærer og det som fortæres. Disse aktørene konstrueres som semantiske roller som verbet tilordner, slik at *fortære* tilordner en *agensrolle* (den som initierer handlingen) og en *patiensrolle* (den eller det

¹⁴ I introduksjonskapittelets 1.2.1, nevnes det at jeg forventer at leseren har kunnskaper i generativ syntaks tilsvarende *Norsk generativ syntaks* (2003). I dette avsnittet presenteres likevel noen sentrale punkter fra teorien om argumentstruktur, slik den blir framstilt i boka (samt i introduksjonen til Åfarli (2003)). Dette for å lette lesningen av analysekapittelet der jeg diskuterer IR-verbenes eventuelle argumentstruktur.

som påvirkes av handlingen) (Åfarli 2003: 87; Platzack 2010: 74). Det er denne oversikten over de semantiske rollene et verb tilordner, konstruert på bakgrunn av verbets iboende egenskaper, som utgjør verbets argumentstruktur. Argumentstrukturen kan oppføres som i (5) (understrekingen av agensrollen viser at argumentet er eksternt):

(5) Fortære, V: Agens, pasiens

Innenfor GB og MP tenker man seg at ordene våre ligger lagret i et mentalt leksikon. I dette leksikonet ligger verbene lagret med sine argumentspesifikasjoner (Åfarli og Eide 2003: 44). Sammen med verbene ligger altså informasjon om hvilke semantiske roller verbet tilordner, og når et verb settes inn i syntaksen, overføres også verbets argumentstrukturspesifikasjon til den syntaktiske strukturen. Når verbet introduseres i syntaksen, vil det automatisk gro opp en verbprojeksjon i pakt med X'-prinsippene, og rollene verbet impliserer tilordnes argumenter:

Fortæres agens-rolle blir tilordnet et eksternt argument (subjekt, SU), mens *fortæres* pasiens-rolle blir tilordnet et internt argument (direkte objekt, DO). Disse argumentene blir altså bærere av de semantiske rollene, og fra leksikonet hentes ord som kan fungere som kjerner i disse frasene (Åfarli 2003: 88; Åfarli og Eide 2003: 45).

For å oppsummere det som er sagt til nå, er det slik at de aktørene et verb impliserer (verbets semantisk-konseptuelle egenskaper) vil bestemme verbets argumentstruktur (hvilke semantiske roller verbene tildeler). Denne argumentstrukturen vil igjen, når den overføres med verbet inn i syntaksen, bestemme deler av setningens basale struktur ved at rollene tildeles til et bestemt antall eksterne og interne argument. Slikt sett er det verbets iboende semantisk-konseptuelle egenskaper som vil bestemme en stor del av hvordan setningens syntaktiske struktur blir seende ut (Åfarli 2003: 88). Ved å anta at verbet har argumentstruktur, antar man altså at den syntaktiske strukturen som vokser fram i stor grad bestemmes av og har sitt opphav i de leksikalske elementene.

I *Norsk generativ syntaks* (2003) analyseres *seg*-refleksiver som elementer som genereres i verbets interne argumentposisjon. *Seg*-refleksivene regnes ikke for å ha semantisk argumentstatus, men heller for å oppføre seg som partikkelledd (Åfarli og Eide 2003: 241). IR-verbene er følgelig som intransitive å regne, selv om den interne argumentposisjonen er

fylt. *Seg* genereres altså i intern argumentposisjon uten å ha argumentstatus, og den basale verbstrukturen blir realisert med dette leddet i komplementposisjonen. Ifølge denne analysen stammer altså kravet om refleksivpronomenet fra verbets argumentstruktur, og leksikonet bestemmer at *seg* er en obligatorisk ingrediens for inherent refleksive verb. En analyse av refleksivbortfall innenfor denne teorien vil følgelig innebære en antakelse om at verbets argumentstruktur er i endring.

En alternativ måte å analysere refleksivbortfall på, er å regne *seg*-refleksivene som en type implisitte argument. Verb uttrykker relasjoner og roller der ikke alle nødvendigvis må realiseres eksplisitt i syntaksen, og et verb kan dermed ha en argumentstruktur der en eller flere av de semantiske rollene er frivillige. Pedersen (2010)¹⁵ bruker verbet *spise* som eksempel. *Spise*-handlingen uttrykker en relasjon mellom den som spiser og det som spises, og dermed er det underforstått at det er *noe* som spises, selv når verbet brukes intransitivt. Slikt sett lisensierer *spise*-verbet det Pedersen kaller et *eksistensielt implisitt* komplement.

En annen type underforståtte argument er de refleksive implisitte argumentene. Disse finnes i relasjonen som uttrykkes av verb der subjektets handling utføres på subjektet. Her bruker Pedersen *vaske*-verbet for å vise hvordan intransitiv bruk medfører en lesning der vi underforstår at subjektet vasker seg selv og ikke noe annet: “[...] the sentence *Godzilla washed* is not synonymous with *Godzilla washed something*, but rather with *Godzilla washed himself*. Thus, *wash* can be said to license a reflexive implicit complement, rather than an existential one” (ibid.). Ut fra det som er sagt her, vil man i GB-teori og MP kunne analysere engelske verb som uttrykker refleksivitet som verbale elementer med refleksive implisitte argument. Disse behøver ikke å uttrykkes eksplisitt i syntaksen. Denne analysen er også mulig å overføre til norske verb, og dette viser jeg i analysekapittelets 5.1.2.

Innenfor gjeldende hovedretninger i GB-teori og MP vil man forklare kravet om *seg*-refleksiver i norsk ved å vise til verbets argumentstruktur. Dette kravet overføres med verbet til syntaksen, og *seg* vil bli realisert i verbets komplementposisjon, selv om det ikke er bærer av en semantisk rolle. Alternativt kan man regne verbets argumentstruktur for også å bestå av refleksive implisitte argument, og dette vil bli diskutert videre i analysekapittelet.

2.1.2 Syntaktisk-semantiske rammer

I artikkelen “Har verbet argumentstruktur?” (Åfarli 2003), argumenterer Tor A. Åfarli mot at verbet har den typen argumentstruktur som er skissert i avsnittet over, og hevder at det vi oppfatter som verbets argumentstruktur heller er syntaktisk bestemt (s. 88). Argumentstruktur

¹⁵ Pedersen (2010) er en upaginert kilde.

er på den måten ikke noe som overføres med verbet inn i syntaksen, men heller noe verbet *får* eller *gis* når det settes inn i en allerede eksisterende syntaktisk-semantisk struktur (ibid.). Denne strukturen, eller *rammen*, er generert uavhengig av en leksikalsk argumentstruktur og andre eventuelle konseptuelle egenskaper som forbindes med verb og øvrige leksikalske argument (ibid. 89).¹⁶ Rammene har en iboende basissemantikk som vil bestemme tolkninga til de leksikalske elementene når de blir satt inn i rammen (Borer 2005: 14; Åfarli, personlig kommunikasjon 4. september 2012).

Bakgrunnen for at man tenker seg at de strukturelle rammene danner utgangspunktet for setningsstrukturen, er blant annet observasjonen av at ordene er mer fleksible enn hva strukturen synes å tillate. For eksempel kan verbet *kjøre* implisere fire semantiske roller (den som kjøper, det som kjøpes, den det kjøpes av og det det kjøpes for).^{17, 18} Dersom man ønsker å uttrykke dette i ei setning, må to av de fire rollene realiseres i adverbialledd som blir adjungert til verbfrasen (de semantiske rollene er understreket):

(7) SU VBL DO PA PA
 Kari kjøpte en ball av Per for en mindre sum

Dette viser at de rollene som konstrueres på bakgrunn av verbets iboende egenskaper, ikke alle kan realiseres som interne argument til verbet. På denne måten kan ikke syntaktisk struktur sies å være svært nøye korrelert med verbets semantisk-konseptuelle innhold, noe man skulle ha forventet dersom det er slik at verbets argumentstruktur kan diktere setningsstruktur (Åfarli 2003: 93).

En annen grunn til at man regner den syntaktiske strukturen for å genereres uavhengig av de leksikalske elementene, er at det finnes tilfeller der verb kan stå i en konstruksjon med interne roller som ikke nødvendigvis harmonerer med det man i utgangspunktet anser for å være implisert av verbets iboende egenskaper. Hagit Borer viser blant annet til eksempelet *The alien looked Kim out of the room* der *Kim out of the room* er et direkte objekt realisert som en resultativ småsetning. Verbet *look* må i utgangspunktet etterfølges av en preposisjon eller et adverb (*look at*, *look everywhere*), men i og med at verbet her er tenkt å ha blitt satt inn i en pre-eksisterende ramme der verbet etterfølges av en resultativ småsetning, lar dette seg tolkes likevel (2005: 8). Syntaksen tvinger på verbet et direkte objekt, og på denne måten

¹⁶ Åfarli regner disse rammene for å ha sitt opphav i et “[...] rudimentært predikasjonsbasert syntaktisk-semantisk system [...] som evolusjonen har utvikla i mennesket” (2003: 91).

¹⁷ Åfarli 2012: støtteark, 28.08.12: “Leksikon og syntaks”, fra Masterkurs H2012: “Grammatikkmodellar og syntaktisk analyse: samspelet mellom leksikon, syntaks, semantikk og diskurs”

¹⁸ Man kan argumentere for at *kjøre*-verbet også impliserer en femte rolle, nemlig den det kjøpes til. Dette leddet kan uttrykkes som et indirekte objekt.

kan syntaksen sies å overstyre ordene. Åfarli eksemplifiserer det samme gjennom å vise de forskjellige konstruksjonene verbet *danse* kan inngå i (2003: 93–97). *Danse* impliserer i utgangspunktet en eller to aktører (den som danser og eventuelt det som danses). Likevel mener Åfarli at *danse* også kan fungere ditransitivt (altså med to objekt) dersom man setter verbet i en ditransitiv ramme. Slik kan man få setningen *Per dansa Marit en vals*. Videre mener han at verbet også kan settes inn i en transitiv resultativ ramme, likt Børers eksempel over, slik at *Per dansa Marit ut av rommet* blir en mulig konstruksjon (ibid. 97). Det er ikke uten videre slik at *danse*-verbets semantisk-konseptuelle innhold impliserer en slik type resultativ handling, men dette er derimot en tolkning som blir mulig når verbet settes inn i en slik ramme.

Åfarli regner med at det finnes fem syntaktisk-semantiske rammer for norsk. Disse er vist i (8), og verbets argumentledd er oppført i parentes:

- (8)
- a) Intransitiv ramme (SU)
 - b) Transitiv ramme (SU + DO)
 - c) Ditransitiv ramme (SU + IO + DO)
 - d) Resultativ ramme (SU + DO_{småsetning})
 - e) Resultativ ramme med IO (SU + IO + DO_{småsetning})

Rammene i (8a), (8b) og (8c) svarer til den basale strukturen til setninger med henholdsvis intransitive, transitive og ditransitive hovedverb (ibid. 89). I den fjerde rammen er det direkte objektet i ramme (8b) byttet ut med hele rammen i (8a), og i den femte rammen er det direkte objektet i (8c) som er byttet ut med hele rammen i (8a). Tanken er at alle norske setninger kan analyseres som en instansiering av en av disse rammene (ibid. 91).

For å oppsummere det som er sagt til nå, regner ikke nykonstruksjonisme med at verb har argumentstruktur, men heller at verbets argumenter tilordnes og bestemmes av den pre-eksisterende syntaktisk-semantiske rammen som verbet settes inn i. Disse rammene anses for å være genererte uavhengig av en leksikalsk argumentstruktur og andre semantisk-konseptuelle egenskaper som er knyttet til verbet. Ut fra dette er det klart at man her ikke kan snakke om et verbs refleksivkrav på samme måte som innenfor GB-teori og MP. I og med at man innenfor nykonstruksjonisme ikke regner med at verbet har argumentstruktur, vil det følgelig ikke være verbets argumentstruktur som avgjør hvorvidt et verb må ha *seg* som utfylling eller ikke. Her vil det heller være slik at det finnes en refleksiv ramme som utvalgte verb må settes inn i. Den refleksive rammen kan tenkes å eksistere som en variant av (8a)

eller (8b). I tradisjonell grammatikk regnes *seg*-refleksiver for å være obligatoriske sammen med IR-verb. En analyse av refleksivbortfall innenfor denne teorien vil kunne innebære en antakelse om at disse verbene veksler mellom å settes inn i den refleksive rammen og den intransitive rammen i (8a).

Uavhengig av om man velger GB-teori og MP eller nykonstruksjonisme, vil den syntaktiske strukturen for IR-verb med eller uten *seg* ligne, på den måten at *seg* med visse verb og for visse språkbrukere alternerer mellom å realiseres og utelates. Analysen av refleksivbortfall må enten anta en ny argumentstruktur for inherent refleksive verb, eller anta en refleksiv ramme som verb veksler mellom å settes inn i.¹⁹

2.1.3 *Seg*-refleksivenes status og frasestrukturelle posisjon

Seg-refleksiver er som nevnt obligatoriske markører for handlinger man utfører med *seg* selv som objekt, eller opplever. I den generative syntaksforskningen har *seg*-refleksivene lenge hatt en uavklart status og er blitt analysert på ulike måter. I sin masteroppgave fra 2009, “*Seg*-refleksiver: Frasestruktur og syntaktisk klitisering”, søker Ida M. W. Hansen å avdekke den faktiske frasestrukturelle posisjonen til *seg*-refleksiver. Ifølge Hansen kan forskningen på *seg*-refleksiver inndeles i to hovedsyn: de som mener at *seg* er en anafor, og de som mener at *seg* er en refleksiv partikkel som er nært bundet til verbet. I dette delkapittelet skal jeg gjengi deler av disse standpunktene, før jeg presenterer Hansens endelige analyse av *seg*.

Ifølge Åfarli (1997)²⁰ er *seg* en refleksiv partikkel som fungerer som en del av verbet. *Seg* kan ikke være direkte objekt, i og med at konstituenten, med inherent refleksive verb, ikke lar *seg* bytte ut med en annen DP (*Hun gruer seg* versus **Hun gruer Lars*) (Hansen 2009: 16–17). Åfarlis argumentasjon handler òg om at *seg*-refleksivene ligner verbpartikler (slå *på*, kaste *ut*, sparke *fra*). Verbet og *seg* tenkes, i likhet med verbet og verbpartikkelen, å opptre sammen i det som kan kalles et et komplekst verb (Hansen 2009: 17).

Lars Hellan (1988) mener i motsetning til Åfarli (1997) at *seg* er en anafor.²¹ Ifølge Hellan eksiterer det et komplementaritetsforhold mellom norske anaforer. Blant anaforene fastslås det at *seg selv* og langdistanse-*seg* (*seg*₂, se delkapittel 1.1.2) bindes i forskjellige domener, og følgelig ikke kan stå som interne syntaktiske argument til én og samme versjon

¹⁹ Se analysekapittelets 5.1 for en raffinering av denne analysen.

²⁰ I fremstillingen av Åfarli (1997) refererer jeg til Hansens gjengivelse av arbeidet.

²¹ En anafor er et uttrykk som har obligatorisk anaforisk referanse, dvs. et ledd som må vise tilbake til og få sitt innhold fra et annet element i samme helsetning (Busterud 2006: 14). De vanligste anaforene i norsk er *seg*, *sin*, *selv* og *hverandre* (Hellan 1988: 59).

av verbet.²² En innvending mot dette prinsippet gjelder *seg*-refleksiver, som Hellan kaller *non-argument-seg* (1988: 187). Disse opptrer i setninger med inherent refleksive verb, og bindes i det samme lokale domenet som *seg selv* (Hansen 2009: 20–21).²³ Årsaken til at *non-argument-seg* kan bindes på samme plass som *seg selv* (etter verb), er at domenespesifikasjonene kun gjelder for anaforer med semantisk argumentstatus. *Seg*-leddene har ikke semantisk argumentstatus når de står som utfylling til IR-verb, og dermed kan de heller ikke være tilordnet en semantisk rolle. Denne analysen skiller seg fra partikkelanalysen (Åfarli 1997) ved å anta at *seg* er en anafor som genereres i den interne argumentposisjonen til et utvalg verb. Som refleksiv partikkel vil *seg* derimot tenkes å være del av et komplekst verb, der *seg*-leddet er del av verbkjernen.

Hansen ender til slutt opp med å regne *seg* som en *simpleks-anafor* (i motsetning til den komplekse anaforen *seg selv*).²⁴ Hansen konkluderer med at *seg* ikke kan være egne setningsledd, ettersom de verken kan tematiseres eller erstattes med andre DP-ledd (2009: 61–62). *Seg*-refleksivene kan videre stå i argumentposisjoner, men de regnes ikke som semantiske argument, og Hansen følger Hellan i at *seg* ikke tildeles semantisk rolle fra verbet, ettersom *seg* automatisk viser tilbake til subjektet (ibid. 62–63). *Seg*-refleksivene oppfører seg altså ikke som egne setningsledd og de har ikke semantisk argumentstatus. Likevel befinner de seg i syntaksen på IO- eller DO-plass som elementer som obligatorisk må komplettere IR-verb. *Seg*-refleksivene er således ikke frivillige (ibid. 64).

Seg tenkes generert i verbfrasens interne argumentposisjon, og for å illustrere hvordan dette kan skje selv om *seg* ikke har argumentstatus, viser Hansen til lignende forhold med formelle subjekt (*det*). I likhet med *seg* er formelle subjekt setningsledd som ikke har semantisk argumentstatus, men som likevel blir generert i verbfrasens eksterne argumentposisjon. Dette tenkes å skje på grunn av et prinsipp (*extended projection principle*, forkortet EPP) som sørger for at subjektposisjoner blir fylt, og at da en subjekt-predikatrelasjon kan oppstå (ibid. 65). Prinsippet anses for å være allment og gjelde alle setninger.

²² *Seg selv* kan bindes etter en preposisjon og etter et transitivt verb, og *seg*₂ kan bindes etter en preposisjon i en småsetning eller etter et transitivt verb i en småsetning (Hansen 2009: 20).

²³ Hellan gjør et skille mellom refleksivverb som kun kan ta *seg* og refleksivverb som kan ta *seg selv* og andre DP-er i tillegg til *seg* (Hansen 2009: 21). Den første typen er de inherent refleksive verbene, som *skamme*. *Skamme* kan ikke kompletteres av en konstituent med semantisk argumentstatus, og er derfor tenkt å stå oppført med kun én type argumentstruktur (Busterud 2006: 27). Når det kommer til verb som *vaske*, som kan ta *seg*-refleksiver, *seg selv* og andre DP-er som utfylling, mener Hellan at *vaske* har gjennomgått en utvikling, fra å være et *refleksiv-transitivt* verb til å bli et *seg-detransitivt* verb. De *seg*-detransitiverte verbene deler ikke ut semantiske roller til interne argument. Det gjør derimot de *refleksiv-transitive* verbene, som altså har en annen argumentstatus enn de inherent refleksive verbene. *Vaske* og andre verb i samme kategori (*glede*, *slå*) har altså utviklet seg til å bli to ulike verb, som uttrykker to ulike forhold, og begge de lokalbundne anaforene, *seg* og *seg selv*, kan ikke stå som interne syntaktiske argument til en og samme versjon av verbet (Hansen 2009: 21).

²⁴ Denne analysen er basert på artikkelen “Deconstructing Binding” av Eric Reuland og Martin Everaert (2001).

Hansen regner på lignende måte med et prinsipp som krever tilstedeværelsen av *seg*-refleksiver. Dette prinsippet gjør det mulig å generere argumentløse *seg*-ledd i argumentposisjon, og dette prinsippet regnes kun for å gjelde enkelte verb (Hansen 2009: 67).

For å oppsummere Hansens analyse, kan vi slå fast at *seg* er en lokalt bundet simpleksanator uten semantisk argumentstatus. *Seg* viser automatisk tilbake til setningens subjekt, og er en obligatorisk refleksivmarkør i setninger med inherent refleksive verb. Videre analyseres *seg* som et slags kompletterende ledd som er til stede for å utfylle argumentstrukturen til verbet.

Engelsk, i motsetning til norsk, har ikke obligatoriske refleksivmarkører som eksplisitt må være til stede for å uttrykke at subjektet er opplever for verbhandlingen. Som vi så i 2.1.1, regner Pedersen (2010) med at verb kan ha implisitte refleksive argument som ikke behøver å realiseres eksplisitt i syntaksen. Denne antakelsen er passende for analysen av verb i engelsk som uttrykker refleksive forhold. Engelske verb som uttrykker refleksivitet unnlater å la det implisitte refleksive argumentet realiseres fonetisk med mindre det er nødvendig ut fra ulike forhold som McWorther skisserer under (se 2.2.1). Fonetisk tomme argument kan være til stede og bidra med mening implisitt enten eksistensielt som i *Godzilla ate something*, eller refleksivt som i *Godzilla washed himself*. Dermed er de implisitte argumentene en del av argumentstrukturen (ifølge GB og MP) eller rammen (ifølge rammeteori). Engelske verb med implisitte refleksive argument, realiseres altså i strukturen som fonetisk tomme ledd, men der betydninga til *oneself* fortsatt er til stede.

Som vi skal se i empirikapittelet og analysekapittelet, synes de norske *seg*-refleksivene for enkelte språkbrukere å være frivillige med et utvalg IR-verb, og dermed kan *seg*-leddene være til stede og gi semantisk innhold til setningen selv om det ikke er fonetisk realisert. Dette, i tillegg til at *seg* blir generert i intern argumentposisjon, gjør at man kan regne *seg*-leddene for å ha en viss argumentsstatus, også i norsk. I stedet for å sammenligne og analysere *seg*-refleksiver som en type innholdstomme ekspletiver som må komplettere utvalgte verb, velger jeg derfor heller å regne dem som en type *kvasiargument*. Kvasiargument har litt mer semantisk innhold enn rene ekspletiver, som er radikalt tomme og kun er til stede for å oppfylle EPP-krav (se f.eks. Åfarli og Eide 2003: 359). Jeg velger altså å lande på et slags kompromiss, og regne *seg*-refleksivene for å ha “tilstrekkelig” med argumentstatus til at det kan oppta en intern posisjon og i tillegg fungere som et implisitt argument, og gi mening til setningen selv i de tilfeller der leddet er fonetisk tomt. *Seg*-refleksivene har derimot ikke status som fullstendige argument, og kan sees på som en type

ekspletivledd som er til stede for å utfylle verbet. Senere i denne oppgaven kommer jeg også til å referere til *seg*-refleksivene som anaforpartikler.

2.2 Språkkontakt, flerspråklighet og engelsk

2.2.1 Bortfall av obligatoriske refleksivpronomen i engelsk

John McWorther skriver i boka *Language Interrupted* (2007), om hvordan det engelske språket er blitt seende ut som det gjør i dag. Interessant i denne sammenhengen er skildringen av hvordan det engelske språket mistet den inherente refleksivmarkeringen, som i dag fortsatt er et typisk trekk i de øvrige germanske språkene i Europa (2007: 61). I 500-tallets gammelengelsk (*Old English*) ble inherent refleksivitet markert i alle personer (ibid. 62). Samtidig tyder kilder på at denne markeringen var frivillig, noe som også gjaldt for de øvrige germanske språkene (ibid. 63). I den mellomengelske perioden (*Middle English*) viser kilder at refleksivitet sjeldnere ble markert enn hva som var tilfellet i gammelengelsk, og i overgangen til det som blir kalt moderne engelsk på 1500-tallet, forsvinner det meste av markeringen helt (ibid. 62). I de øvrige germanske språkene fant motsatt utvikling sted, og her utviklet den valgfrie refleksivmarkeringen seg til å bli obligatorisk (ibid. 63). Utviklingen i den moderne engelsken, med at man begynte å betrakte refleksivmarkering som overflødig, synes altså å være unik blant de germanske språkene.

Samtidig som denne typen refleksivmarkering ble sjeldnere i engelsk, begynte bruken av *self* å øke i konstruksjoner som uttrykker enfatisk refleksivitet (ibid. 62–63).²⁵ I dag finnes refleksivmarkering i engelsk jevnt over kun i de tilfellene der det er nødvendig å presisere at verbhandlingen utføres på subjektet selv (eller at subjektet er den som opplever verbhandlingen). Ellers finnes refleksivmarkering i de tilfeller der vekslingen med og uten refleksivpronomen har utviklet forskjellig betydning (ibid. 63). McWorther illustrerer dette med verbene *behave* og *behave oneself*, der *behave* i norsk vil bety det samme som å oppføre seg, mens *behave oneself* vil bety det samme som å oppføre seg pent.

I alle tilfeller av refleksivmarkering i engelsk, er det den morfologisk sammensatte anaforen med *self* som brukes, og i oversettelsen til norsk er det konteksten som vil avgjøre om *oneself* skal oversettes med *seg* eller argumentanaforen *seg selv*. For å oppsummere kan man altså slå fast at engelsk ikke har samme typen obligatoriske refleksivpronomen med partikkellignende anafor som øvrige germanske (i tillegg til en rekke romanske og slaviske)

²⁵ Setninger uttrykker enfatisk refleksivitet når refleksivpronomen blir brukt for å understreke handlingens subjekt. Eks: *He himself built the house*, og *They did it themselves* (se for eksempel Buring 2005: 23).

språk. Kun i enkelte tilfeller markeres refleksivitet i engelsk, og da med den sammensatte anaforen *oneself*.

2.2.2 Språkkontakt

Språkkontakt som fenomen må naturlig nok tenkes å ha forekommet like lenge som mennesket har hatt språk. De siste tiårene har derimot kontakten mellom ulike språklige varieteter økt og antatt nye former (Mæhlum 2007: 9). Globaliseringsprosessene har ført til nye, mer dyptgående transnasjonale relasjoner, og den påfølgende samfunnsendringen har bidratt til å skape nye språkkontaktbetingelser. Sentralt når man snakker om en global verden, er den nye teknologien som har gjort den økte bevegelsen av varer, kapital, mennesker og informasjon mulig. Menneskene blir koblet sammen gjennom medium som TV, telefon og Internett, og vi kan få følelsen av at vi nærmer oss hverandre både i tid og rom (Ljosland 2008: 42).

De siste tiårenes globaliseringskrefter har hatt en homogeniserende effekt på det lingvistiske mangfoldet i verden. De mindre språkene har kommet under press fra de større og vidt utbredte språkene, og de mest pessimistiske prognosene anslår at opp mot 90% av verdens 5000-6000 språk står i fare for å dø ut i løpet av det hundreåret vi er inne i (Mæhlum 2007: 20). På en annen side har også den voksende kontakten resultert i økt variasjon, og den økte variasjonen manifesterer seg blant annet i hybride multietniske og multikulturelle varieteter (ibid. 19). Slikt sett kan de nye språkkontaktbetingelsene sies å gjøre verdens mennesker *mer* flerspråklige.

2.2.2.1 Utelating av argumenter i språkkontaktsituasjoner

I dannelsen av kreolspråk, samt i situasjoner der mennesker lærer et nytt språk, er ett av kjennetegnene en tendens til å utelate argumenter. Forskjellige studier har vist hvordan utelatelse av både subjekt- og objektsledd kan oppstå i kontaktsituasjoner (Muysken og Law 2010; Sánchez 1997; Serratrice 2007). Serratrice (2007) viser til studier der objektutelatelse ble påvist hos bilingvale språkbrukere. Hos barn med kompetanse i tysk og italiensk, ble en økt grad av objektutelating i den italienske språkproduksjonen påvist og tilskrevet påvirkning fra tysk, som er et språk med høyere frekvens av ikke-realiserede objektsledd. En slik type objektutelating kan tolkes som en overføring av argumentstruktur eller argumentrealisering fra ett språk til et annet, og også Matras påpeker hvordan deling eller overføring av språklige abstrakte mønstre skjer hyppig i andrespråksinnlæring (2009: 237). Men slik objektutelating kan også skyldes språkkontaktsituasjonen *per se*. Uavhengig av de bestemte språkene som er i

kontakt, ser det ut til at bilingvale språkbrukere har lettere for å utelate argumenter og subkategoriskerte element enn monolingvale språkbrukere (Kristin M. Eide, personlig kommunikasjon, 8. mai 2013).²⁶ I studiet av kreoliseringen mellom engelsk og hawaiiisk observerer Bickerton (1999) følgende: “[R]egardless of the degree of lexical mixture, all utterances show similar limitations [...] of grammatical structure; an almost complete absence of grammatical items [...] and frequent ellipsis of arguments and even verbs” (Bickerton 1999: 53). Som det framgår av dette sitatet, er objektutelatelse et karakteristisk trekk ved den språklige hybridene, og dette trekket er det altså mulig å finne igjen i andre språkkontaktsituasjoner.

2.2.3 Engelsk som globalt språk

Framveksten av det moderne, globaliserte og internasjonale verdenssamfunnet har nødvendigvis ført med seg et behov for en felles språklig kode å kommunisere på. I de siste hundreårene har det engelske språket vokst fram og forplantet seg i alle verdenshjørner, og språket har oppnådd status som et globalt lingua franca (Mæhlum 2007: 18). Sammenlignet med spredninga av andre språk tidligere i historien, står engelsken i en helt unik posisjon. Aldri før har et språk vært utbredt over så store geografiske områder og trengt seg så dypt inn hos hvert menneske (Phillipson 1992: 6). Spredninga av et språk henger sammen med makta til folket som snakker det, og engelskens posisjon øverst i det språklige hegemoniet i det internasjonale samfunnet er uløselig knyttet til USA og Englands rolle i verdensøkonomien. I dag er det en serie av komplekse, hegemoniske mekanismer og prosesser som holder engelsken på toppen av det språklige hierarkiet, og blant språkforskere finnes dem som kobler engelskens status til en bevisst markedsføring av engelsk og amerikansk språk og kultur, både i tidligere koloniland og i Europa (Phillipson 1992; Phillipson 2009; Ricento 2010). Uansett hvordan man analyserer det, er det slik at engelsk i dag er det språket som har absolutt størst utbredning i verden. Per i dag snakker mellom to og tre milliarder av verdens befolkning engelsk (Ur 2009)²⁷, og majoriteten av disse har engelsk som fremmedspråk. Braj Kachrus sirkelmodell fra 1985 illustrerer utbredelsen av engelsk ved hjelp av tre sirkler (gjengitt i Ljosland 2008: 44–45). Den *indre sirkelen* består av de landene der engelsk snakkes som morsmål, og her plasseres land som England, USA, Irland og Australia. Antallet mennesker med engelsk som morsmål regnes for å være opp mot 380 millioner mennesker. Sirkelen

²⁶ Subkategoriserte element er obligatoriske argument med en spesifisert formkategori (Åfarli og Eide 2003: 364).

²⁷ Ur (2009) er en upaginert kilde.

utenfor, den *ytre sirkelen* refererer til de landene der engelsk er å regne som andrespråk, og det språket spiller en viktig rolle for landets institusjoner. Blant disse landene finner vi en rekke tidligere koloniland, og antallet mennesker i den ytre sirkelen regnes for å ligge på opp mot 500 millioner. Den tredje og ytterste sirkelen kalles den *ekspanderende sirkelen*. Her plasseres de landene der engelsk har status som fremmedspråk. Dette er den sirkelen som innbefatter flest antall mennesker (opp mot 1 milliard), og som navnet tilsier, er den i stadig vekst. Selv om Kachrus sirkelmodell mest sannsynlig ville ha sett noe annerledes i dag, nesten 30 år senere, gir den likevel et fint bilde av det forholdsmessige tallet mellom engelskens brukere: Majoriteten av verdens engelsktalende befinner seg i den ekspanderende sirkelen. Disse bruker engelsk som et lingua franca, og engelsk er i disse landene ofte nødvendig for akademiske formål, politisk forhandling, turisme, underholdning, forretning, finans og informasjonsteknologi (Ur 2009).

2.2.4 Engelsk i Norge: domenetap i akademia

Ifølge Robert Phillipson er engelskens status i de nordiske landene i ferd med å endre seg fra å være fremmedspråk til å bli et andrespråk (1992: 25). For å bruke termene fra sirkelmodellen, er det altså slik at vi i Norge er i ferd med å bevege oss mot sentrum fra den ytterste ekspanderende sirkelen til den ytre sirkelen. Engelsk holder på å få en mer offisiell status i Norge, og vi blir stadig mer eksponert for engelsk gjennom kanaler som media, underholdning, utdanning, reklame, handel og næringsliv. Engelskens styrkede stilling i Norge viser seg blant annet i den stadig akselererende internasjonaliseringen av høyere utdanning, og en av årsakene til at Phillipson regner engelsk for å være et andrespråk i de nordiske landene, er nettopp observasjonen av at høy engelskkompetanse er blitt en forutsetning for å gjennomføre høyere utdanning (ibid.). Universitetene har blitt internasjonale institusjoner, og Mæhlum (2003)²⁸ er blant dem som hevder at engelsk er i ferd med å fortrenge norsk som akademisk språk. Per 2000 ble hele 70 % av forskningsbidragene fra landets universitet og høyskoler framstilt på et ikke-nordisk språk, noe som i realiteten betyr engelsk (ibid.). Ljosland viser til tall som sier at hele hele 8 av 10 doktorgradsavhandlinger i Norge skrives på engelsk (2008: 2). Engelsk er altså blitt det klart foretrukne språket å publisere forskning på, og årsaken ligger blant annet i det konkurransefortrinnet engelsken gir. Rangeringslister, måling og kvantifisering av resultater, samt tildeling av forskningsmidler er blant faktorene som synes å utløse bruk av engelsk (Ljosland 2008: 3–4). Favoriseringen av engelsk i akademia har som konsekvens at

²⁸ Mæhlum (2003) er en upaginert kilde.

utviklingen av norsk fagterminologi stopper opp. Dette, sammen med et stadig økende krav og/eller ønske om engelsk pensumlitteratur, oppgaveskriving, forelesninger og generell forskningspublisering er blant faktorene som får forskere til å snakke om et pågående domenetap innenfor norsk akademia (Mæhlum 2003). Domenetap betegner en situasjon der et språk mister sin posisjon som allment bruksspråk innenfor en samfunnssektor. Engelsk er i ferd med å bli det dominerende språket innenfor norsk akademia, og også næringsliv og datateknologi er sektorer i norsk samfunnsliv opplever høyt engelsktrykk (ibid.). Også Phillipson understreker at engelsk er i ferd med å ta bli uunnværlig i flere samfunnsdomener: “Unquestionably the number of domains where English is becoming indispensable in Scandinavia is increasing constantly. In a real sense English can be regarded as a second language rather than a foreign language in the Nordic countries (1992: 25). En stadig akselerering av de prosessene som allerede er i gang, vil med tiden kunne utløse full bruk av engelsk for enkelte domener.

En av konsekvensene ved at engelsk er blitt veletablert som akademisk språk i Norge, er at studenter må beherske engelsk godt for å kunne komme seg gjennom høyere utdanning. Dette gjelder ikke kun for Norge, og i forbindelse med engelsk hevder Ur (2009) at “[m]ost educated speakers of other languages are at least bilingual”. Når jeg senere i oppgaven kobler refleksivbortfall opp mot domenetap, er det altså på grunn av at akademia må sees på som en en av de fremste institusjonene her i landet som aktivt fremmer og oppfordrer til bruk av engelsk.

2.2.5 Yaron Matras og *substans-* versus *mønsterlån*

I boka *Language Contact* (2009) skriver Yaron Matras om flerspråklighet hos individet og i samfunnet. Matras undersøker hvordan flerspråklighet fungerer og hvilke konsekvenser det kan ha for et språks struktur. Som nevnt i 1.2.1, skiller Matras mellom det han kaller *matter replication* (substanslån) og *pattern replication* (mønsterlån), der førstnevnte primært handler om innlån av ord, mens sistnevnte handler om innlån av mer abstrakte språklige strukturer. I dette delkapittelet skal jeg presentere Matras’ mønsterlån-teori, og se hvordan han mener lån av språklige strukturer gjennom det han kaller *pivot-matching*, kan bidra til språkendring. Først skal jeg gjøre rede for noen av Matras’ grunnantakelser om den multilingvale språkbrukeren.

Et underliggende tema i *Language Contact* er hvordan multilingvale språkbrukere løser oppgaven med å skille mellom flere språk i hjernen. Matras’ antakelse er at flerspråklige mennesker har et komplekst repertoar av lingvistiske strukturer til disposisjon. Dette

repertoaret er ikke organisert i form av fullstendige språkssystem slik vi tradisjonelt er vant til å tenke om språk, men heller som et repertoar av språklige elementer (ordformer, fonetiske regler, konstruksjoner og lignende) som blir assosierte med bestemte sosiale aktiviteter eller arenaer (2009: 4). Følgelig vil ord og konstruksjoner tilhørende eksempelvis norsk og fransk, hos en som kjenner begge språkene, bli assosiert med ulike kontekster. For de multilingvale språkbrukerne er det en konstant utfordring å skulle ha kontroll over dette komplekse repertoaret, og å velge de språklige formene og strukturene som er forventet i den bestemte konteksten. Ifølge Matras har ikke flerspråklige personer evnen til å å “slå av” eller blokkere de andre språkene (strengt tatt *elementene* som tilhører de kontekstene der det bestemte språket er forventet brukt), og på denne måten kan vi få innslag av ord og konstruksjoner i ett språk som i utgangspunktet tilhører et annet (ibid. 4–5).

Et annet viktig punkt hos Matras er at han forstår språkkontakt som en prosess som skjer i individets mentale språkprosesseringsapparat når det tar i bruk sitt multilingvale repertoar (ibid. 3). Språkkontakt og språklige endringer skjer følgelig i individet når det kommuniserer, og kontakt har dermed en viktig kommunikatív dimensjon. Ifølge Matras er det to forhold som gjelder når vi kommuniserer. Det ene er å sørge for at språket etterkommer det som forventes i den spesifikke konteksten. Det andre innebærer et ønske om å utnytte hele det lingvistiske repertoaret for å kunne velge ut det som gjør kommunikasjonen så effektiv som mulig (ibid. 5, 19). Matras viser eksempler fra språkdata produsert av et barn som har vokst opp med tysktalende mor og hebraisktalende far. I en kontekst der gutten er sammen med faren, og dermed forventes å snakke hebraisk, snakker han hebraisk med innslag av tyske funksjonsord. Funksjonsord og konstruksjoner akkurat tilsvarende de tyske finnes ikke i hebraisk, og barnet har følgelig benyttet sitt fulle lingvistiske repertoar for å kunne uttrykke seg best mulig. Med eksempler som dette illustrerer Matras hvordan sammenblanding av språk ikke er vilkårlig, men har en kommunikatív funksjon (ibid. 19). Språkbrukere ønsker å effektivisere og bedre kommunikasjonen, og resultatet kan bli hybride konstruksjoner.

Mønsterlån er et fenomen som har blitt viet lite oppmerksomhet i forskningen på flerspråklige (ibid. 234). Mens tidligere forskning har regnet innlån av funksjonsord- og uttrykk som sjeldne, viser imidlertid nyere studier at denne typen lån både skjer ofte og relativt tidlig i språkkontaktsituasjoner (Eide og Hjelde 2012: 205). Matras skiller som nevnt mønsterlån fra substanslån ved å regne mønsterlån som innlån av abstrakte språkstrukturer. Substanslån, på den andre siden, er lån av konkrete og lett identifiserbare språklige enheter. Disse har en bestemt ordlyd og et bestemt innhold, og har vanligvis en klar status som tilhørende en viss kategori (Matras 2009: 148). Matras hevder at språkets substanslement er

enklere å oppfatte enn mer abstrakte strukturer, og de er også enklere å kontrollere i det komplekse repertoaret (Matras 2009: 235). Språklige mønster kan derimot være vanskeligere å kontrollere, i og med at de strekker seg utover ordgrensen.

Mønsterlån betegnes som en strukturell språkending som vanligvis involverer en forandring i mening og eventuelt i distribusjon (ibid. 238). I denne typen lån er det altså konstruksjoner som kopieres, og om konstruksjoner sier Matras følgende:

Under construction I understand a mental procedure that involves a meaningful combination of items at various possible levels: the association of a word-form with its semantic meaning, the mode of combining word-forms and the retrieval of new meanings from such combinations, and the ordering of word-forms (Matras 2009: 235).

Dette innebærer at det ikke kun er kopiering av rekkefølgen på setningsledd eller morfologisk bøyingsmønster som gjelder som mønsterlån, men også kombinasjonen av ord, og den konvensjonelle meningen som blir ilagt denne kombinasjonen. Årsaken til at mønsterlån skjer, er altså at vi har flere lingvistiske strukturer tilgjengelige i vårt komplekse språklige repertoar, og at vi smelter sammen lignende konstruksjoner fra forskjellige systemer for å kunne maksimere den kommunikative effektiviteten (ibid. 234). Mønsterlån er på denne måten en type kompromisstrategi som reduserer behovet for språklig kontroll og lingvistisk “separasjon” hos den multilingvale språkbrukeren (s. 235). Med Matras’ egne ord: “Pattern replication derives from an individual speaker’s scan for an optimal construction through which to communicate local meanings” (ibid.).

Når en konstruksjon som tilhører ett språk overføres til et annet, skjer det ifølge Matras gjennom en prosess han kaller *pivot matching*: “It is [...] incorrect to speak of the 1:1 replication of an entire construction. Instead, it is the principal or pivotal feature of the construction that is selected; it is then matched with a structure representing a similar function in the other language” (ibid. 26). Gjennom *pivot matching* vil altså de sentrale trekkene ved en konstruksjon kopieres og smeltes sammen med en konstruksjon som har lignende funksjon i det andre språket. Denne prosessen er en løsning på språkbrukerens to motstridende motivasjoner, når det både vil imøtekomme sosiale forventninger og samtidig bruke sitt fulle lingvistiske repertoar. Suksessen til den valgte konstruksjonen vil avhenge av om vi som mottakere *forstår* konstruksjonen, og om vi *aksepterer* den (ibid. 33).

Et eksempel på mønsterlån fra engelsk til norsk er konstruksjonen *henge ut* (fra engelske *hang out*), som tradisjonelt i norsk har betydd det samme som å stille noen i

gapestokken eller gjøre narr av noen.²⁹ I dag blir *henge ut* i tillegg brukt etter det engelske mønsteret, nemlig i betydningen av å tilbringe tid sammen.³⁰ Dette kan anses som et mønsterlån, i og med at den konvensjonelle betydningen som ligger i kombinasjonen av verbet *hang* og preposisjonen *out* har blitt kopiert og overført til norsk. De sentrale trekkene ved denne konstruksjonen (kombinasjonen av verbet og preposisjonen, samt den konvensjonelle meningen som ligger i denne kombinasjonen) har blitt smeltet sammen med de norske ordene for *hang* og *out*, nemlig *henge* og *ut*. Utfallet er en konstruksjon som har basis i norsk, men der kombinasjonen og meningen til denne kombinasjonen stammer fra engelsk.

Dersom konstruksjoner i forskjellige språk har tilstrekkelig likhet, vil de kunne gli over i hverandre i det flerspråklige repertoaret. Slik språklig overlapping er en sentral faktor i mønsterlån (se blant annet Eide og Hjelde 2012). Gode eksempler på konstruksjoner som har overlappende egenskaper i et repertoar er de inherent refleksive verbene i norsk og deres engelske likeverdige verb. Hos en språkbruker som kjenner begge språkene, vil IR-versjonen av norske *relatere* (*seg*) og engelske *relate* kunne sies å overlape hverandre i det språklige repertoaret på den måten at verbene har lignende semantikk og fonetisk realisering. Selv om disse verbene i utgangspunktet har en noe ulik distribusjon, ligner de likevel såpass mye at de kan overlape hverandre, og dermed smeltes sammen og få lik distribusjon. I setninger som “Andre som kan relatere til dette??”³¹, kan altså årsaken til at refleksivpronomenet er utelatt ligge i at man her har brukt en konstruksjon som er kopiert fra det engelske mønsteret: *Others who can relate to this?*.

Språklige mønstre kopieres og velges med den hensikt å effektivisere kommunikasjonen og samtidig minimere behovet for kontroll og separasjon i det språklige repertoaret. Ifølge Matras vil vi i enhver situasjon velge den konstruksjonen som dukker opp først og fremstår som mest passende (Matras 2009: 234). Når det kommer til hvilke konstruksjoner som blir valgt, og da hvilke språkssystem det velges fra, er det ifølge Matras to faktorer som bestemmer. Det ene er språklige gap eller tomrom, og det andre er språklig prestisje (ibid. 149). Når vi kopierer det engelske mønsteret *henge ut* er ikke det nødvendigvis fordi vi ikke kan uttrykke det samme på en eller annen måte i norsk, men heller det at vi mangler *akkurat denne* uttrykksmåten. I tillegg velger vi det engelske mønsteret framfor et

²⁹ www.ordnett.no; www.nob-ordok.no

³⁰ Gabrielle – Bordet : “Det esje lenge sidenat vi hang ut hele tiden” <http://www.maxilyrics.com/gabrielle-bordet-lyrics-72ef.html> (lest 19.04.13); Rocky: “Du? Kan ikke vi henge ut uten å drikke en dag?” <http://www.dagbladet.no/2012/11/01/kultur/bok/litteratur/litteraturanmeldelser/anmeldelser/24132313/> (lest 19.04.13).

³¹ <http://forum.babyverden.no/threads/andre-som-kan-relatere-til-dette.1489487/page-2> (lest 19.04.13)

norsk et i og med at engelsk kan sies å, for mange, ha sin posisjon øverst i det språklige hierarkiet. Engelsk har høy anseelse både her til lands og internasjonalt, og er det språket som framfor noe annet forbindes med det moderne og urbane (Bergsland 2008: 65–66). Engelsk vil i dette tilfellet regnes som et rikere og bedre utstyrt språk enn norsk. I tillegg til disse to faktorene, ligger altså motivasjonen i selve språkprosesseringsapparatet: “there is pressure on the bilingual to simplify the selection procedure by reducing the degree of separation between the subsets of the repertoire, allowing the two “languages” to converge” (Matras 2009: 151).

For å gjenta hovedpunktene regner altså Yaron Matras multilingvale mennesker for å ha et komplekst repertoar av språklige strukturer tilgjengelig i sinnet. De ulike ordene og strukturene hører til i bestemte kontekster, men i kommunikasjonen med andre kan ord og strukturer lånes og/eller gli over i hverandre med det resultatet at ett språks ord eller strukturer opptrer i et annet. Gjennom *pivot-matching* overføres de sentrale trekkene ved én konstruksjon til en annen, og slike mønsterlån er et vanlig og karakteristisk trekk i andrespråksinnlæring (ibid. 237). Ulike språk er for Matras heller å regne som uavbrutte serier av *bruk* heller enn av absolutte system. Språkbruk er knyttet til bestemte sosiale aktiviteter, og blir til dels regulert av normativ oppførsel fra språksamfunnet.

I forskningen på språkendring har den individuelle flerspråkligheten lenge vært ekskludert til fordel for den samfunnsmessige flerspråkligheten. Språkendring forutsetter likevel den individuelle språkbrukerens innovasjoner, og språklige mønsterlån er til stede og bidrar i språkendringsprosesser, enten bevisst eller ubevisst (Matras 2009: 310–311).

2.2.6 Generativ grammatikk og parallelle grammatikker

Den generative grammatikken har, som tidligere nevnt, tradisjonelt ikke viet stor plass til studiet av intraindividuell variasjon, noe dette kjente Chomsky-sitatet har bygget opp under: “Linguistic theory is concerned with an ideal speaker-listener in a completely homogeneous speech community” (Chomsky 1965: 3). Men selv om UG-teori lenge har vært basert på forestillingen om monolingvale språkbrukere, har den siste tidens forskning dreid seg mer om flerspråklige, og også Chomsky vedgår at vår medfødte grammatikk kan realisere flere grammatikker: “[W]hatever the language faculty is it can assume many different states in parallel” (sitert i Cook og Newson 2007: 222). Eide og Åfarli er blant de som regner evnen til å ha flere språk i sinnet for å være universell, og i en artikkel fra 2007 tar de opp temaet generativ grammatikk og flerspråklighet. Deres antakelse er at språkbrukere i en viss forstand er massivt flerspråklige, og at alle har et sett med konkurrerende parallelle grammatikker i sinnet. De parallelle grammatikkene kan være manifestasjoner av ulike språklige varieteter,

som nasjonalspråk, men også variasjon slik den framgår i de tilfellene der vi kan velge mellom to eller flere grammatiske muligheter (Eide og Åfarli 2007: 129). Slike varieteter, eller *registre*, inkluderer ulike dialekter eller standardnormer med ulike syntaktiske trekk (ibid. 127–128). Alle de språklige varietetene og registrene utgjør egne lingvistiske system i sinnet, og individet har således flere slike subgrammatikker tilgjengelig å velge mellom i enhver situasjon. Flerspråklige individer har altså et sett med parallelle grammatikker tilgjengelig i sinnet. Disse parallelle grammatikkene kan gli over i og påvirke hverandre, og informanter kan være ute av stand til å sortere hvor de henter sine grammatikalitetsvurderinger fra (ibid. 130). Et sett med produserte data fra en og samme språkbruker kan inneholde trekk fra flere av de parallelle grammatikkene informantene har kompetanse i. Cook og Newson (2007) viser hvordan parallelle grammatikker kan blandes sammen og *kontaminere* hverandre. Språklig kontaminering (eller “forurensing”) betegner en situasjon der en språkbrukers grammatiske kompetanse i ett språk blir påvirket av innlæringen av en annen grammatikk (Cook og Newson 2007: 239; Eide og Åfarli 2007: 130). Som eksempel på slik kontaminering viser Cook og Newson hvordan franske morsmålsbrukere med kompetanse i engelsk i mindre grad enn franskmenn uten kompetanse i engelsk vil godta franske setninger som ikke kan oversettes med samme konstruksjon i engelsk:

- (9)
- a) Un tricot de laine se lave à l’eau froide
 - b) *A wool sweater washes in cold water.

Som vi ser i (9a) ovenfor, opptrer *vaske*-verbet i fransk med en refleksivmarkør (*se*) som ikke er til stede verken i den norske eller engelske oversettelsen (*En ullgenser vaskes i kaldt vann* og *A wool sweater is washed in cold water*). Ulikt fransk vil det samme innholdet i norsk og engelsk uttrykkes med passivkonstruksjoner, og refleksivmarkører som franske *se* finnes ikke i norsk og engelsk. Setningen i (9b) viser hvordan en engelsk oversettelse ikke kan ha samme aktivkonstruksjon som i fransk. Når franskmenn med engelskkompetanse har en tendens til å reagere negativt på konstruksjoner som er velformulerte i fransk, men ikke i engelsk, er det altså nærliggende å anta at den engelske grammatikken har kommet inn og forurenset den franske grammatikken.

3 METODE

I vitenskapelig forskning er det et krav at de data man bruker skal være reliable og valide – eller *pålitelige* og *gyldige*. Datamaterialet må være målt eller innhentet på en troverdig måte, og høy pålitelighet oppnår man dersom gjentatte målinger av samme fenomen kan gi det samme resultatet (Holme og Solvang 1996: 153). Videre er datamaterialet gyldig så lenge det som er målt faktisk er relevant for det man ønsker å finne ut av. Også behandlingen av datamaterialet må ha en tilfredsstillende grad av pålitelighet og gyldighet.

I dette kapittelet skal jeg presentere og argumentere for de metodene jeg har valgt å bruke i mitt masterprosjekt. Metode er en framgangsmåte som brukes for å løse et problem, og hvilket fenomen man skal undersøke, samt formålet med undersøkelsen, er avgjørende for valg av metode (ibid. 14–15). Mitt masterprosjekt er en studie av *om, hvordan og hvorfor seg-refleksiver*, tilknyttet et utvalgt antall verb, er på vikende front i det norske språket. For å finne en løsning på disse spørsmålene, må jeg undersøke hvordan de verbene jeg har valgt ut, brukes i norsk i dag. Informasjon om dette skal jeg samle inn ved hjelp av spørreskjemaundersøkelse, korpussøk og informantintervju. Disse tre metodene mener jeg til sammen kan gi meg pålitelig empiri som er relevant for problemstillingen.

Kapittelet starter med en kort introduksjon av metode og datagrunnlag innenfor generativ grammatikk og sosiolingvistikk. Siden gjør jeg rede for utforming og utføring av spørreskjemaundersøkelsen, og herunder presenteres i tillegg testens ulike informantgrupper. Videre gjør jeg rede for de elektroniske språkkorpusene jeg valgte å bruke, og til sist presenteres utformingen og gjennomføringen av det kvalitative informantintervjuet.

3.1 Metode og data i generativ grammatikk og sosiolingvistikk

Generativ grammatikk og sosiolingvistikk har, som jeg har vist i 1.3, ulike mål med sin forskning. Dette får nødvendigvis følger for hvilke metodiske innfallsvinkler man velger, og hva som regnes som gyldige data innenfor hver av retningene. I og med at jeg kombinerer innfallsvinkler fra både generativ grammatikk og sosiolingvistikk i mitt arbeid, skal jeg i det følgende gi en kort presentasjon av tradisjonelle metoder og datagrunnlag innenfor hver av disse disiplinene.

3.1.1 Generativ grammatikk: introspeksjon og modellkonstruksjon

I og med at den medfødte og universelle grammatikken anses for å være mentalt forankret, utgjør den en realitet som det ikke er mulig å erfare direkte gjennom observasjon. Spørsmålet i forskningen blir da hvordan man kan få sikker kunnskap om en slik mental,

bakenforliggende realitet. Det vi språkbrukere har en intensjon om å si, vil ikke alltid nødvendigvis samsvare med det vi faktisk sier, og den faktiske språkbruken vil typisk inneholde “feil” som språklige glipper og overflødige repeteringer av ord. Dersom vårt eksternaliserte språk skulle utgjort det eneste empiriske datamaterialet i vår søken etter kunnskap om I-språk, ville vi vært nødt til å regne også slike språklige konstruksjoner for å være grammatikalske, og dermed i tråd med UG. Innen generativ grammatikk anses slike språklige glipper heller for å være forstyrrende element, og autentiske data fra muntlig språk blir dermed mindre relevant for konstruksjonen av UG-modeller .

Selv om de konkrete ytringene er noe vi kan erfare direkte gjennom observasjon, utgjør de i generativ grammatikk derimot kun en *indirekte* kilde til studieobjektet, I-språket. En annen, og mer direkte og pålitelig kilde til den internaliserte grammatikken, er derfor våre egne og andres vurderinger av hvilke språklige konstruksjoner som er mulige og umulige. Slike data er utledet ved hjelp av det som kalles *introspeksjon*, som er en svært vanlig datainnsamlingsmetode i generativ grammatikk (Faarlund 2005: 35). Introspeksjon går ut på at man, ved å konsultere seg selv, kan komme med pålitelige data om språkets mulige konstruksjoner. Ut fra ditt eget I-språk (som er en indirekte manifestasjon av UG) kan du altså avgjøre hva som er grammatikalsk og hva som ikke er det, og dette tjener som mer direkte data for modelleringen av UG enn det E-språk gjør (ibid.).³² Dette punktet kan sees i sammenheng med den generative grammatikkens fokusering på den idealiserte og isolerte språkbrukeren i et homogent samfunn. Dersom man skal finne ut av hvordan UG danner rammer for hva som er og hva som ikke er mulige språklige konstruksjoner, må man luke bort det Chomsky kaller «grammatical irrelevant conditions», som altså E-språket er påvirket av (Chomsky 1965: 3).

UG definerer altså grensene for hvilke strukturer som er mulig i et språk (Åfarli 2000: 33). For å finne ut av hva UG tillater, er det samtidig nødvendig å finne ut av hva UG *ikke* tillater, og derfor får også de ugrammatikalske konstruksjonene en viktig plass i generativ grammatikk (Eide 2000: 64). Både grammatikalske og ugrammatikalske setninger gir innblikk i hvilke prinsipper UG består av, og dermed hvilke rammer språket vårt konstrueres innenfor.

I generativ grammatikk benytter man seg av hypotetisk-deduktiv metode for å konstruere modeller av UG. Disse modellene utgjør teoretiske konstruktører om hvordan vår grammatikkmaskin er organisert ved å være abstraksjoner av de grammatiske og mentale representasjonene av språkstruktur i hjernen. Modellene konstrueres på bakgrunn av

³² Forskeren kan og be andre språkbrukere om å konsultere seg selv, og det er det jeg skal gjøre i denne oppgaven.

lingvistisk data som er relevant for det grammatiske fenomenet man ønsker å undersøke (Åfarli 2000: 42). Våre språklige ytringer blir sett på som en konsekvens av vår mentale grammatikkmaskin, og UG-modellene blir utarbeidet på bakgrunn av abduksjon av dette lingvistiske datamaterialet.³³

Det at man innenfor generativ grammatikk ikke nøyer seg med å beskrive språkstrukturen, men søker å forklare den ved å vise til en kognitiv realitet som ligger utenfor det vi direkte kan observere, gjør denne retningen til en rasjonalistisk språkvitenskapelig disiplin med en eksplanatorisk ambisjon (ibid. 29). Datagrunnlaget for den grammatiske teorien skaffes som nevnt gjerne gjennom introspeksjon, og dette kan enten være forskerens egne intuisjoner eller andre informanternes *utsagn* om egne intuisjoner (gjennom grammatikalitetsbedømminger) (Sollid 2005: 93).

Debatten om bruk av intuisjoner som datagrunnlag i syntaksforskningen er lang, og kritikken mot bruk av grammatikalitetsbedømminger har hovedsakelig angått intuisjonenes empiriske status. Innenfor generativ grammatikk er det vanlig å anta at data utledet gjennom introspeksjon viser tilbake på individets interne grammatikk, men kritikere har påstått at intuisjoner ikke er til å stole på, samt at de varierer for mye fra situasjon til situasjon (ibid. 93–94). Likevel er det, som vi skal se i delkapittel 3.2.2, flere grep forskere kan ta for å på best mulig måte lage en undersøkelse som tilrettelegger for framstilling av gyldige data, og som skjærer for irrelevant variasjon. Jeg kommer, med visse forbehold, til å anta at datamaterialet som utledes av spørreundersøkelsen speiler informantenes interne språkssystem.

3.1.2 Sociolingvistikk: observert språkbruk og sosiale variabler

Innenfor sociolingvistikken er det den faktisk observerte språkbruken som utgjør datagrunnlaget. William Labov er blant kritikerne av den generative grammatikkens syn på hvilke konstruksjoner som kan tjene som gyldig data i modellkonstruksjonen. Han er blant dem som mener det er uheldig å bygge lingvistiske teorier på bakgrunn av introspeksjon, i og med at våre intuisjoner kan være feilaktige (Sampson 2001:125). I sin forskning var Labov ute etter å granske det hverdagslige, uformelle talemålet, som han kalte *the vernacular* (Mæhlum et al. 2008: 129).

³³ Abduksjon går ut på å forme en hypotetisk modell av en underliggende realitet på bakgrunn av data som man tenker seg å være forårsaket av realiteten (Åfarli 2000: 61). Innenfor generativ grammatikk vil det si at man skaper hypoteser om Universalgrammatikken gjennom abduksjon av observerbare språklige fenomenen. Abduksjon innebærer i første omgang å trekke slutninger om det allmenne på bakgrunn av enkelttilfeller. Gjennom deduksjon (som innebærer å trekke slutninger om det enkelte på bakgrunn av det allmenne) undersøker man siden hvilke prediksjoner hypotesen har, som igjen testes mot ny empiri.

Tradisjonell praksis innenfor sosiolingvistikken har vært å ta i bruk både kvantitative og kvalitative metoder for å få innsikt i en språksituasjon, og forskningen blir som nevnt basert på empirisk observerbare, autentiske data (Johnstone 2000: 25). Kvantitative metoder blir ofte brukt for å oppnå oversikt over språksituasjonen i et gitt geografisk eller sosialt avgrenset område, og vanlig sosiolingvistisk forskningspraksis går ut på å analysere data som man har samlet inn under ulike feltundersøkelser (Johnstone 2000: 21; Mæhlum et al. 2008: 77). En slik datainnsamlingsmetode kan for eksempel være omfattende spørreskjemaundersøkelser der informantutvalget ofte er stort. I tillegg til selve språkbruken, ønsker man å få informasjon om mest mulig objektive sosiale egenskaper (som kjønn, alder og utdanning), slik at studiet på best mulig måte kan generaliseres og si noe allmenngyldig om språksituasjonen (Mæhlum et al. 2008: 77).

I kvalitative sosiolingvistiske undersøkelser er målet å oppnå en dypere innsikt og forståelse av sammenhengen mellom språkbruk og språkbrukerne. En slik metode er ofte basert på intervjuer der informantutvalget er mindre, og der individets subjektive tolkning er det man er ute etter (ibid. 77–78). Dermed er vanligvis ikke kvalitative undersøkelser generaliserbare i samme grad. Ved å ta i bruk både kvantitative og kvalitative metoder kan man få en oversikt over språksituasjonen i et område, og i tillegg oppnå en dypere forståelse av hvorfor det er slik det er (Johnstone 2000:37).

3.2 Metodevalg og gjennomføring

Som nevnt i introduksjonen til kapittelet, skal jeg benytte meg av spørreskjemaundersøkelser, språkkorpus og informantintervju for å kartelegge bruken av de utvalgte IR-verbene. I presentasjonen av disse metodene har jeg valgt å støtte meg på metodeteori utviklet av Leonie Cornips og Cecilia Poletto (2005), Hilde Sollid (2005) og Janne Bondi Johannessen (2003). Cornips og Poletto driver sosiolingvistisk forskning fra et generativt ståsted, og metodene deres ligger til grunn for flere dialektprosjekter. I sin artikkel “On standardizing syntactic elicitation techniques (part 1)” tar de utførlig for seg fordeler og ulemper ved bruk av grammatikalitetsvurderinger og informanter, og de presenterer en rekke tips til hvordan utformingen og utførelsen av slike tester gir mest mulig reliable og valide data. Også Hilde Sollid diskuterer grammatikalitetsvurdering som metode i *Språkdannelse og –stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk* (2005). I likhet med Cornips og Poletto forener Sollid syntaks og sosiolingvistikk i sin tilnærming til lingvistisk forskning, og hennes erfaringer er nyttige innspill i mitt arbeid. Mye av det Cornips og Poletto og Sollid skriver, baserer seg riktignok

på forholdet mellom dialekt og standardtalemål. Likevel lar det meste seg overføre til mitt arbeid og forholdet mellom to potensielt konkurrerende språklige varieteter generelt.

I tillegg til disse tekstene, er Janne Bondi Johannessens artikkel “Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus” (2003) svært relevant for min studie. Ved siden av å ta opp mye av det samme som de før nevnte forfatterene, om utfordringer ved bruk av informanter og introspeksjon, skriver Johannessen i tillegg om fordeler og ulemper ved bruk av språklige korpus som innsamlingsmetode.

3.2.1 Metodetriangulering

Å kombinere metoder for å undersøke et fenomen kalles som nevnt *metodetriangulering*, og er et formålstjenelig grep i samfunnsforskningen (Grønmo 1996: 99). Også i lingvistikkforskningen er det blitt mer og mer vanlig å kombinere data fra flere ulike innsamlingsmetoder (Sollid 2005: 89). Ved å undersøke et bestemt språklig forhold fra ulike vinkler, får vi et bredere bilde av situasjonen, og i tillegg kan de forskjellige metodene supplere hverandre ved at de svarer på ulike spørsmål i forskjellige faser av undersøkelsen (ibid.). Et annet viktig poeng er at metodetriangulering er hensiktsmessig på den måten at de ulike metodene som benyttes er med på å oppheve hverandres svakheter (Grønmo 1996: 98). På denne måten vil det samlede datamaterialets validitet styrkes. En mer detaljert beskrivelse av hvordan jeg mener dette stemmer for mitt prosjekt, kommer jeg tilbake til underveis i beskrivelsen av metodene. I de følgende delkapitlene blir de ulike metodene behandlet hver for seg.

3.2.2 Spørreskjemaundersøkelse og grammatikalitetsvurdering

En stor del av den empirien jeg baserer analysene mine på, er samlet inn fra spørreskjemaundersøkelser. Disse undersøkelsene inneholder lister med setninger som et bestemt utvalg informanter skal gi grammatikalitetsvurderinger av. Denne metoden innebærer introspeksjon, og i undersøkelsene skal informantene konsultere seg selv og bedømme setningskonstruksjoner med inherent refleksive verb (IR-verb) IR-verb er verb som kun kan ta anaforpartikkelen *seg* som utfylling, og de verbene jeg undersøker, opptrer i testene både med og uten refleksivpronomen.

Grammatikalitetsvurderinger skal fange informantens reaksjon på språklig stimuli (Schütze 1996). En slik metode er nyttig når man ønsker å avdekke hvilke grammatiske mønstre som finnes i språket. Videre er det et godt redskap for å samle inn et stort, ensartet og kvantifiserbart datamateriale om et bestemt tema eller språklig fenomen (Sollid 2005: 90–91). Cornips og Poletto peker på hvordan man med slike informanttester skaper et mer kontrollert

miljø for datainnsamling sammenlignet med hva som er mulig når man søker i korpus (Sollid 2005: 942). Med denne typen undersøkelse har man mulighet til å teste og dokumentere hvorvidt utvalgte setningskonstruksjoner godtas eller i det hele tatt eksisterer i et språk. I tillegg er metoden egnet til å teste ut et språklig fenomens distribusjon, samt forholdet mellom to eller flere språklige fenomener.

En av de største ulempene ved å bruke slike spørreskjemaundersøkelser, er at den grammatikalitetsvurderingen informantene gir, ikke uten videre kan antas å reflektere deres faktiske språkbruk. Det spriket som eventuelt eksisterer mellom informantenes rapporterte og faktiske språkbruk er et klassisk og tilbakevendende problem i sosiolingvistikken (se blant annet Labov (1966) og Trudgill (1972)), og vi kan derfor ikke uten videre stole på at informantenes svar faktisk gjenspeiler deres intuisjoner. I løpet av testgjennomføringen kan informantene forstyrres av diverse faktorer, og en av de potensielle feilkildene er at informantene retter seg for mye etter skriftspråksnormene (Sollid 2005: 95). Dersom man ønsker å undersøke grensene for hva det muntlige språket tillater, må forskeren vite at muntlig språk ikke alltid blir godtatt i skriftlig form, som er et mer konservativt og strengere regulert språkssystem (Cornips og Poletto 2005: 949). Når en informant blir presentert for muntlige konstruksjoner i skriftlig form, kan han altså ofte, bevisst eller ubevisst, rette seg etter reglene som gjelder for skriftspråket, og dømme setningen deretter. En annen kjent potensiell feilkilde er at informanten, gjennom sine svar, kan ønske å gi uttrykk for en bestemt sosial tilhørighet, og dermed oppgi at de bruker språket på en annen måte enn hva de faktisk gjør (Sollid 2005: 96).

Videre er det en ulempe at hver av informantene kan tolke testen forskjellig. Forskeren har ikke nødvendigvis kontroll over hvordan oppgaven forstås av informantene, selv når grundig instruksjon gis. Dermed er det alltid et spørsmål om forskeren og informantene har samme oppfatning av hva undersøkelsen går ut på (ibid.).

Ytterligere to mulige feilkilder er verd å nevne. Den ene er at man ikke kan være sikre på om informantene dømmer ei setning på bakgrunn av dens syntaktiske oppbygning, eller på grunnlag av andre hensyn, som ordvalg og tolkning av innhold (Cornips og Poletto 2005: 952). Dette kan være problematisk i mitt tilfelle, ettersom jeg studerer endring i syntaksen, og ordvalg egentlig skal være irrelevant. Til sist kan det være et problem at informantenes grammatikalitetsvurderinger ikke er stabile. Årsaken til det kan være mange og sammensatte. For eksempel kan en informant bli mer positivt innstilt til en aktuell konstruksjon jo mer han blir presentert for den (Sollid 2005: 98). Videre kan han, enten bevisst eller ubevisst, forsøke å gi konsistente svar gjennom hele testen, og dermed svare likt på like konstruksjoner selv om

han i utgangspunktet ikke vurderer setningene på samme måte. Sist men ikke minst kan informantene dømme setninger på bakgrunn av hvordan de framstår i forhold til testens øvrige setninger, uten å ta hensyn til om setningen *i seg selv* er grammatisk (Sollid 2005: 96).

Hvor pålitelig resultatet av grammatikalitetsvurderinger er, kan altså være vanskelig å si. Som det har framgått av presentasjonen over, er det ikke uten videre gitt at spørreskjemaundersøkelser som innebærer grammatikalitetsvurderinger kan gi gyldige og pålitelige data. Slike undersøkelser skaper som nevnt et kontrollert miljø for å teste fenomenet i språket, men samtidig er det slik at denne typen testsituasjoner er kunstige på den måten at informantene blir bedt om å forholde seg til språket på en måte som avviker fra den hverdagslige. Cornips og Poletto siterer Schütze (1996) på at det eneste vi kan være helt sikre på i en slik situasjon, er at vi ikke kan være helt sikre på hva informantene gjør (2005: 947).

Når dette er sagt, må det påpekes at slike undersøkelser fungerer godt som metode så lenge man tar visse forholdsregler. Sollid understreker at selv om bedømmingene i slike tester preges av feilkilder, og til tross for at det finnes mye intraindividuell variasjon blant informantene, er det slik at intuisjonen i større eller mindre grad vil være sammenfallende for flere av de deltakende testpersonene. Dermed kan de svarene de gir være retningsgivende for å forstå variasjonen, og tanken er videre at slike sammenfallende oppfatninger kan tolkes som uttrykk for at informantene har samme innebygde grammatikk. I neste omgang kan variasjonen mellom informantene være uttrykk for ulike sosialt bestemte forhold som alder, utdanning og språkbakgrunn (Sollid 2005: 95).

For å sikre at resultatene av slike spørreskjemaundersøkelser i størst mulig grad skal være gyldige og pålitelige, er det flere grep man kan ta. I det påfølgende delkapittelet skal jeg gjøre rede for hvordan jeg utformet testene, samt hvilke tiltak som ble gjort for å legge til rette for en undersøkelse som, så godt det lar seg gjøre, skjermes for irrelevant variasjon.

3.2.3 Utforming og gjennomføring av spørreskjemaundersøkelsene

For å sikre seg at de svarene som blir gitt på best mulig måte kan sies å speile informantenes faktiske språkbruk og interne språkssystem, må man gjøre flere grep. Før jeg diskuterer dette videre, vil jeg gå gjennom prosessen med selve utarbeidelsen av testene.

I utformingen av informantundersøkelsene var det flere hensyn å ta for å sikre dataenes gyldighet. For det første var det viktig å kamuflere de relevante testsetningene (setningene med IR-verb) blant andre ikke-relevante setninger (heretter også kalt *fillsetninger*). Dette var nødvendig for at informantene ikke skulle se hvilket språklig forhold det var jeg testet. Hvis en informant blir oppmerksom på et gjennomgående mønster, der noe

er mer riktig og noe mer galt enn annet, kan det være lett å rette seg etter normene som gjelder for skriftspråket, selv om informantene har blitt instruert i å svare etter normene for sitt eget, hverdagslige talemål.

Dersom informantene hadde oppfattet hva det var jeg var ute etter, kunne det altså fort resultert i at de svarene som ble oppgitt, ikke representerte deres faktiske bruk av IR-verb. Som nevnt i forrige delkapittel, er det også en ulempe for undersøkelsen at informantene kan bli mer positivt innstilt til en konstruksjon jo mer han eller hun utsettes for den. Derfor er det viktig å sørge for at rekkefølgen blant de ulike setningene i testen er gjennomtenkt, og at det er en gjennomgående balanse mellom de ulike setningene. Å sørge for at de aktuelle setningene med IR-verb er godt nok kamouflerte blant andre, er i tillegg nødvendig for å forhindre at informantene forsøker å huske tilbake på hvordan han eller hun løste forrige setning med lignende konstruksjon.

Videre var det viktig å forsikre seg om at de relevante testsetningene jeg lagde, var akseptable med hensyn til ordvalg og oppbygning. Målet mitt var at dersom ei setning ble gitt dårlig karakter, skulle det være fordi de mangler eller har overflødige refleksivpronomen, og ikke fordi ordsammensetningen eller ordvalget høres feil ut eller virker uriktig på andre måter. For å forsikre meg om at setningene var akseptable, fikk jeg veileder og medstudenter til å lese over og godkjenne setningene.

Som nevnt kan det være vanskelig å vite om informantene svarer ut fra reglene om skriftspråket eller sitt eget talemål. For å forsøke å forhindre at informantene skulle oppfatte undersøkelsen som en kunnskapstest, har jeg forsøkt å la en del av fyllsetningene ha en annerledes stil enn dem man finner på trykk. For eksempel er en av setningene *Tenåringer bryr seg katta om setningsanalyse*. Min oppfatning er at *å bryr seg katta* er en noe utdatert konstruksjon. Med dette håper jeg at informantene lettere fokuserer på det de blir bedt om i instruksjonen, nemlig å tenke over hvorvidt setningene i undersøkelsen er mulig *for dem - i dag*.

I og med at en informant kan vurdere like setninger ulikt fra situasjon til situasjon, er det viktig å ha med flere setninger for samme fenomen i en test. På denne måten får man et bredere analysegrunnlag for hver informant, i tillegg til at man reduserer risikoen for at noe som i realiteten aksepteres blir avvist, og omvendt. Som vi skal se, testet jeg samme verb med og uten *seg* flere ganger per undersøkelse.

Utviklingen av spørreskjemaundersøkelsen ble drevet framover av flere runder med pilottesting. Slike pilottester har som formål å avdekke eventuelle mangler og svakheter ved

spørreskjemaundersøkelsene, og de informantene som gjennomførte disse testene ble stilt kontroll- og oppfølgningsspørsmål.

Før jeg beskriver selve utformingen av testene, vil jeg understreke det både Cornips og Poletto (2005), Sollid (2005) og Grønmo (1996) har gjort klart: Det holder ikke kun å støtte seg til én type innsamlingsmetode når man undersøker et språklig fenomens distribusjon. Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsene må nødvendigvis balanseres av annet innsamlet datamateriale som ikke er preget av de samme feilkildene. Som vi skal se i delkapittel 3.2.5 og 3.2.7, vil både bruk av språkkorpus og gjennomføring av kvalitative informantintervju balansere den rapporterte språkbruken fra spørreskjemaundersøkelsene.

Test 1

Da jeg skulle utforme testen, startet jeg med å lage fire setninger med hver av undersøkelsens elleve IR-verb. Med verbene *etablere*, *relatere* og *tiltrekke* lagde jeg seks setninger. Dette var fordi jeg ønsket å teste ut hvorvidt IR-verb med inanimate subjekt gjør det lettere å utelate refleksivpronomenet (se delkapittel 1.1.3). I og med at ikke alle verbene i undersøkelsen kan ta inanimate subjekt (som *glede*, *hygge* og *forsone*), valgte jeg altså å teste dette flere ganger med verb som kan ta slike subjekt.

Jeg visste ikke da jeg startet hvor godt kamuflerte de relevante testsetningene måtte være for at informantene ikke skulle merke noe til et gjennomgående mønster eller en gjentakende bruk av verb. Det jeg gjorde i første omgang, var å lage to tester (A og B) der hver av de fire (og seks) setningene var representerte, men der distribusjonen av *seg* i test A var motsatt av den i test B. Altså var det ikke slik at alle setningene med IR-verb i test A var med *seg*, mens alle setningene med IR-verb i test B var uten *seg*. Halvparten av setningene med IR-verb var uten *seg* i den ene testen, og med *seg* i den andre.

Til sammen ble dette 50 relevante setninger i hver test (25 med *seg* og 25 uten *seg*). For å kamuflere disse lagde jeg både grammatikalske og ugrammatikalske fyllsetninger. Jeg lagde 40 setninger som, etter min vurdering, var ment som grammatikalske, og 32 setninger som var ment som tvilsomme eller ugrammatikalske. Årsaken til at jeg hadde med ugrammatikalske setninger, var for å oppmuntre informantene til å bruke hele skalaen i svarskjemaet. Setningene ble samlet, stokket om på og fordelt mer eller mindre tilfeldig. Dette for å unngå at det skulle være et klart mønster mellom distribusjonen av grammatikalske, ugrammatikalske og relevante setninger med IR-verb. Hver av testene bestod av totalt 122 setninger (der altså under halvparten var relevante) fordelt på 13 sider i Microsoft Word. Gjennomsnittlig var det 10 setninger per Word-ark.

Skalaen informantene skal bedømme setningene etter, går fra 1 til 5, der 1 tilsvarer *ugrammatisk*, mens 5 tilsvarer *grammatisk*. Karakteren 3 har verdien *usikker*, og 2 og 4 skal betegne henholdsvis *ugrammatisk, men noe usikker*, og *grammatisk, men noe usikker*. Sollid valgte i sitt arbeid å operere med en tredelt skala (Sollid 2005: 104). Jeg ønsket derimot å ha en finere inndelt skala for å unngå at for mange svar kom til å falle inn under kategorien *usikker*. Ved å ha med flere alternativer mellom ytterpunktene 1 og 5 og *usikker*, mener jeg at det blir enklere for informantene å gjengi sine intuisjoner mer presist. Som jeg kommer tilbake til i empirikapittelet (4.1), skal jeg i behandlingen av svarene, derimot dele svarene inn i tre kategorier.

Det første utkastet til spørreskjemaundersøkelsen ble pilottestet på tre informanter. Etter at informantene var ferdige med testen, ble de spurt om de syntes den gikk greit å gjennomføre, om de oppfattet et gjennomgående mønster blant setningene, og om de la merke til ord som gikk igjen. Etter første pilottest var det klart at spørreskjemaundersøkelsen måtte gjøres om. To av tre informanter la merke til at setninger gjennomgående manglet refleksivpronomen, og på spørsmål om hvilke ord som gikk igjen, kunne tre av de tre informantene ramse opp flere av de relevante verbene. Alle tre svarte at *relatere*, *etablere* og *tiltrekke* gikk igjen, og to av informantene nevnte i tillegg verbene *flokke*, *restituere* og *hygge*. Det var altså klart at jeg måtte forandre testene, som for øvrig tok informantene gjennomsnittlig 15 minutter å gjennomføre.

Test 2

Min umiddelbare reaksjon på resultatene etter den første runden pilottesting, var at jeg måtte kamuflere de relevante setningene bedre. Dette gjorde jeg ved å lage flere fyllsetninger og siden gå over hvordan de ulike setningene var fordelt i undersøkelsen. I tillegg syntes jeg at det var riktig å redusere antallet relevante setninger til å være fire per IR-verb. Dette for at verbene og den generelle refleksivkonstruksjonen skulle skjules bedre og dermed ikke gjenkjennes av informantene. *Relatere*, *tiltrekke*, og *etablere* var representert med seks setninger hver i begge testene, og disse verbene var siden blant de som alle informantene la merke til.

Ettersom jeg fjernet to setninger med hver av disse tre verbene, reduserte jeg antallet relevante setninger i hver test med seks. Nå bestod test A og B av 44 relevante setninger hver (22 med *seg* og 22 uten *seg*). Antallet gode og dårlige fyllsetninger satte jeg, etter en opptelling, henholdsvis til 59 og 52, og det totale antallet setninger var nå oppe i 155.

Jeg gikk altså fra å ha 122 setninger i det første testutkastet, til å ha 155 i det andre. Antallet relevante setninger var blitt redusert, og jeg hadde satt inn flere fyllsetninger. Videre hadde jeg gått fra å ha en tilfeldig spredning av de relevante setningene til å ha en mer systematisk fordeling, og dette ble gjort i den hensikt at de relevante setningene ikke skulle stå for nært hverandre i testen. Til sist kan jeg nevne at sideantallet i undersøkelsen gikk fra 13 til 18.

Det andre utkastet ble pilottestet av tre nye informanter. Igjen svarte to av tre informanter at de merket at det manglet refleksivpronomen i flere setninger. For øvrig kjente tre av tre igjen *sosialisere*, to av tre kjente igjen *restituere*, og ellers ble verbene *glede*, *flokke*, *relatere* og *etablere* kun nevnt en gang.

På spørsmål om hvordan det gikk å gjennomføre testen, svarte den ene informanten at det i begynnelsen gikk greit, men at han midtveis ble mer forvirret. Underveis i undersøkelsen begynte han å legge merke til at flere setninger manglet refleksivpronomen. Dette førte til at han etterhvert tenkte mer over hva han skulle svare på disse setningene, og i tillegg forsøkte han å huske tilbake på hvordan han hadde svart på de lignende konstruksjonene tidligere i testen. At informantene kjenner igjen et mønster, og dermed forsøker å svare det samme på de ulike tilfellene, er som nevnt en feilkilde, og test nummer 2 måtte revideres. For øvrig brukte de tre informantene gjennomsnittlig 20 minutter på å gjennomføre testen, som altså strakk seg over 18 sider i Word.

*Test 3 (vedlegg 1)*³⁴

Da jeg på ny skulle bearbeide testen, bestemte jeg meg for å splitte test A og B i to, og heller utforme fire tester (A, B, C og D). I stedet for å ha to tester som hver inneholdt fire setninger med hvert verb, lagde jeg nå i stedet fire tester, der hver inneholdt to setninger med hvert av de elleve IR-verbene, og ikke fire. Altså reduserte jeg antallet relevante setninger fra 44 til 22 per test (11 setninger med *seg*, og 11 uten *seg*). Antallet fyllsetninger ble ikke halvert på lik linje med de andre setningene, men redusert noe. På ny gikk jeg over distribusjonen av de ulike setningene, og i alle testene var det nå kun to setninger med IR-verb per side (på noen sider kun én).

Ved å gå fra to til fire tester, ble størrelsen på undersøkelsene redusert, og antallet sider i Word gikk fra 18 til 12 per test. Hver av de fire testene var nå på 102 setninger. I

³⁴Jeg har kun lagt ved én av de fire testene, og vedlegg 1 er test A. De relevante testsetningene er uthevet, og de øvrige setningene utgjør testens såkalte fyllsetninger. Se vedlegg 2 for de relevante testsetningene i test B, C og D.

tillegg til de 22 relevante setningene, telte undersøkelsen 44 grammatikalske, og 36 ugrammatikalske eller tvilsomme fyllsetninger.

Årsaken til at jeg splittet testen i fire, var altså at jeg måtte kamuflere de verbkonstruksjonene jeg undersøker *enda* bedre. I utgangspunktet ønsket jeg å teste bruken av de IR-verbene fire ganger per person for å få et bredere analysegrunnlag per informant, men når mønsteret og verbene i testen var gjenkjennbare for informantene, lot dette seg ikke gjøre, med mindre jeg kanskje hadde gjort testen enda større. En fordel med å kun teste verbene to ganger per person er derimot at kvaliteten på svarene øker, ettersom informantene sannsynligvis verken kjenner igjen mønster eller det enkelte verb. Dermed blir de ikke oppmerksomme på de ulike setningene, og tenker heller ikke like bevisst over hvordan de skal bedømme dem.

Den tredje utgaven av spørreskjemaundersøkelsen ble kun pilottestet på én person. Denne informanten merket, etter hensikten, verken et gjennomgående mønster eller hvilke verb som gikk igjen. Ideelt sett skulle også denne siste versjonen ha blitt testet på flere informanter, men i og med at jeg hadde halvert antall relevante setninger, og dermed kamuflert dem såpass godt blant andre setninger, nøyde jeg meg med den ene informanten. Informanten brukte ti minutter på å besvare undersøkelsen, noe som tilsvarer en halvering i antall minutter sammenlignet med den foregående testen. Dette er også en gunstig endring, i og med at det er enklere å få større grupper til å besvare undersøkelsen når den er kort.

Instruksjon

Som tidligere nevnt, er den instruksjonen som gis i forkant av slike undersøkelser, avgjørende for at informantene kan vite hvordan de skal gjennomføre testene, og dermed for at de svarene som gis, kan regnes som valide data. Før hver testgjennomføring holdt jeg en 5-10 minutt lang instruksjon for informantene, der jeg startet med å presenterte prosjektet mitt som en studie av språklig utvikling i Norge. Jeg forklarte at jeg var interessert i å finne ut av hva nordmenn godtar og ikke godtar i det norske språket i dag, og jeg informerte om at jeg deler ut denne undersøkelsen til ulike yrkes- og aldersgrupper. Det var viktig for meg å understreke at dette ikke var en kunnskapstest, men at jeg kun var interessert i hva hver og en av dem tillater i språket. Ved å presisere dette håpet jeg å hindre deres eventuelle bevisste eller ubevisste trang til å svare “korrekt” i henhold til skolegrammatikken.

Deretter forklarte jeg hva grammatikalitetsbedømminger går ut på og hvordan de reint praktisk skulle gjennomføre testen. I likhet med det Sollid gjorde i sin egen undersøkelse (2005: 104), byttet jeg ut ytterpunktene *grammatikalsk* og *ugrammatikalsk* på

bedømmingsskalaen med *godtar* og *godtar ikke*. I tillegg til å bli brukt i instruksjonen, ble disse termene trykket *på* selve testen, og denne endringen ble gjort i den hensikt at informantene ikke skulle støte på fremmede termer som kan trigge konnotasjoner til skolegrammatikken.

Informantene ble videre bedt om å forestille seg, så langt det var mulig, at setningene i undersøkelsen var muntlig språk. Jeg gjorde dem oppmerksomme på forskjellen mellom det muntlige språket og det strengere regulerte skriftspråket, og på denne måten håpet jeg at de skulle fokusere på om setningene de leste var mulige *å si*, eller om de ville ha reagert dersom noen rundt dem hadde sagt det. Dernest oppfordret jeg informantene til å forsøke å lytte til sin umiddelbare reaksjon, og dømme setningen deretter. Hvis man dveler for lenge ved hver setning, kan det resultere i at man endrer oppfatning av konstruksjonen, og dermed kan man gi uttrykk for en språkbruk som ikke stemmer overens med den faktiske. For å hindre informantene fra å gå tilbake og se hva de tidligere hadde svart, fikk de også beskjed om at det ikke var lov å bla tilbake i testen underveis.

Et annet poeng som kanskje virker banalt, men som det var viktig å få fram, var at de ikke skulle bedømme sannhetsinnholdet i setningene. Dette for å få dem til å konsentrere seg mest om setningens konstruksjon eller syntaktiske oppbygning, uten at jeg brukte disse termene i instruksjonen.

Skjema (vedlegg 3)

Etter at informantene var ferdige med grammatikalitetsbedømmingen, fikk de utdelt et skjema som skulle fylles ut og merkes med testnummer og personalia. Skjemaet bestod av ni spørsmål som inkluderte temaene utdanningsnivå og engelskkompetanse, samt eksponering for og bruk av engelsk i hverdagen. Slike spørsmål er vanlige å ha med for å få en sosial profil av informantene (Sollid 2005: 91). Også alderen sin måtte informantene informere om. Dette skjemaet er viktig for undersøkelsen, i og med at det gir meg muligheter for å se sammenhenger mellom rapportert og faktisk språkbruk på den ene siden, og sosiale variabler på den andre. Informasjonen fra skjemaene blir generaliserte statistisk og siden gjort til grunnlag for analyse sammen med testresultatene.

I skjemaene måtte informantene også opplyse om navn og kontaktinformasjon. Dette for at jeg kunne komme til å ha behov for å stille oppfølgingsspørsmål. Videre var tanken at jeg skulle kontakte enkelte utvalgte informanter og bruke dem som intervjuobjekter i den senere kvalitative undersøkelsen.

Til sist bestod skjemaet av en samtykkeerklæring informantene måtte underskrive. I denne stod det samme som jeg tidligere hadde opplyst dem om, nemlig at svarene vil bli brukt til forskning, samt at personalia vil bli anonymisert og holdt atskilt fra selve testen.

3.2.4 Informantgrupper

Som nevnt i delkapittel 1.1.3, er alder og utdanning viktige variabler i denne studien. I og med at jeg mistenker at refleksivbortfall kan skyldes påvirkning fra engelsk, er engelskkompetanse i utgangspunktet den primære variabelen som jeg studerer refleksivbortfall ut fra. Alder og utdanning er slikt sett mer sekundære variabler som er indirekte knyttet til bruk av engelsk. Jeg ønsker å teste bruken av IR-verb blant yngre (*-alder*) og eldre (*+alder*), samt blant akademikere (*+utdanning*) og ikke-akademikere (*-utdanning*).³⁵ Som høyere utdanning regnes treårig eller lengre høyskole- eller universitetsutdanning. Skillet mellom “høy” og “lav” alder er ikke like klart, men ideelt sett er de unge informantene mellom 15-30 år, mens de “eldre informantene” er 40 år eller mer.³⁶ Krysningen av disse variablene ga opphav til fire kategorier, og i oversikten under viser jeg hvilke fire informantgrupper som ble valgt ut til å representere disse kategoriene.³⁷ Før øvrig kan jeg nevne at jeg ønsket å ha minst 12 informanter i hver gruppe, dette for å ha et godt nok grunnlag til å si noe generelt om gruppen.

	+alder	-alder
+ utdanning	Lærere, Kirkenes VGS	Masterstudenter, EiT
- utdanning	Bussjåfører, TIDE AS	Elever, Kirkenes VGS

Som det framgår av denne oversikten, er yrkesgruppen bussjåfører valgt ut til å representere kategorien *+alder*, *-utdanning*. Det er ventet at disse informantene ikke har høyere utdanning, og i tillegg at mange her er i aldersgruppen 40+. I tråd med utgangshypotesene diskutert i 1.1.3, er dette dermed den informantgruppen som forventes å oppvise minst grad av refleksivsløyfing. Informantene i denne gruppen består av til sammen 12 bussjåfører ansatt i Tide Buss AS i Trondheim.

Til å representere variablene *+alder* og *+utdanning* valgte jeg å bruke informanter i læreryrket. Disse informantene skal være i samme aldersgruppe som bussjåførene, men til

³⁵ For enkelhets skyld skriver jeg *+/- utdanning* i stedet for *+/- høyere utdanning*. Se nedenfor.

³⁶ De som representerer variabelen *+alder* mest sannsynlig og til en viss grad lagt om språket sitt i løpet av livet, og fulgt med på språktrendene i samfunnet. Likevel regner jeg med at det kan være mulig å finne forskjeller som kan knyttes opp mot og tilskrives aldersforskjeller.

³⁷ I dette kapitlet gis kun en kort presentasjon av de ulike gruppene. Se delkapittel 4.1 for nærmere beskrivelser

forskjell fra dem, forventes det at lærerne har høyere utdanning. Høyere utdanning skal videre kunne medføre en viss høyere engelskkompetanse enn det som er tilfellet for bussjåførene, og dette kan ha innvirkning på bruken av inherent refleksive verb. Lærerinformantene består av 11 ansatte ved Kirkenes videregående skole.³⁸

Fra Kirkenes videregående skole stammer også elevinformantene i kategorien *–alder, – utdanning*. Disse 13 elevene var per januar 2013 inne i sitt andre semester på videregående trinn 1 (Vg1, allmennfaglig studiespesialisering), noe som betyr at samtlige i denne gruppen hadde rukket å fylle 16 år. Som nevnt i introduksjonskapittelet, er det ventet at yngre informanter hyppigere vil sløyfe refleksivpronomenen enn de eldre, i og med at de i større grad har vært eksponert for engelsk i oppveksten.³⁹ Men i og med at de er unge, samt at de inntil videre ikke har høyere utdanning, behersker de etter all sannsynlighet ikke engelsk like godt som den siste informantgruppen: *mastergradsstudenter*.

Den siste informantgruppen oppfyller kriteriene *–alder, +utdanning* og består av mastergradsstudenter tilknyttet Ekspertes i Team (EiT) og landsbyen "Bærekraftige kystsamfunn - akvakultur/havbruk". EiT er et emne som innebærer tverrfaglig prosjektarbeid, og som alle NTNUs studenter på masternivå skal gjennom. Studentene i de ulike EiT-landsbyene kommer fra forskjellige studieretninger, og derfor passet det å hente informanter herfra. Denne gruppen består av totalt 16 informanter.

I samråd med veileder fant jeg ut at det i tillegg kunne være interessant for denne studien å teste ut bruken av IR-verb også blant mastergradsstudenter i engelsk litteratur. Ved siden av å være unge akademikere på samme måte som gruppen med øvrige mastergradsstudenter, vet man med sikkerhet at disse studentene på daglig basis leser og produserer akademiske tekster på engelsk. I tråd med arbeidshypotesen fra innledningen, vil det være naturlig å forvente at disse informantene er de som i størst grad utelater refleksivpronomenen. Derfor vil det være interessant å sjekke om grammatikalitetsbedømmingene fra denne gruppen skiller seg ut fra de øvrige gruppens resultater.

3.2.5 Søk i korpus

Gjennom spørreskjemaundersøkelser får man undersøkt et språklig fenomen i et kontrollert miljø, og med de rette forutsetningene til grunn, kan resultatene sies å gjenspeile informantenes språklige intuisjoner. Men som det framgår i delkap 3.2.2, er det også mange

³⁸ I denne studien har jeg ikke tatt hensyn til eventuelle geografiske faktorer, selv om det kan tenkes at ulike dialekter kan spille inn og påvirke resultatene.

³⁹ Gjennom dataspill, TV, Internett og generelt gjennom det å ha vokst opp i et samfunn der engelsk var betydelig mer til stede enn det det var for noen generasjoner siden.

utfordringer knyttet til denne typen datainnsamling, og de ulike feilkildene gjør at man ikke uten videre kan stole blindt på at de svarene som gis representerer informantenes faktiske språkbruk. I tillegg til spørreskjemaundersøkelser skal jeg derfor benytte meg av språkkorpus for å komplettere bildet av hvordan IR-verb brukes i dag. Innenfor lingvistikken har søk i elektroniske språkkorpus de siste tiårene blitt en hyppig brukt metode (Johannessen 2003: 141). Søk i korpus er en type feltarbeid der man bruker et allerede eksisterende materiale, og slike korpus består av en avgrenset samling skriftspråk eller transkribert talespråk. Korpusene er tilknyttet et søkesystem som gjør det mulig å gjøre avanserte søk på ord, ordstrenger og konstruksjoner.

Det gunstige med slike språkkorpus er at de består av autentisk talt eller skrevet språk. Derfor kan data som er avledet fra korpus være nyttig å bruke om man ønsker eller behøver å balansere data innhentet gjennom andre metoder, der man ikke kan være like sikker på at resultatene representerer faktisk språkbruk. I tillegg er korpusene ofte er omfattende, og dermed gjør de det mulig å samle inn store mengder språkdata. Videre er det en fordel med korpus at man som forsker står utenfor selve innsamlingen av det språklige materialet. Til forskjell fra hva som er tilfellet ved spørreskjemaundersøkelser og informantintervju, er ikke forskeren til stede og i stand til å påvirke informantene under produksjonen av et skriftlige eller muntlige språket. I mange tilfeller er informantene heller ikke klare over at det språket de produserer skal ende opp i et korpus.

I og med at jeg i spørreskjemaundersøkelsen ber informantene om å opptre språklig på en måte som avviker fra daglig bruk, er det nødvendig for meg å supplere disse resultatene med andre data. Å benytte meg av elektroniske språkkorpus styrker det totale datamaterialets validitet. Årsaken til at det, på den andre siden, ikke ville ha vært tilstrekkelig *kun* å bruke språkkorpus, er at jeg da ikke hatt samme mulighet til å teste ut sammenhengen mellom språkbruk og ulike sosiale variabler like grundig. Kun de færreste språkkorpusene er organisert på en slik måte at kildene bak det produserte språket er kjent (ibid. 147). I tillegg har man, når man søker i korpus, ikke tilgang på negative data. Negative data er opplysninger om hvilke språklige konstruksjoner som ikke er mulige, og dersom en konstruksjon ikke finnes i et korpus, kan det være vanskelig å vite om man skal tolke konstruksjonen for å ikke finnes (ibid. 162). Til sist kan det nevnes at spørreskjemaundersøkelser gir meg en annen type språklig data. For å bruke termer fra generativ grammatikk, består datamaterialet i korpusene av E-språk.

3.2.6 Valg av korpus

I denne oppgaven har jeg brukt tre forskjellige talespråkskorpus og ett skriftspråkskorpus, alle tilknyttet Tekstlaboratoriet.⁴⁰ I utgangspunktet skulle jeg kun søke i utvalgte talespråkskorpus, men som det framgår i empirikapittelets 4.2, ga ikke disse søkene tilstrekkelig med data til at resultatene herfra kunne balansere resultatet fra spørreskjemaundersøkelsene. Etter hvert som jeg søkte etter de ulike IR-verbene i talespråkskorpusene, begynte jeg nemlig å innse at flere av disse muligens er forbeholdt skriftspråket, eller eventuelt at de betegner en noe foreldet uttrykksmåte, og at de derfor ikke er representert i det dagligsagse talemålet så ofte. Uansett hva som måtte være årsaken til de lave søketreffene for flere av verbene, ble det klart at det var nødvendig å supplere disse dataene med data fra skriftspråkskorpus, der søketreffene for verbene var mye større. Årsaken til at treffene var høyere, kan dessuten også skyldes at skriftspråkskorpusene er mye større.

Selv om jeg i utgangspunktet ønsket å granske talemålet, er det, slik jeg ser det, ikke ødeleggende for analysen at jeg også henter inn data fra skriftspråket. Dette mener jeg blant annet fordi skrift, som jeg har vært inne på tidligere, er et strengere regulert språkssystem. Dermed kan man kanskje se på det som en mer fundamental endring, dersom obligatoriske refleksivpronomen blir utelatt i skrift, som på mange måter er en mer gjennomtenkt og planlagt språkform.

I det følgende skal jeg gjøre kort rede for de ulike språkkorpusene jeg valgte å bruke.

BigBrother-korpuset

BigBrother-korpuset (BB) inneholder lyd- og videoopptak fra nesten alle de 100 episodene som ble vist av TV-serien BigBrother på norsk TV i 2001. De totalt 12 deltakerene i realityprogrammet var i 2001 mellom 23 og 36 år, og kom fra ulike deler av landet.

Korpuset består av ca 550 000 ord basert på et talespråk som antas å være uformell dagligtale. Informantene visste ikke under opptak at deres ytringer skulle benyttes i språkforskning, og i tillegg har informantene etter hvert blitt fortrolige med å ha mikrofoner og videokamera over alt i huset (Johannessen 2003: 144). Arbeidet med å lage BB-korpuset tok fatt i 2001, og den siste versjonen av korpuset ble ferdigstilt i 2009.

⁴⁰ Tekstlaboratoriet er en instans tilknyttet Institutt for lingvistiske og nordiske studier ved Universitetet i Oslo. Denne avdelingen driver med språkteknologisk og lingvistisk forskning, og jobber med utvikling av programvare for og verktøy for språk- og tekstforskning. Tekstlaboratoriet er engasjert i lokale, nasjonale og internasjonale prosjekt.

Norsk talemålskorpus - Oslodelen

Norsk talemålskorpus – Oslo (NoTa) er satt sammen av intervjuer og samtaler med 166 informanter født og oppvokst i og rundt Oslo. Målet med opptakene var å registrere naturlig talemål, og opptakssituasjonene bestod av halvformelle intervju og uformelle samtaler. Informantene er representative for befolkningen generelt med hensyn til alder, kjønn og utdanning. Korpuset består av ca 900 000 ord, og ble ferdigstilt i 2006.

Nordisk dialektkorpus – Norge

Nordisk dialektkorpus (NorDia) er et prosjekt under *Scandinavian Dialect Syntax*. NorDia-korpuset inneholder til sammen opp mot 2,7 millioner ord og består av språkdata fra nordgermanske dialekter i de nordiske landene. Språket er samlet inn gjennom intervjuer og samtaler, og kildematerialet varierer mellom å være av eldre og nyere dato. Da jeg søkte i korpuset, avgrenset jeg søket til kun å gjelde de norske kildene.

Norwegian Web as Corpus

Norwegian Web as Corpus (NoWaC) er første versjon av et stort webkorpus for bokmål. Denne versjonen inneholder rundt 700 millioner ord, og er laget ved at man har lastet ned og bearbeidet alle dokumenter på no.-domenet på Internett i perioden mellom november 2009 til januar 2010. Kildene korpuset er bygget på, er altså veldig varierte. Årsaken til at jeg ønsket å bruke dette skriftspråkskorpuset, er at det er mindre sannsynlig at disse dokumentene har gjennomgått korrekturlesing/språkvask enn tekstene tilhørende andre korpus. For eksempel består *Oslo-korpuset av taggede norske tekster* av tekster fra aviser, ukeblader, romaner og offentlige dokument, og disse tekstene har mest sannsynlig gjennomgått korrekturlesing.

3.2.7 Informantintervju

Den tredje og siste metoden som blir tatt i bruk i denne oppgaven, er kvalitative informantintervju. Ved siden av at de tre ulike metodene utfyller hverandre og sammen styrker datamaterialets validitet, er det også slik at metodene kan svare på ulike deler av problemstillinga. Også dette er tilfellet med intervjuene i denne oppgaven. Selv om vi kan få en viss oppfatning om statusen til IR-verbene gjennom spørreskjemaundersøkelsene og språkkorpusene, vil intervju med enkeltinformanter være nødvendig for å kunne svare mer spesifikt på oppgavens tre første problemstillinger. Problemstilling 1, 2 og 3 blir gjengitt her: (fra delkapittel 1.1.3):

1. *Er seg-refleksivene blitt frivillig?*

2. *Er seg-refleksivene på vei bort?*
3. *Går vi fra å ha ett verb, til to, med distinktiv betydning?*

I tillegg til at informantintervjuene er nødvendige for å få svart mer spesifikt på problemstilling 1 og 2, er de også helt avgjørende for å kunne svare på den tredje problemstillinga. Det er nemlig vanskelig å finne grenser for tolkningsmuligheter i korpus, og sjelden vil det være det mulig å avdekke tvetydigheter i konstruksjoner (Johannessen 2003: 163). I intervjuundersøkelser er målet å oppnå en dypere innsikt og forståelse av et forhold. Data fra korpus og spørreskjemaundersøkelser er vanskelig å tolke semantisk, og vi kan ikke så lett lese ut fra spørreskjemaundersøkelsen eller språkkorpusene om IR-verbene med og uten *seg* betyr forskjellige ting, eller om refleksivpronomenet er blitt frivillig.

I kvalitative informantintervju er informantutvalget ofte mindre enn ved større undersøkelser. En konsekvens av dette er at slike kvalitative undersøkelser ikke er generaliserbare i samme grad (se for øvrig delkapittel 3.1.2). I tillegg er forskeren mer synlig i slike situasjoner, og dermed i stand til å påvirke resultatet i høyere grad enn ved spørreskjemaundersøkelser og korpusundersøkelser. Dette belyser nødvendigheten ved å balansere resultatene fra intervjuene opp mot oppgavens andre datainnsamlingsmetoder.

Informantene jeg intervjuet, ble valgt ut ved at jeg gikk gjennom resultatene for verbgruppe 1 og 2, og siden plukket ut og kontaktet de som hadde en klar tendens til å *både* godta setninger med refleksivpronomen *og* setninger uten refleksivpronomen. Dersom noen godtar konstruksjoner med IR-verb med og uten *seg*, er det er det potensielt fruktbart å spørre dem om de mener at refleksivpronomenet er frivillig, eller om verbene med og uten *seg* betyr to forskjellige ting, og at de dermed kanskje er to ulike verb. I og med at jeg, etter spørreskjemaundersøkelsens resultater var klare, kunne slå fast at verbene i gruppe 3 stort sett ikke kan brukes uten refleksivpronomen, var det altså kun verbene i gruppe 1 og 2 jeg spurte informantene om i intervjuene.⁴¹

Intervjuet foregikk ved at jeg først opplyste om at jeg studerer refleksivverb og bortfall av refleksivpronomen, som tradisjonelt i norsk grammatikk, skal være obligatoriske. Informantene fikk siden se eksempler på en rekke refleksivverb, og deretter ble de presentert for autentiske eksempler der refleksivpronomenet er utelatt. Informantene ble deretter fortalt at deres besvarelser var interessante i og med at de godtar de fleste verbene i V1 og V2 med og uten refleksivpronomen. Siden ble de spurt om fire følgende spørsmål:

⁴¹ I ettertid ser jeg at det kunne vært interessant å også ha stilt informantene spørsmål om verbene i V3, ettersom disse svarene kunne ha justert eller styrket mine konklusjoner om denne vergruppen.

1. *Hva er din reaksjon når du ser svarene dine fra spørreskjemaundersøkelsen?*
2. *Mener du at disse verbene må brukes med seg?*
3. *Mener du at det er valgfritt for disse verbene å ha med seg eller ikke?*
4. *Mener du at verbene med og uten seg betyr to forskjellige ting?*

Da jeg fortalte om at årsaken bak refleksivbortfallet kan være engelsk, begynte samtlige av informantene å snakke om sitt eget forhold til engelsk. Disse utdypende opplysningene utgjør også en del av datagrunnlaget. Informantenes svar blir presentert i 4.4.

3.2.8 Oppsummering

Spørreskjemaundersøkelsen og korpusundersøkelsen gir meg store mengder kvantifiserbare data som dekker visse aspekter ved problemstillingen. Det kvalitative informantintervjuet hjelper meg å fortolke datamaterialet, og fungerer således som en passende oppfølging av de kvantitative undersøkelsene. Ved siden av at metodene hver for seg kan dekke ulike deler av problemstillingen, er samspillet dem i mellom avgjørende for å kvalitetssikre datamaterialet, og å gjøre det så gyldig og pålitelig som mulig.

4 EMPIRI

I dette kapitlet presenterer jeg resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen, språkkorpusene og informantintervjuene. Resultatene vil bli lagt fram og beskrevet gjennom tekst, tabeller og diagram. Etter presentasjonen av resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen og korpusene, følger et avsnitt der jeg spesielt diskuterer refleksivuteling i setninger med inanimate subjekt. Til sist presenteres resultatene fra informantintervjuene.

4.1 Spørreskjemaundersøkelsen

I det følgende blir de fem informantgruppens resultater fra spørreskjemaundersøkelsen lagt fram. For hver av informantgruppene starter jeg med å gi en presentasjon av den sosiale profilen til gruppen. Denne presentasjonen er basert på svarene som er avgitt i undersøkelsens tilleggsskjema (vedlegg 3). I behandlingen av svarene har de fire svaralternativene, for enkelthets skyld, blitt omgjort til to mulige resultat, slik at *daglig* og *ukentlig* er slått sammen, og *sjeldnere* og *aldri* er slått sammen. I utregningen har disse svarene henholdsvis fått verdiene 4, 3, 2 og 1. I diagrammene vises informantenes egenrapporterte bruk av engelsk, samt grad av engelskesponering i ulike kontekster. Relevante svar fra skjemaene som ikke inngår i diagrammer, gjelder alder, morsmål og utdanningsnivå.^{42, 43} Disse vil bli gjengitt i prosa heller enn i diagram.

Etter presentasjonen av informantgruppens sosiale profil, presenteres resultatene fra selve spørreskjemaundersøkelsen. Svarene for de tre ulike verbgruppene blir samla i ett diagram. Inndelingen som er gjort mellom verbene er basert på graden av fellestrekk med engelske verb. Verbgruppe 1 (V1) består av *relatere*, *restituere*, *sosialisere*, *etablere* og *flokke*. Disse verbene har felles opphav med sine engelske ekvivalente verb, og dermed lignende ordlyd. Den andre verbgruppen (V2) består av verbene *tiltrekke*, *tilpasse* og *forsonse*. Disse verbene har semantisk ekvivalente engelske verb, men disse har ikke lignende språklig form. Den siste verbgruppen (V3) består av de norske arveordene *glede*, *hygge* og *skynde*. Disse verbene har ikke like tydelig ekvivalente engelske verb, verken semantisk eller fonetisk, som de øvrige gruppene (se delkapittel 1.1.3 for utfyllende informasjon om testens ulike

⁴² Morsmål og utdanningsnivå kan leses av i vedlegg 4–8. I disse oversiktene har de forskjellige utdanningsnivåene har fått følgende verdier: 4 for 4 år høyere utdanning eller mer, 3 for 1-3 årig grad høyskole- eller universitetsgrad, 2 for fullført videregående opplæring, og 1 for fullført ungdomsskole.

⁴³ I tilleggsskjemaet (vedlegg 3) ble informantene bedt om å vurdere engelskkompetansen sin ut fra en skala fra “svært dårlig” til “flytende”. De ble også bedt om å svare på om de har oppholdt seg tre måneder eller lengre i et engelsktalende land. Disse punktene endte jeg opp med å ikke ta hensyn til verken i framstillingen av gruppenes sosiale profil eller i den videre analysen.

verb). I utregningen av resultatene regnes karakter 5 og 4 som *godtar*, 3 som *usikker* og 2 og 1 som *godtar ikke*.

Etter at informantgruppens resultater er presentert, følger en oppsummering og sammenligning av de tre verbgruppene og de fem informantgruppene. Til sist bør det nevnes at jeg, da jeg gjennomførte undersøkelsene, forsøkte å dele ut et mest mulig likt antall av de fire ulike testene i hver av delundersøkelsene (vedlegg 4–8). Etter at alle undersøkelsesrundene var ferdige og bestemte informanter var tatt ut, står jeg igjen med følgende fordeling mellom testene: 14 A-tester, 16 B-tester, 16 C-tester og 15 D-tester. Altså er det totale antallet undersøkelser gjennomført 61, og fordelingen mellom de ulike testene er ganske jevn.

4.1.1 Bussjåfører ansatt i Tide AS

Som nevnt i delkapittel 3.2.4, består informantene i denne guppa av til sammen 12 bussjåfører ansatt i Tide Buss AS i Trondheim. I utgangspunktet fikk jeg samlet 14 informanter til undersøkelsen, men av disse ble omsider to informanter tatt ut ettersom de ble regnet for å være for lite representative for denne gruppen. Den ene informanten ble tatt ut av hensyn til alder. Denne personen var 27 år, og som nevnt i 3.2.4, ønsket jeg at informantene som representerer variabelen *+alder* helst skal være 40 år eller mer. Den andre informanten ble tatt ut på grunn av for lave norskkunnskaper. Denne personen hadde dari som morsmål, og snakket, etter min bedømmelse, ikke godt nok norsk til å kunne bidra med relevante data. I og med at jeg primært er ute etter å finne ut av endringer som skjer i den interne grammatikken hos norske morsmålsbrukere, faller denne informanten på siden av undersøkelsen.

Å luke ut informanter kan være nødvendig når man anvender spørreskjemaundersøkelse og grammatikalitetsvurdering som datainnsamlingsmetode, og Cornips og Poletto skriver følgende om det å ha relevante informanter:

There can be various reasons why a speaker is not a good informant: some of them [...] have idealized their own dialect and trying to preserve it, they have sort of “reinvented” it, creating their own language. Other speakers are simply not very good at figuring out contexts and situations, or provide their own grammatical explanations for the data and then in the subsequent tests they try to remain faithful to this explanation, which can lead to totally misleading data (Cornips og Poletto 2005: fn 11, s. 947).

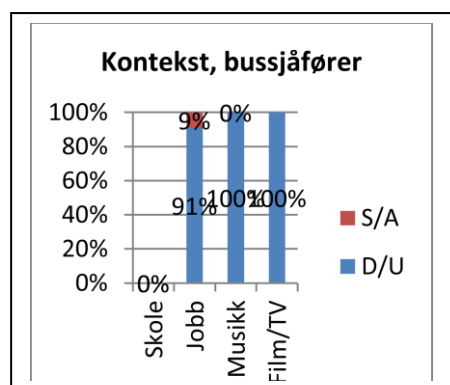
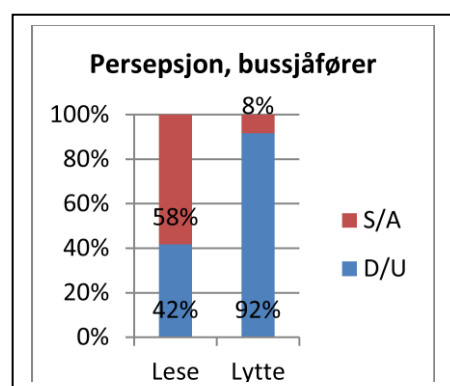
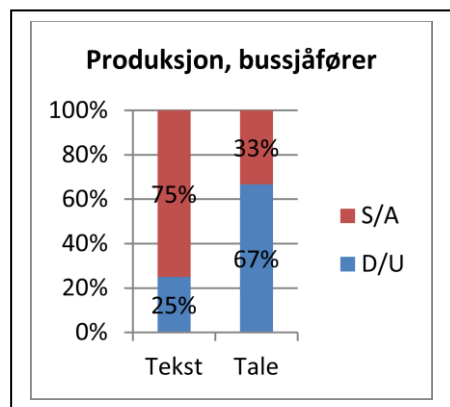
Det kan være flere årsaker til at man må utelukke utvalgte informanternes bidrag fra det endelige datamaterialet. Ikke alt som blir listet opp i sitatet over er det like enkelt å si noe om, men ikke-relevant alder og for lave norskkunnskaper er, etter min vurdering, klare nok motiv til å utelate informanter fra denne undersøkelsen.

Av de tolv informantene jeg valgte å bruke, har ti stykker norsk som morsmål, mens de to siste har svensk. I og med at svensk og norsk er såpass like språk, også når det kommer til inherent refleksive verb (se blant annet McWorther 2007: 61; Hansen 2009: 94), valgte jeg å beholde også de svenske informantene.

Den samla besvarelsen fra tilleggskjemaet (se vedlegg 4) viser at de 12 bussjåførene har en gjennomsnittsalder på 50 år.⁴⁴ Videre er det gjennomsnittlige utdanningsnivået fullført videregående opplæring.⁴⁵ Dette stemmer overens med variablene *+alder*, *-(høyere) utdanning* som denne informantgruppen var ment å representere. I de tre diagrammene til høyre vises informantenes egenrapporterte bruk av engelsk (persepsjon og produksjon), samt grad av engelskeksponering i ulike kontekster. Diagrammene er basert på svarene i vedlegg 4, og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.⁴⁶

Som nevnt i 3.2.2, kan det være et problem at informanternes vurderinger ikke uten videre kan sies å gjenspeile de faktiske forholdene, og dette gjelder også for denne typen egenrapportering i tilleggskjemaet. Selv om vi ikke helt kan vite hvor stort sprik det eventuelt eksisterer mellom rapportert og faktisk bruk av engelsk, må vi for vårt formål anta at de stemmer.

Av diagrammene som viser produksjon og persepsjon kan vi lese at det er vanligere for bussjåførene å høre og snakke engelsk enn det er å lese og skrive engelsk, og i kontekstdiagrammet ser vi at hele 91 % av informantene har svart at de møter engelsk daglig eller ukentlig i jobbsammenheng. Som bussjåfør møter man mange forskjellige mennesker hver dag, og bussjåførene må stadig gi informasjon på engelsk i tillegg til norsk. 100 % av informantene har ellers svart at de daglig eller ukentlig får engelsk

⁴⁴ Yngste informant er 39 år, eldste informant er 60 år.

⁴⁵ 10/12 oppgir videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning. 1/12 oppgir ungdomsskole, og 1/12 oppgir treårig grad fra høyskole/universitet.

⁴⁶ D/U står for "daglig/ukentlig" og S/A står for "sjelden/aldri".

inn gjennom musikk, TV og film. Dette er å forvente ettersom mye av musikken og mange av programmene som sendes i norsk TV og radio er engelsk eller innebærer innslag av engelsk språk.

Resultatet fra spørreskjemaundersøkelsen

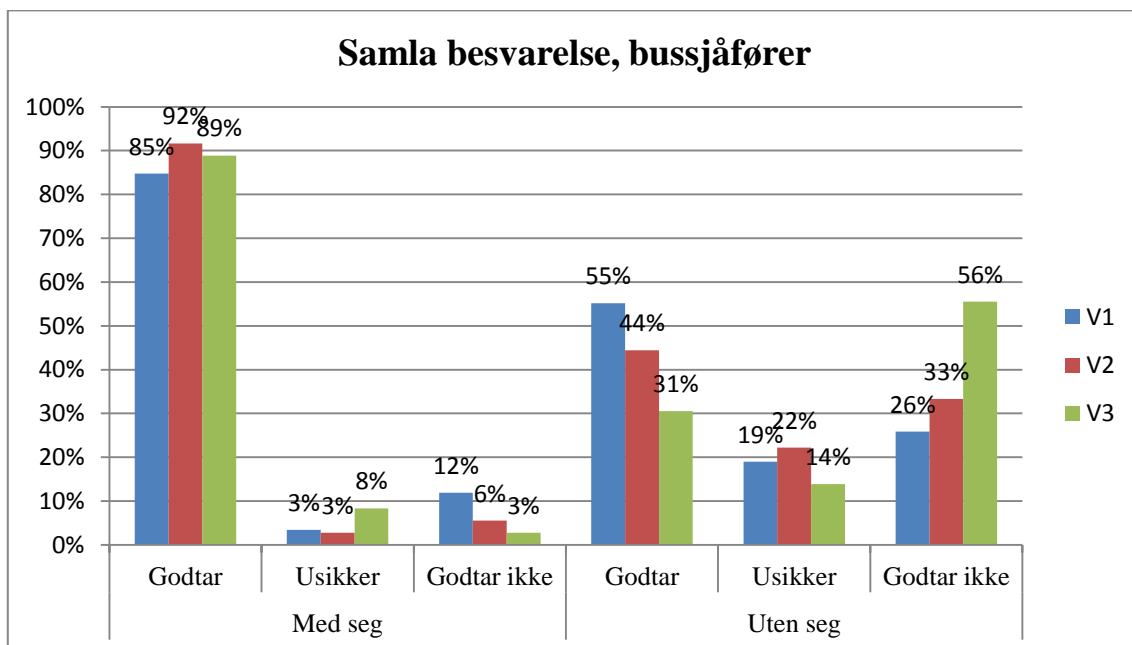
Diagrammet “Samla besvarelse, bussjåfører” viser bussjåførenes svar for verbgruppene med og uten *seg*. Diagrammet er basert på svarene i tabellen under (se også vedlegg 4), og diagramsøylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

ANTALL		V1	V2	V3
Med <i>seg</i>	Godtar	50	33	32
	Usikker	2	1	3
	Godtar ikke	7	2	1
	SUM ⁴⁷	59	36	36
Uten <i>seg</i>	Godtar	32	16	11
	Usikker	11	8	5
	Godtar ikke	15	12	20
	SUM ⁴⁸	58	36	36

Eksempler på testsetninger:

V1: Lørdags kveld flokket kjendisene (*seg*) til den røde løperen, V2: Den nye gutten tilpasset (*seg*) i klassen uten problemer, V3: Vi hygget (*oss*) masse i jula.

Tallene i tabellen representerer antall avlagte svar hos bussjåførene. SUM-radene viser hvor mange svar det ble avlagt totalt for de ulike verbgruppene, med og uten *seg*, i de utdelte testene.

⁴⁷ Informant A2 hoppet over s. 7 i testen, og dermed avga han/hun ikke svar for setningen med *relatere seg*.

⁴⁸ Informant A2 hoppet over s. 7 i testen, og dermed avga han/hun ikke svar for setningen med intransitive *flokke*. Samme informant har også krysset av for både karakter 1 og 4 på setningen med intransitive *relatere*. Dermed regner jeg ikke dette som et svar.

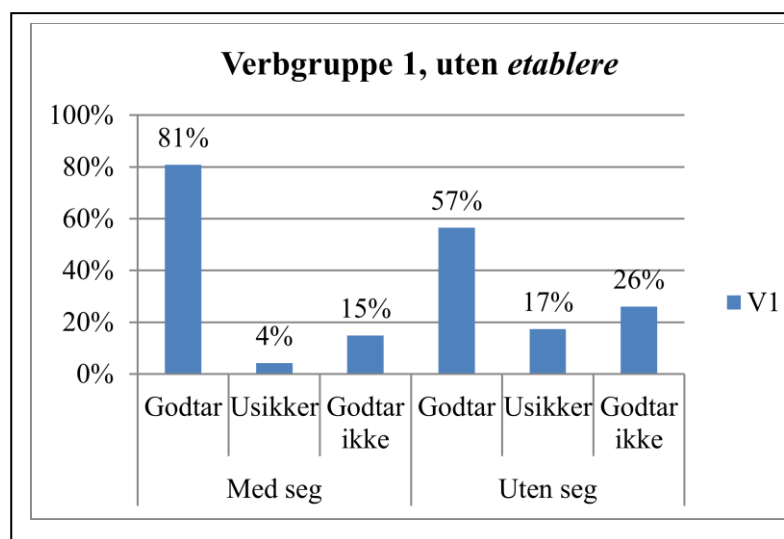
Ut fra søylene for setningene uten *seg* ser vi at verbene i V1 har det minst strenge kravet om refleksivpronomen. 55% av verbene i V1 godtas uten *seg*, og dette er den høyeste søyla for tillatt intransitiv bruk av IR-verb hos bussjåførene. Motsatt har V3 sterkest krav om refleksivpronomen, og 56% av tilfellene med V3-verb uten *seg* blir ikke godtatt. Dette er, for bussjåførene, den høyeste søyla blant verbgruppene for avvisning av intransitiv bruk av IR-verb. Selv om jeg forventet at denne søyla skulle være enda høyere, bekrefter likevel disse resultatene mine forhåndsantakelser: At verbene i gruppe 1 i høyere grad vil godtas uten refleksivpronomen enn verbene i gruppe 3, samt at verbene i gruppe 3 i sterkest grad ikke godtas uten refleksivpronomen. Verbgruppe 2 ligger som forventet mellom de andre gruppene i setningene uten *seg*.

I den delen av diagrammet som viser setningene med *seg*, er det verbgruppe 2 som i høyest grad godtas, og verbgruppe 1 som i minst grad godtas. Alle søylene her er ganske høye (85%, 91% og 89%), men V1 er altså lavest. Hva angår V3-søylen for setningene som godtas med *seg*, hadde jeg egentlig ventet at denne skulle være høyere. Det er fordi min egen vurdering av disse verbene er at de er urokkelig refleksive norsk, og derfor må opptre (og dermed bør godtas) med *seg*.

4.1.2 Om verbet *etablere*

IR-verbet *etablere* tilhører denne undersøkelsens verbgruppe 1, ettersom ordet har felles opphav med det engelske verbet *establish*. Selv om *etablere* i sin transitive versjon brukes mer eller mindre synonymt med engelske *establish*, kan ikke det samme sies om IR-versjonen av *etablere*. Mens man kan oversette *Banken ble etablert i 1909* til *The bank was established in 1909*, må setninger som *Jeg etablerte meg i Oslo*, som altså inneholder den refleksive variantene av *etablere*, heller oversettes med for eksempel *I settled down in Oslo*. Min egen

vurdering av IR-verbet *etablere* er at det ikke kan opptre uten *seg*. Slikt sett mener jeg at *etablere* er et atypisk V1-verb, som dermed kanskje er noe malplassert i denne undersøkelsen. I og med at jeg i utgangspunktet forventer en høyere grad av refleksivutelating ved verb i

gruppe 1, er det interessant å se hva som skjer med diagrammet når man fjerner svarene for *etablere* og *etablere seg* fra spørreskjemaundersøkelsens resultat. Dette er gjort i diagrammet over. Dette diagrammet viser at prosentandelen av svarene som godtar V1 med *seg* synker (fra 85% til 81%), mens søyla som viser graden av V1 uten *seg* som godtas, stiger (fra 55% til 57%). Å fjerne *etablere* fra resultatene gir ikke *store* utslag, men utslagene går likevel i den retningen som allerede er antydnet i diagrammet “Samla besvarelse, bussjåfører”: Verbene i gruppe 1 vil i høyere grad godtas uten refleksivpronomen enn verbene i gruppe 3, og V1 vil i mindre grad enn de andre verbgruppene godtas med *seg*. Når de øvrige informantgruppens resultater blir lagt fram i delkapitlene som følger, oppføres resultatene for V1 uten *etablere* i fotnoter. Som vi skal se, er effekten ved å fjerne *etablere* fra også de andre informantgruppens resultater, at V1 i større grad godtas uten *seg*, og at andelen som godtar V1 med *seg*, synker. Ved å fjerne *etablere* fra svarene, oppfører V1 *seg* enda mer som forventet ut fra forhåndsantakelsene, og avstanden mellom V1 og de andre verbgruppene øker ytterligere.

Selv om *etablere* er et atypisk V1-verb, som kanskje er litt lite velvalgt i denne undersøkelsen, er det også interessant å finne utslagsgivende forskjeller mellom verbene. Se en videre diskusjon om *etablere* i delkapittel 5.2.3.

4.1.3 Lærere ved Kirkenes VGS

Informantene i denne gruppen består av til sammen 11 lærere ansatt ved Kirkenes videregående skole. I utgangspunktet gjennomførte 12 lærere undersøkelsen, men én informant ble omsider tatt ut grunnet ikke-relevant alder (27 år).

Mens 10 av de totalt 11 lærerne har norsk som morsmål, har den siste informanten oppført samisk som morsmål. Selv om informanten har samisk som førstespråk, valgte jeg å ikke fjerne han fra undersøkelsen i og med at han mest sannsynlig har vært tospråklig fra tidlig alder. Så selv om norsk er hans andrespråk, har informanten likevel tilstrekkelig norskkompetanse til å kunne gi meg valide svar, slik jeg har vurdert det.

Den samla besvarelsen fra tilleggskjemaet viser at de 11 lærerne har en gjennomsnittsalder på 49 år.⁴⁹ Videre har samtlige av informantene fullført treårig eller lengre utdanning ved høyskole og/eller universitet.⁵⁰ Dette stemmer overens med variablene + *alder*, + *utdanning* som denne informantgruppen var ment å representere.

⁴⁹ Yngste informant var 38 år, eldste informant er 65 år.

⁵⁰ 9/11 opplyser at de har fullført 4 år eller mer ved høyskole/universitet, 2/11 har krysset av for fullført 1-3-årig grad.

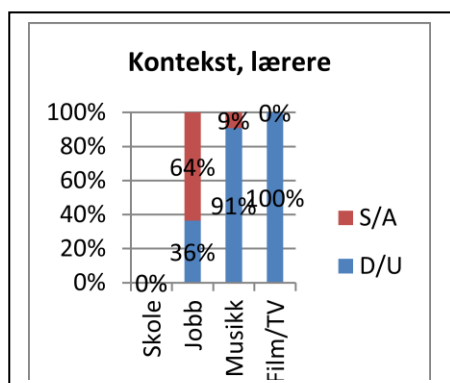
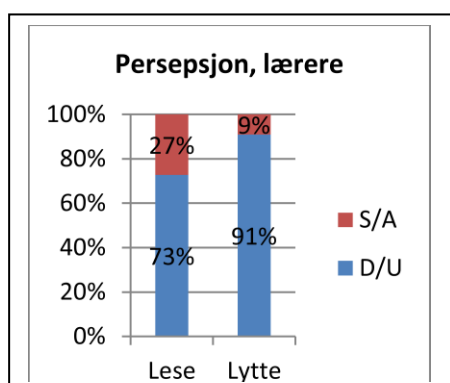
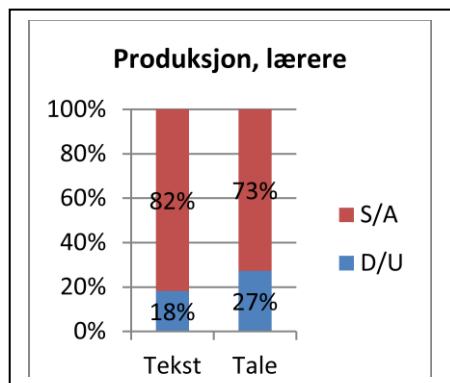
I diagrammene til høyre vises informantenes egenrapporterte bruk av engelsk (persepsjon og produksjon), samt grad av engelskeksponering i ulike kontekster. Diagrammene er basert på svarene i vedlegg 5, og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

Av diagrammene som omfatter produksjon og persepsjon av engelsk, ser vi at de fleste lærerene oppgir at de leser og hører engelsk oftere enn de skriver og snakker engelsk. Som forventet oppgir 100% at de daglig eller ukentlig møter engelsk gjennom film og TV, og 91 % oppgir det samme om musikk.

Hvis vi sammenligner disse svarene med bussjåførenes, ser vi at lærerene rapporterer at de snakker engelsk sjeldnere og at de ikke like ofte bruker engelsk i jobbsammenheng. Til gjengjeld oppgir lærerene at de leser engelske tekster oftere enn bussjåførene.

Resultatet fra spørreskjemaundersøkelsen

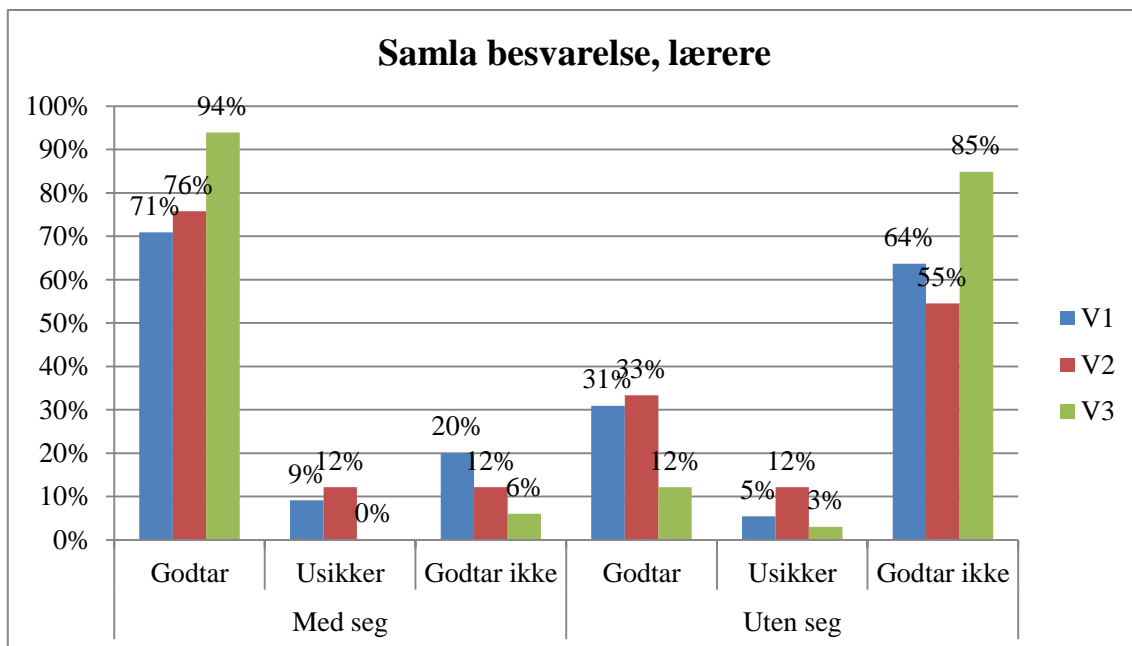
Diagrammet “Samla besvarelse, lærere” viser lærernes svar for verbgruppene med og uten *seg*. Diagrammet er basert på svarene i tabellen under (se og vedlegg 5), og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene

ANTALL	V1	V2	V3	
Med <i>seg</i>	Godtar	39	25	31
	Usikker	5	4	0
	Godtar ikke	11	4	2
SUM	55	33	33	
Uten <i>seg</i>	Godtar	17	11	4
	Usikker	3	4	1
	Godtar ikke	35	18	28
SUM	55	33	33	

Eksempler på testsetninger:

V1: Lørdags kveld flokket kjendisene (seg) til den røde løperen, V2: Den nye gutten tilpasset (seg) i klassen uten problemer, V3: Vi hygget (oss) masse i jula.

I likhet med hva som er tilfellet for bussjåførene, viser lærerens resultater fra spørreskjemaundersøkelsen forskjeller mellom V1 og V3.⁵¹ Blant lærerene er verbgruppe 1 den gruppen som i minst grad godtas med *seg* (71%), mens verbgruppe 3 motsatt er den som i størst grad godtas med *seg* (94%). Også i den delen av diagrammet som viser svarene for setningene uten *seg*, ser vi at V3 har det sterkeste kravet om refleksivpronomen, og hele 85% av V3-setningene avvises uten *seg*. Når det kommer til intransitiv bruk av verbene i gruppe 1, er det kun 31% som godtas. Dersom vi måler dette opp mot bussjåførenes svar, ser vi at lærerene er strengere på den måten at de for alle verbgruppene godtar færre setninger uten *seg*. Mens lærerene i 85 % av tilfellene avviser intransitiv bruk av verb i V3, er det tilsvarende tallet for bussjåførene 56%. En annen forskjell mellom lærerene og bussjåførene, er at det hos lærerene er verbene i V2 som i størst grad godtas uten refleksivpronomen. Lærerne godtar 33% av V2 uten *seg*, og til sammenligning er det V1 som i størst grad godtas intransitivt hos bussjåførene, og de godtar hele 55% av V1 uten *seg*.

4.1.4 Elever ved Kirkenes VGS

Informantene i denne gruppen består av totalt 13 elever i videregående trinn 1 ved Kirkenes videregående skole. I utgangspunktet gjennomførte 14 elever undersøkelsen, men én elev ble omsider tatt ut fordi han/hun hadde dari som morsmål. I og med at jeg ikke fikk snakket med denne eleven, og dermed ikke fikk sjanse til å bedømme hvor godt han snakket norsk, samt på

⁵¹ Fjerner man svarene for *etablere*, minker prosentandelen som godtar V1 med *seg* fra 71 til 64. Andelen som godtar V1 uten *seg* øker fra 31% til 34% og andelen som ikke godtar V1 uten *seg* minker, og går fra 64% til 59%. Effekten ved å fjerne *etablere* fra V1 er at flere godtar V1 uten refleksivpronomen, mens færre godtar V1 med refleksivpronomen.

grunn av at jeg i utgangspunktet hadde satt meg som minstekrav å ha 12 informanter, valgte jeg å ikke regne med denne informantens svar. De 13 gjenstående informantene har alle norsk som morsmål.

Besvarelsen fra tilleggskjemaet viser at samtlige av de 13 elevene er 16 år, og at alles høyeste fullførte utdanning er ungdomsskole. Dette stemmer overens med variablene *–alder*, *–utdanning* som denne informantgruppen var ment å representere.

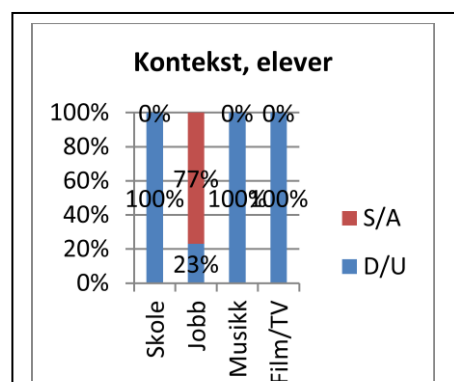
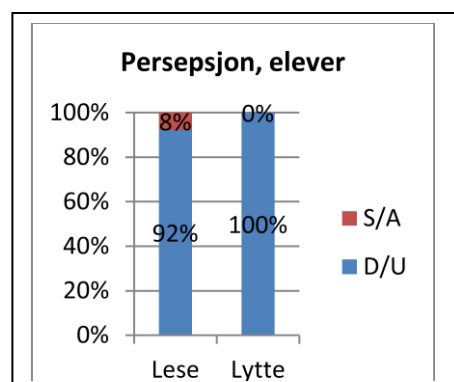
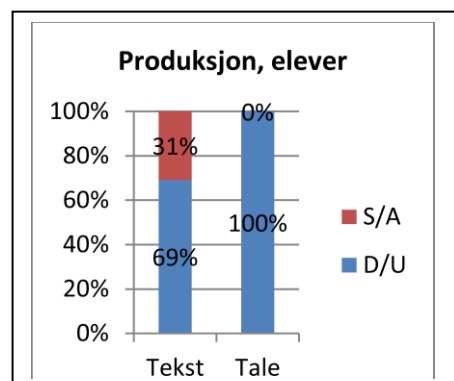
I diagrammene til høyre vises informantenes egenrapporterte bruk av engelsk (persepsjon og produksjon), samt grad av engelskeksponering i ulike kontekster. Diagrammene er basert på svarene i vedlegg 6, og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

Disse diagrammene viser at elevene snakker, skriver, leser og hører engelsk oftere enn lærerene og bussjåførene. Videre ser vi at samtlige har svart på at de daglig eller ukentlig møter engelsk gjennom skole, musikk, film og TV. I tilleggskjemaet hadde elevene mulighet til å nevne andre kontekster de møter engelsk. To informanter opplyste om daglig møte med engelsk gjennom Internett, og to informanter meldte om daglig bruk av engelsk gjennom dataspill.

Internett og dataspill er, sammen med film/TV og musikk, noe av det som gjør at engelsk har vært betydelig mer til stede i oppveksten til de yngre informantene enn hva som er tilfellet for den eldre generasjonen.

Resultatet fra spørreskjemaundersøkelsen

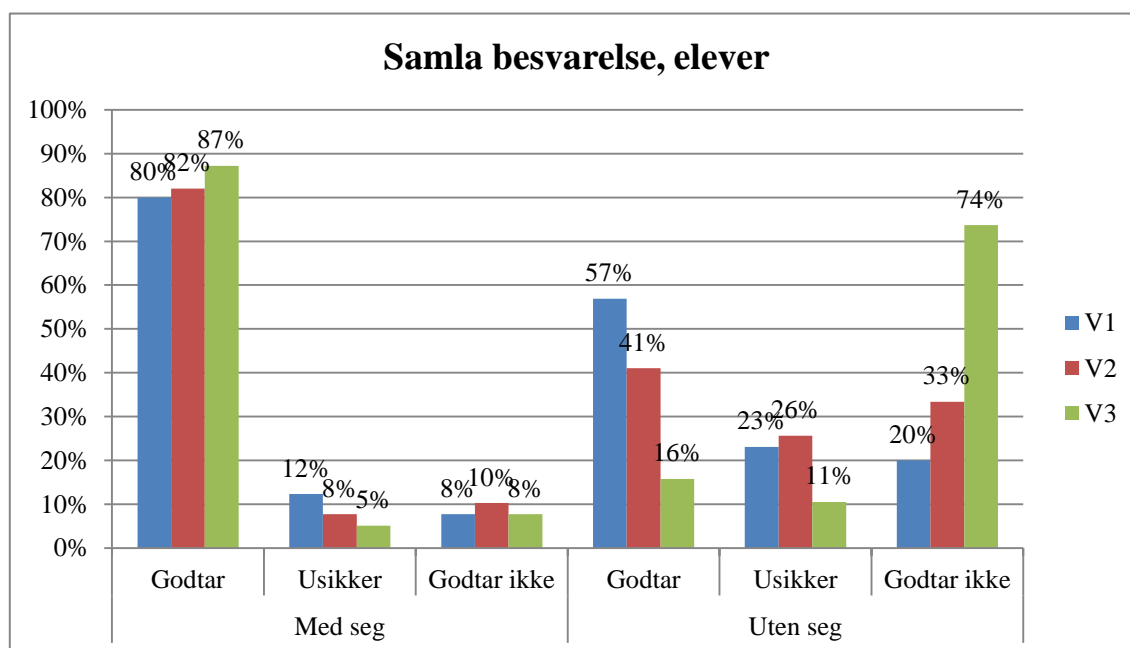
Diagrammet “Samla besvarelse, elever” viser svarene for verbgruppene med og uten *seg*. Diagrammet er basert på svarene i tabellen under (se òg vedlegg 6), og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

ANTALL		V1	V2	V3
Med seg	Godtar	52	32	34
	Usikker	8	3	2
	Godtar ikke	5	4	3
SUM		65	39	39
Uten seg	Godtar	37	16	6
	Usikker	15	10	4
	Godtar ikke	13	13	28
SUM ⁵²		65	39	38

Eksempler på testsetninger:

V1: Lørdags kveld flokket kjendisene (seg) til den røde løperen, V2: Den nye gutten tilpasset (seg) i klassen uten problemer, V3: Vi hygget (oss) masse i jula.

Dette diagrammet viser at V1 har det minst strenge kravet om refleksivpronomen blant elevene, ettersom den høyeste søyla som viser tillatt intransitiv bruk av IR-verb tilhører V1 (57%). V3 har den høyeste søyla blant verbgruppene for avvisning av intransitiv bruk av IR-verb (74%), og er den verbgruppen som hos elevene i minst grad godtas uten *seg*. Videre er det V1 som sjeldnest avvises uten *seg*, og motsatt V3 som sjeldnest godtas uten *seg*.⁵³ Altså kan også elevenes resultater bekrefte min forhåndsinndeling av verbene: Verbene i gruppe 1 vil i høyere grad godtas uten refleksivpronomen enn verbene i gruppe 3, og verbene i gruppe 3 vil i sterkest grad ikke godtas uten refleksivpronomen.

Sammenligner man disse svarene med lærerens resultater, ser man en klar forskjell når det kommer til tillatt bruk av intransitiv bruk av verbene i V1. Mens lærerene kun godtar 31% uten *seg*, godtar hele 57% av elevene V1 uten *seg*. Fjerner man videre svarene for *etablere*, blir forskjellen enda større, og lærerene godtar da 34%, mens elevene godtar hele

⁵² Informant D6 har unngått å svare på setningen med intransitive *glede*.

⁵³ Fjerner man svarene for *etablere*, minker prosentandelen som godtar V1 med *seg* fra 80 til 79. Andelen som godtar V1 uten *seg* øker fra 57% til 63% og andelen som ikke godtar V1 uten *seg* minker, og går fra 20% til 13%. Konsekvensen ved å fjerne *etablere* fra V1 er at avstanden mellom verbgruppene øker ytterligere.

63%. I tillegg til dette ser vi at elevene er mindre strenge enn lærerne når det kommer til å avvise intransitiv bruk av V3.

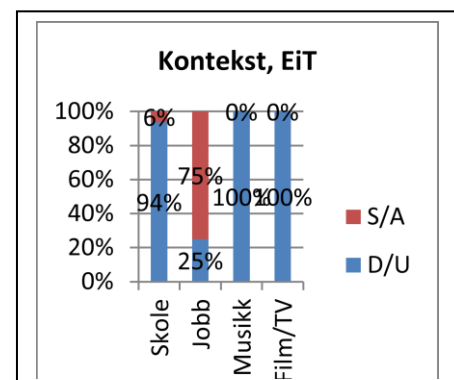
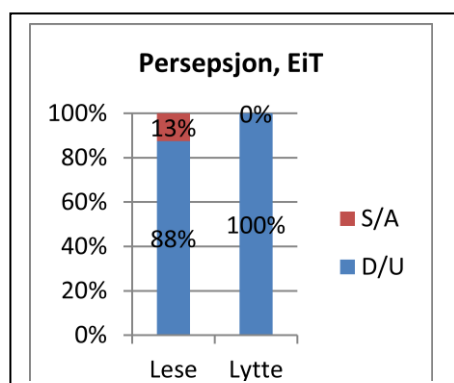
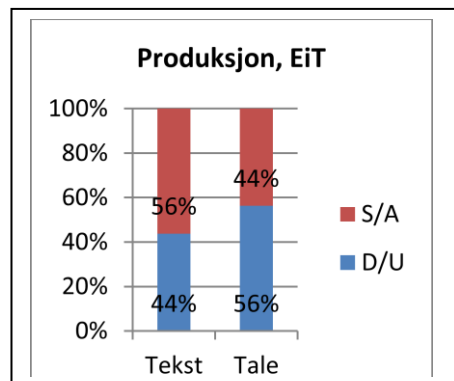
I den delen av diagrammet som viser svarene for IR-verb med *seg*, ser vi, i likhet med bussjåføerne og lærerne, at V1 godtas i minst grad.

4.1.5 Mastergradsstudenter tilknyttet Eksperter i Team

Informantene i denne gruppen består av 16 studenter tilknyttet Eksperter i Team (EiT) og landsbyen "Bærekraftige kystsamfunn - akvakultur/havbruk". Besvarelsen fra tilleggskjemaet viser at gjennomsnittsalderen til denne informantgruppen er 25 år.⁵⁴ I og med at informantene studerer på masternivå, er det gitt at de allerede har en treårig grad bak seg. Dette stemmer overens med variablene *-alder*, *+utdanning* som denne informantgruppen var ment å representere. For øvrig har samtlige av de 16 informantene norsk som morsmål.

I diagrammene til høyre vises informantenes egenrapporterte bruk av engelsk (persepsjon og produksjon), samt grad av engelskeksponering i ulike kontekster. Diagrammene er basert på svarene i vedlegg 7, og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

Som vi ser av disse diagrammene, leser og hører EiT-studentene engelsk oftere enn de produserer engelsk tekst eller tale, og dette har de til felles med de hittil tre nevnte informantgruppene. Ellers ser vi at hele 94 % av informantene oppgir at de er i kontakt med engelsk i universitetssammenheng (skole), og som forventet oppgir samtlige av studentene at de daglig eller ukentlig hører engelsk i musikk, film og TV. I tillegg blir andre kontekster som venner og familie, idrettslag og Internett oppført som arenaer der de daglig eller ukentlig møter engelsk.

⁵⁴ Egentlig 24,5. Yngste informant er 20 år, eldste informant er 28 år.

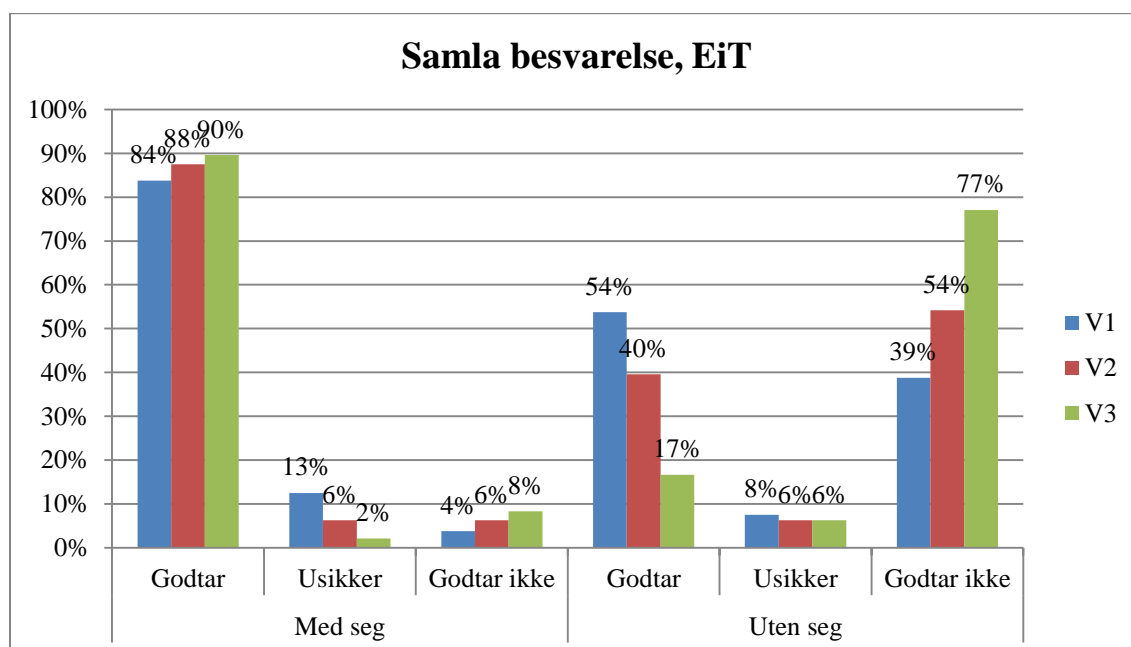
Resultatet fra spørreskjemaundersøkelsen

Diagrammet “Samla besvarelse, EiT” viser besvarelsen for verbgruppene med og uten *seg*. Diagrammet er basert på svarene i tabellen under (se og vedlegg 7), og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

ANTALL		V1	V2	V3
Med <i>seg</i>	Godtar	67	42	43
	Usikker	10	3	1
	Godtar ikke	3	3	4
	SUM	80	48	48
Uten <i>seg</i>	Godtar	43	19	8
	Usikker	6	3	3
	Godtar ikke	31	26	37
	SUM	80	48	48

Eksempler på testsetninger:

V1: Lørdags kveld flokket kjendisene (*seg*) til den røde løperen, V2: Den nye gutten tilpasset (*seg*) i klassen uten problemer, V3: Vi hygget (*oss*) masse i jula.

Dette diagrammet viser at EiT-studentenes resultat er svært likt elevenes: Verbgruppen som i størst grad godtas uten refleksivpronomen hos EiT-studentene er V1 (54%)⁵⁵. Motsatt godtas V3 i minst grad uten *seg* (77%). Selv om det ikke er store forskjeller, kan det likevel nevnes at V1 også for EiT-studentene er den verbgruppen som i minst grad godtas med *seg* (84%), mens V3 i størst grad godtas med *seg* (90%). Verbgruppe 2 ligger mellom V1 og V3, på begge sidene av diagrammet.

⁵⁵ Fjerner man svarene for *etablere*, øker prosentandelen fra 54% til 59%. Videre vil andelen som ikke godtar intransitiv bruk av verbene i V1 minke fra 39% til 33%, og andelen som godtar V1 med *seg* går fra 84% til 83%. Når *etablere* fjernes, øker altså forskjellene mellom V1 og de øvrige verbgruppene.

4.1.6 Mastergradsstudenter i engelsk litteratur

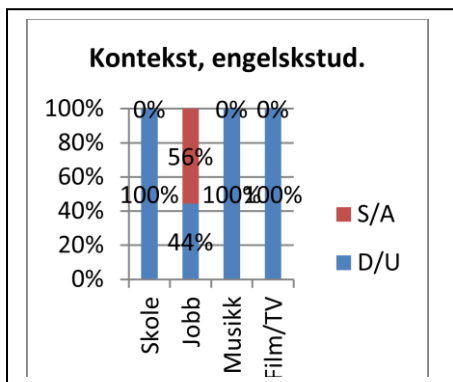
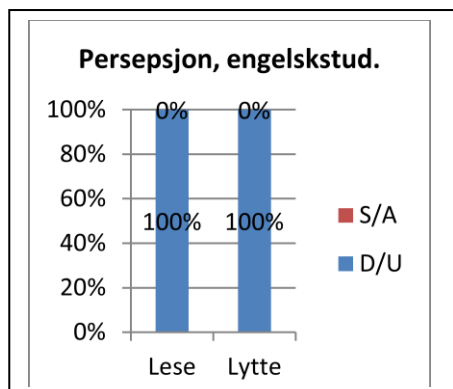
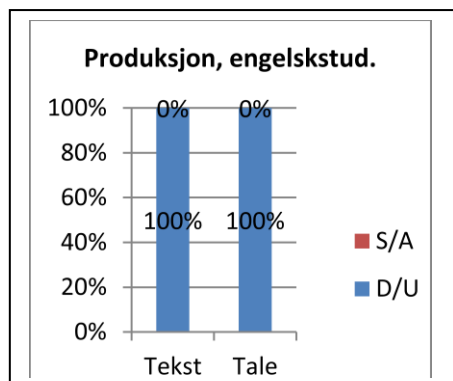
Informantene i denne gruppen består av 9 mastergradsstudenter i engelsk litteratur ved Institutt for moderne fremmedspråk ved NTNU. Ideelt sett skulle jeg hatt flere informanter herfra, men jeg fikk ikke samlet flere enn totalt 10 stykk.

En av informantene ble tatt ut på grunn av at vedkommende hadde polsk som morsmål. Denne studenten var 28 år og hadde bodd i Norge i 7 år. Dermed er norsk tydelig et andrespråk for informanten, og på bakgrunn av at jeg ønsker å teste norske morsmålsbrukere, ble denne besvarelsen tatt ut.

Besvarelsen fra tilleggskjemaet viser at gjennomsnittsalderen til denne informantgruppen er 24 år.⁵⁶ Også i denne informantgruppen studerer alle informantene på masternivå, og dermed har de en treårig høyskole- eller universitetsgrad bak seg. Som EiT-informantene, representerer også denne gruppen variablene *-alder*, *+utdanning*, men i tillegg er det ventet at disse studentene, i og med at de tar en mastergrad i engelsk litteratur, bruker, jobber med og er vant med engelsk i høyere grad enn de andre informantgruppene.

I diagrammene til høyre vises informantenes egenrapporterte bruk av engelsk (persepsjon og produksjon), samt grad av engelskeksponering i ulike kontekster. Diagrammene er basert på svarene i vedlegg 8, og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

Det som skiller mastergradsstudentene i engelsk fra de øvrige informantgruppene, er at dette er den eneste gruppen der samtlige rapporterer om at de daglig eller ukentlig skriver, leser, snakker og hører engelsk. Når det gjelder kontekst, oppgir alle at de daglig eller ukentlig møter engelsk i universitetssammenheng. Dette er altså den informantgruppen som, basert på svarene i tilleggskjemaet, har mest med engelsk å gjøre, og dette er det forventede

⁵⁶ Yngste informant er 22 år, eldste informant er 30 år.

resultatet. Engelskstudentene ble, som nevnt i 3.2.4, tatt med som informantgruppe i og med at jeg ønsket å sjekke om betydelig engelskkompetanse utløser refleksivsløyfing. Forhåndsantakelsen er at unge nordmenn med høy engelskkompetanse er de som oftest utelater refleksivpronomen, og dermed er det naturlig å forvente at denne informantgruppen i høyest grad vil godta setninger med utelatte *seg*-refleksiver.

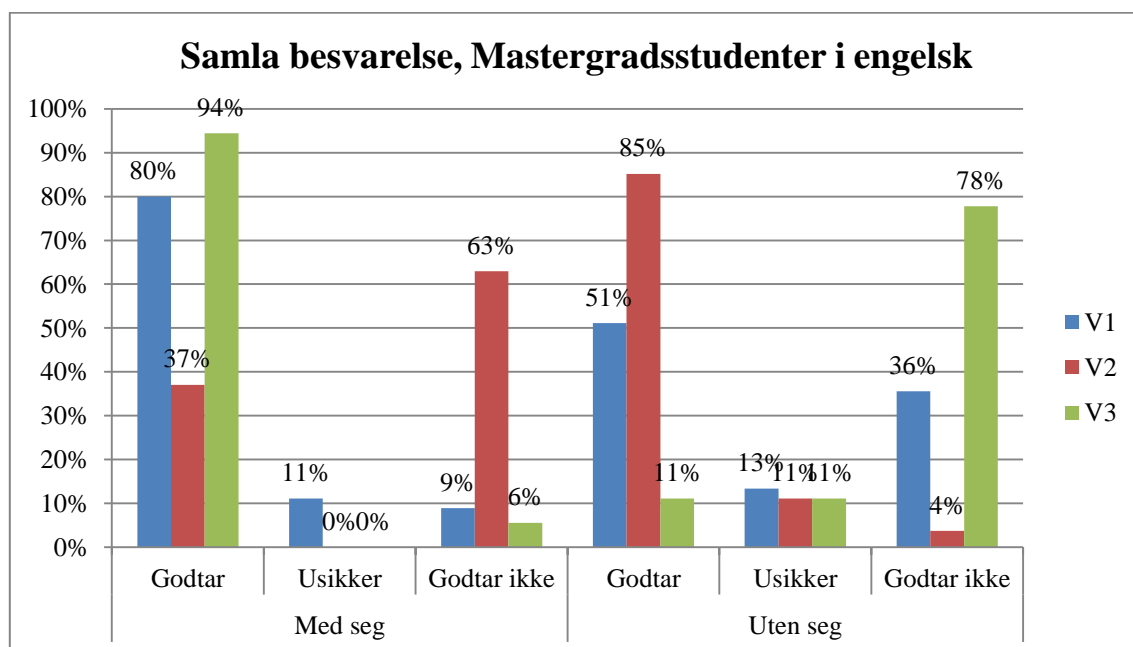
Resultatet fra spørreskjemaundersøkelsen

Diagrammet “Samla besvarelse, Mastergradsstudenter i engelsk” viser svarene for verbgruppene med og uten *seg*. Diagrammet er basert på svarene i tabellen under, og søylene viser den prosentvise fordelingen av svarene.

ANTALL		V1	V2	V3
Med <i>seg</i>	Godtar	37	10	17
	Usikker	5	0	0
	Godtar ikke	4	17	1
	SUM	45	27	18
Uten <i>seg</i>	Godtar	23	23	2
	Usikker	6	3	2
	Godtar ikke	16	1	14
	SUM	45	27	18

Eksempler på testsetninger:

V1: Lørdags kveld flokket kjendisene (*seg*) til den røde løperen, V2: Den nye gutten tilpasset (*seg*) i klassen uten problemer, V3: Vi hygget (*oss*) masse i jula.

I tråd med utgangshypotesen, var det forventet at denne informantgruppen i høyest grad ville godta intransitiv bruk av IR-verb, og da i størst grad for verbgruppe 1. Men som vi ser ut fra dette diagrammet, er det verbgruppe 2 som klart skiller seg ut både for resultatene med og

uten *seg*, og dette er ulikt fra de øvrige informantgruppene. I den delen av diagrammet som viser svarene for IR-verb med *seg*, ser vi at V2 er den gruppen som i minst grad godtas: kun 37% av svarene med *seg* godtas, og hele 63% godtas ikke. Resultatene for setningene uten *seg*, viser at hele 85 % av svarene for V2 uten *seg* godtas, mens kun 4% ikke godtas.

Ser man bort fra V2, ligner resultatene for V1 og V3 de øvrige informantgruppene: V1 godtas i høyere grad uten *seg* enn V3, og V3 er den gruppen som i størst grad ikke godtas uten *seg*.⁵⁷

Ved siden av at engelskstudentene godtar intransitiv bruk av IR-verb i gruppe 1 i stort sett like stor grad som de fleste andre informantgruppene, godtar de altså *i tillegg* i høy grad intransitiv bruk av verbene i V2. Dermed er dette den informantgruppen som, på tvers av verbgruppene, godtar mest intransitiv bruk av IR-verb. Dette er det forventede resultatet, selv om resultatene for verbgruppe 2 var noe uventet.

4.1.7 Oppsummering av resultatene

Etter å ha vurdert resultatene, mener jeg at den inndelingen jeg gjorde mellom verbene var ganske passende. Forholdet mellom de ulike verbgruppene er mye det samme på tvers av de ulike informantgruppene, sett bort i fra enkelte avvik hos lærerene og engelskstudentene. V1 og V3 opptrer omvendt av hverandre med og uten *seg*, mens V2 som forventet jevnt over ligger i mellom V1 og V3 på begge sider av diagrammene. Bortsett fra det som er tilfellet med engelskstudentene, og selv om prosentandelen ligger på godt over 50%, er V1 den gruppen som i minst grad godtas med *seg*. Og bortsett fra hos lærerene og engelskstudentene, er V1 den verbgruppen som i høyest grad godtas uten refleksivpronomen. Sett bort i fra lærerens resultater, godtas over 50% av alle V1-tilfellene uten *seg*. V3 er hos alle informantgruppene den verbgruppen som i høyest grad avvises uten *seg*. Den laveste søyla finner vi hos bussjåførene (56%), mens det ellers ligger på over 74% og mer. Det virker som om det jevnt over er slik jeg predikerte i 1.1.3: fremmedord som har lignende ordform i engelsk er lettere å bruke intransitivt enn andre verb, mens norske arveord som ikke like tydelig har engelske ekvivalente verb (verken i semantikk eller ordform) ikke like lett godtas uten *seg*. Jeg hadde egentlig ingen klare prediksjoner for verbene i gruppe 2, men forventet at de skulle havne en plass mellom V1 og V3. Dette stemmer jevnt over for det totale resultatet.

Om man sammenligner de ulike informantgruppene, kan man slå fast at lærerne synes å være de som har høyest bevissthet om IR-verb og refleksivutelating. Sett bort i fra lærerene,

⁵⁷ Fjerner man svarene for *etablere* i V1, vil V1-søylen for IR-verbene som godtas med *seg* falle fra 80% til 75%, mens prosentandelen som godtar intransitiv bruk av IR-verbene øker fra 51% til 56%. Konsekvensene ved å fjerne *etablere* fra V1 er altså at flere godtar V1 uten *seg*, mens færre godtar V1 med *seg*.

godtar alle informantgruppene over 50% av tilfellene med V1-verb uten refleksivpronomen. (lærerene godtar kun 31%). Lærerene utgjør også den gruppen som i minst grad godtar intransitiv bruk av verbene sett under ett. Likevel synes ikke variabelen *+alder* alene å gi noe utslag, i og med at bussjåførene på den andre siden er en av de mer liberale informantgruppene.

Bussjåførene er blant de som godtar flest tilfeller med intransitiv bruk av IR-verb. V3 er i alle tilfeller den verbgruppen som i høyest grad avvises uten *seg*, men prosentandelen for avvisning er lavere hos bussjåførene (56%) enn for de øvrige informantgruppene (74% eller mer). Den eneste informantgruppen som i høyere grad enn bussjåførene godtar intransitiv bruk av V1, er elevene. Elevene og bussjåførene har variabelen *-utdanning* til felles. Men når det kommer til intransitiv bruk av V3, er elevene strengere enn bussjåførene, og avviser 74% mot bussjåførenes 56%. I og med at elevene har ganske like besvarelser med EiT- studentene, kan det være grunn nok til å si at heller ikke variabelen *-utdanning* er nok alene til å forklare forskjellen.

Sammen med engelskstudentene representerer EiT-studentene og elevene variabelen *-alder*. EiT-studentenes og elevenes resultater viser at de jevnt over svarer ganske likt, selv om elevene er litt mer liberale. Elevene godtar mer intransitiv bruk av IR-verbene sett under ett, og avviser litt færre tilfeller enn EiT-studentene. Fjerner man svarene for V2 fra engelskstudentenes resultat, ligner også disse på de andres resultater. Dette tilsier at variabelen *-alder* er viktig. Men tatt i betraktning bussjåførenes resultat, kan heller ikke denne variabelen sies å *alene* kunne forklare resultatene.

Selv om engelskstudentene jevnt over svarer likt med de øvrige gruppene for verbgruppe 1 og 3, er altså den store forskjellen at de i mye mindre grad godtar V2 med refleksivpronomen, mens de samtidig i høy grad godtar V2 uten refleksivpronomen. Hele 85% av setningene uten *seg* i V2 godtas. Til sammenligning er bussjåførene, med sine 44%, den informantgruppen som i høyest grad godtar dette etter engelskstudentene. Mens engelskstudentene avviser 4% av de intransitive tilfellene med V2, er bussjåførene og elevenes 33% det nest laveste. På den andre siden godtar engelskstudentene kun 37% av V2 med *seg*, mens de avviser hele 67%. Lærerne er den informantgruppen som ligger nærmest engelskstudentene på dette området, men avstanden er stor, og lærerne godtar hele 76% og avviser kun 12%. Altså er forskjellen mellom engelskstudentene og de øvrige informantgruppene stor når det kommer til V2, og i og med at denne avstanden er så stor, kan disse resultatene vanskelig avfeies som tilfeldige. Spørsmålet er da hvilke av variablene som kan tenkes å gi det store utslaget. Som vi skal se i analysekapittelet, antar jeg at en

kombinasjon av variabelen *–alder* og høy engelskkompetane er det som i høyest grad har blitt avgjørende og utslagsgivende for refleksivsløyfingen.

4.2 Språkkorpus

I det følgende presenteres resultatene fra de til sammen fire språkkorpusene. Som nevnt i delkapittel 3.2.6 ønsket jeg i utgangspunktet kun å gjøre søk i talemålskorpus, men i og med at disse søkene ikke ga tilfredsstillende mengder data, valgte jeg å supplere dette datamaterialet med data fra skriftspråksbaserte *Norwegian Web as Corpus*. De øvrige korpusene jeg bruker er *BigBrother-korpuset*, *Norsk talemålskorpus* og *Nordisk dialektkorpus*. Disse korpusene er nærmere presentert i delkapittel 3.2.6. I presentasjonen av resultatene vil oversikten over de intransitive tilfellene av IR-verbene deles inn etter om setningene har animat eller inanimat subjekt. Som nevnt under “*Test 1*” i delkapittel 3.2.3, er dette skillet mest relevant for verbene *relatere*, *tiltrekke*, *tilpasse* og *etablere*.

Før jeg legger fram resultatene, skal jeg gjøre rede for introduksjonen av IR-verbet *konsentrere* i korpusundersøkelsen.

4.2.1 Om verbet *konsentrere*

Etter at arbeidet med spørreskjemaundersøkelsen var ferdig, fant jeg ut at det også hadde vært interessant å teste refleksivbortfall med IR-verbet *konsentrere*. *Konsentrere* ville blitt plassert i verbgruppe 1, ettersom verbet har felles opphav og lignende ordlyd med det engelske verbet *concentrate*.⁵⁸ Selv om IR-versjonen av *konsentrere* brukes synonymt med engelske *concentrate*, og selv om ordformene ligner, er min egen vurdering at *konsentrere* som IR-verb ikke kan brukes uten refleksivpronomen. Dersom det stemmer, ville det vært et interessant funn tatt i betraktning verbets fellestrekk med V1s øvrige verb (unntatt *etablere*, se 4.1.2). Min forventning er altså at IR-versjonen av *konsentrere* ikke vil oppvise den samme vekslingen mellom bruk og utelating av *seg* som mange av undersøkelsens øvrige verb. I og med at jeg ikke rakk å teste dette i spørreskjemaundersøkelsen, introduseres nå verbet i korpusundersøkelsen, og verbet inkluderes i verbgruppe 1.

⁵⁸ Fra fransk *concentrer*, fra latin *concentrare* (“samle i ett punkt”) (www.ordnet.dk)

4.2.2 BigBrother-korpuset

	Med <i>seg</i>	Uten <i>Seg</i>	
		Animat SU	Inanimat SU
Relatere	-	-	-
Sosialisere	-	1	-
Restituere	-	-	-
Flokke	-	-	-
Etablere	3	-	-
Konsentrere	5	-	-
Tiltrekke	-	-	-
Tilpasse	3	-	-
Forrone	-	-	-
Hygge	1	-	-
Glede ⁵⁹	35	-	-
Skynde	-	-	-

Som vi kan se i denne oversikten, er det svært få treff på undersøkelsesverbene i BB-korpuset. Blant de omlag 550 000 transkriberte ordene, er det til sammen kun 48 treff på IR-verb, og 35 av disse er er treff på verbet *glede*. Det disse resultatene først og fremst sier meg, er at mange av de verbene som er valgt ut, ikke er særlig typiske for talemålet. Av de treffene jeg derimot fikk, var det kun ett tilfelle med intransitiv bruk, og det var med *sosialisere*.

4.2.3 Norsk talemålskorpus – Oslodelen

	Med <i>seg</i>	Uten <i>Seg</i>	
		Animat SU	Inanimat SU
Relatere	-	-	-
Sosialisere	-	-	-
Restituere	-	-	-
Flokke	-	-	-
Etablere	14	-	-
Konsentrere	7	-	-
Tiltrekke	-	-	-
Tilpasse	5	-	-
Forrone	-	-	-
Hygge	-	-	-
Glede	67	1	-
Skynde	1	-	-

Selv om NoTa-korpuset er omtrent dobbelt så stort som BB-korpuset, er det også her få treff på de fleste verbene. Også i dette korpuset er *glede* verbet som har flest treff. Selv om det her er ett tilfelle av intransitiv bruk av *glede*, mener jeg dette kan avskrives som et irrelevant avvik.

4.2.4 Nordisk dialektkorpus

	Med <i>seg</i>	Uten <i>Seg</i>	
		Animat SU	Inanimat SU
Relatere	-	-	-
Sosialisere	-	-	-
Restituere	-	-	-
Flokke	1	-	-
Etablere	29	-	-
Konsentrere	11	-	-
Tiltrekke	1	-	-
Tilpasse	5	-	-
Forrone	-	-	-
Hygge	-	-	-
Glede	116	-	-
Skynde	16	-	-

Denne oversikten viser, som viser, at det heller ikke er særlig mange treff på verbene i Nordisk dialektkorpus. Korpuset er stort og består av rundt 2,7 millioner ord, men i og med at jeg begrenset søket til å gjelde bare de norske kildene (og dermed utelukker de andre nordgermanske dialektene), er det uvisst hvor store mengder språkdata jeg har søkt blant.

⁵⁹ 35 klare tilfeller av *glede* som IR-verb. Det finnes andre setninger og, men disse er rotete (preget av latter og avbrytelser). Det er ingen klare tilfeller der *glede* som IR-verb er brukt intransitivt.

Likevel ser vi igjen at det er *glede* som har flest treff, og for øvrig har ingen av IR-verbene treff med intransitiv bruk.

4.2.5 Norwegian Web as Corpus

	Med <i>seg</i>	Uten <i>seg</i>	
		Animat SU	Inanimat SU
Relatere	20	13	1
Sosialisere	17	28	-
Restituere	54	8	-
Flokke	49	12	1
Etablere	22	-	-
Konsentrere	97	-	-
Tiltrekke	126	11	31
Tilpasse	43	-	-
Forsone	122	-	-
Hygge	74	2	-
Glede	119	-	-
Skynde	182	1	-

Når det kommer til *Norwegian Web as Corpus* (NoWaC) og skriftspråksbasert korpus, ser vi at vi med en gang får flere treff for alle verbene. Dette kan både ha med å gjøre at korpuset inneholder betraktelig flere ord (700 millioner), og at kildematerialet er skriftspråk. Det vi kan lese av denne oversikten, er at alle verbene i V1 har treff med intransitiv bruk, bortsett fra

etablere og *konsentrere*. Dette stemmer overens med mine vurderinger av disse verbene som er gitt tidligere i kapittelet. Forholdet mellom antall treff med og uten refleksivpronomen varierer. Intransitive treff for *flokke* og *restituere* utgjør henholdsvis 20% og 12% av hver av disse verbenes totale treff. Denne prosentandelen er høyere for *relatere* og *sosialisere*, som henholdsvis utgjør 41% og 62% av de totale treffene. For *sosialisere* er det altså flere treff uten *seg* enn med, og dette er et interessant punkt i og med at det kan tyde på at bortfallsprosessen har gått lenger for dette verbet.

I V2 er det kun *tiltrekke* som opptrer uten *seg*, og her er refleksivpronomenet utelatt i 25% av tilfellene. *Tilpasse* og *forsone* opptrer ikke uten *seg*.

Verbene i gruppe 3 finnes så godt som ikke uten *seg*. Av 183 treff med IR-verbet *skynde* fant jeg kun ett tilfelle med refleksivsløyfing. Her vil det være mest nærliggende å anta at refleksivutelatingen er en glipp og et engangstilfelle. Blant de til sammen 76 treffene for *hygge*, fantes 2 treff uten *seg*, og det samme kan egentlig sies å gjelde her.⁶⁰

4.2.6 Oppsummering av resultatene

Det første vi kan slå fast når vi ser over disse resultatene, er mange av verbene trolig er forbeholdt skriftspråket. Dette kan vi si ut fra de svært lave treffene verbene hadde i talemålskorpusene. Resultatene fra NoWaC-korpuset viser derimot at det absolutt finnes refleksivsløyfing i norsk i dag. Det vi bør huske på i denne sammenhengen, er at selv om

⁶⁰ Disse intransitive tilfellene av *hygge* inngikk begge i danske tekster. De to treffene på refleksivsløyfing utgjør under 3% av det totale treffet, og må regnes som en ubetydelig liten del.

korpuset hadde flest treff med de utvalgte IR-verbene, er kildematerialet i dette korpuset skriftspråk. Det innebærer at kildematerialet består av en språkform som er strengere regulert og underlagt flere regler enn talemålet. Selv om tekstene mest sannsynlig ikke har blitt språkvasket, er produksjon av tekst ofte mer gjennomtenkt enn produksjonen av tale. Det som dermed kan være tilfellet, er at refleksivsløyfingen er lavere i skriftspråk enn i talemål. Altså ville det vært interessant å teste den muntlige bruken i større grad.

Som nevnt er det dermed klart en tendens også i skriftspråket til at refleksivpronomen utelates i norsk. En annen ting å peke på i denne sammenhengen, er at det, ut fra korpusresultatene, blir tydelig at det er forskjeller mellom verbene. Selv om jeg i 1.1.3 nevnte at det var tendensen med refleksivsløyfing som var interessant, og mindre akkurat *hvilke* verb det måtte gjelde, er det interessant å se at det finnes til dels store forskjeller mellom verbene. Dette diskuteres nærmere i analysekapittelets 5.2.1 og 5.2.3.

4.3 Setninger med inanimate subjekt

Som nevnt i 1.1.3, ønsket jeg å teste om inanimate subjekt senker terskelen for å godta intransitiv bruk av IR-verb. Anaforer synes å foretrekke animate antesedenter, og ut i fra dette kan det tenkes at det kan være lettere å sløyfe refleksivpronomenet dersom subjektet som refleksivpronomenet peker tilbake på, er en ikke-levende entitet. I spørreskjemaundersøkelsen ble dette testet med verbene *relatere*, *tiltrekke*, *tilpasse*, og *etablere*, og resultatet vises i tabellen under.

VERB	TEST	SU	Godtar		Usikker		Godtar ikke	
			Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
RELATERE	B, D	Inanimat	21	66 %	5	16 %	5	16 %
	SUM	32						
	A, C	Animat	13	45 %	6	21 %	10	34 %
	SUM	29						
ETABLERE	B, C	Inanimat	10	31 %	3	9 %	19	59 %
	SUM	32						
	A, D	Animat	10	34 %	4	14 %	15	52 %
	SUM	29						
TILTREKKE	A, D	Inanimat	23	79 %	3	10 %	3	10 %
	SUM	29						
	B, C	Animat	21	66 %	5	16 %	6	19 %
	SUM	32						
TILPASSE	C	Inanimat	4	25 %	4	25 %	8	50 %
	SUM	16						
	A, B, D	Animat	6	13 %	5	11 %	34	76 %
	SUM	45						

Eksempler på intransitive setninger med inanimat subjekt: *Denne artikkelen relaterer til terrorisme.*
Eksempler på setninger med animat subjekt: *Å relatere til andres problemer kan være vanskelig.*⁶¹

Av denne tabellen kan vi lese at flere godtar intransitiv bruk av disse verbene når subjektet ikke er en levende størrelse, bortsett fra ved *etablere*. Årsaken til at *etablere* ikke opptrer på samme måte som de øvrige verbene, kan ha med å gjøre at *etablere* generelt ikke godtas uten *seg*. Her kan det altså tenkes at det spiller mindre rolle hvilken status subjektet har.

De øvrige verbene godtas, ut fra tabellen, i høyere grad når subjektet er inanimat. Den største forskjellen finner vi hos *relatere*. Her godtas 66% av de intransitive setningene med inanimat subjekt, og 45% av setningene med animat subjekt. For *tiltrekke* godtas 79% med inanimat subjekt, mot 66% med animat subjekt. *Tilpasse* godtas ikke i like høy grad uten refleksivpronomen, men fortsatt godtas flere med inanimat (25%) enn animat subjekt (13%).

Det kan diskuteres i hvor stor grad resultatene faktisk har med animat eller inanimat subjekt å gjøre, og hva som skyldes andre faktorer (som for eksempel setningen i sin helhet). Likevel viser resultatet for *relatere*, *tiltrekke* og *tilpasse* en tendens, nemlig at flere setninger med intransitive IR-verb godtas når subjektet er inanimat.

På grunn av at talespråkskorpusene hadde så få treff med IR-verb (og særlig med intransitiv bruk av IR-verb), velger jeg kun å kommentere NoWaC-korpuset i dette avsnittet. I spørreskjemaundersøkelsen testet jeg om inanimate subjekt har innvirkning på refleksivutelatingen sammen med verbene *relatere*, *tiltrekke*, *tilpasse* og *etablere*. I NoWaC har ingen av treffene med intransitive *tilpasse* og *etablere* inanimate subjekt, og av de totalt 14 intransitive tilfellene med *relatere*, er det kun ei av disse setningene som har inanimat subjekt. Ut i fra dette korpuset synes altså ikke inanimate subjekt å spille noen rolle for refleksivutelatingen til disse verbene. Når det derimot kommer til *tiltrekke*, er tallene noe annerledes. Her kan vi se at blant de totalt 42 intransitive tilfellene, er hele 31 av dem med inanimate subjekt. De intransitive versjonene med *tiltrekke* utgjør som nevnt 25% av det totale treffet, og blant de intransitive versjonene utgjør setningene med inanimate subjekt opp mot 74%. Ved dette verbet kan det være mer rimelig å snakke om en sammenheng mellom inanimat subjekt og refleksivsløyfing, nemlig at *seg* synes å være viktigst å realisere når antesedenten er animat.

Som vi har sett, synes informantene i spørreskjemaundersøkelsen å godta refleksivutelating i høyere grad dersom subjektet er inanimat (unntatt for *etablere*). Måler man disse resultatene opp mot resultatene fra NoWaC-korpuset, ser man her at det samme

⁶¹ Subjektet i denne setningen må regnes som animat i og med at det tenkte/logiske/usynlige subjektet er personer/mennesker.

ikke her kan sies å gjelde for tre av de fire verbene. Når det er sagt, viser resultatene for *tiltrekke* at animitet absolutt kan regnes for å påvirke vekslingen mellom realisering og utelating av *seg*-refleksiver med IR-verb.

4.4 Informantintervju

Her presenteres den informasjonen som kom fram under intervjuene med informant C10, C11 og D15. Intervjuene er bygd opp etter spørsmålene 1–4 i delkapittel 3.2.7. Som nevnt ble disse tre informantene ble valgt ut fordi de jevnt over godtok setningene i verbgruppe 1 og 2 både med og uten *seg*.

4.4.1 Informant C10

Informant C10 er en mann på 38 år som tilhører lærerinformantene. Han ble valgt ut i og med at han hadde gitt karakter 5 til alle setningene i V1 og V2, bortsett fra intransitive *relatere* og intransitive *etablere* som han begge ga karakter 1. Under intervjuet kom det fram at engelsk er blant undervisningsfagene hans. I tilleggsskjemaet informerer han om at han daglig hører, snakker og leser engelsk, mens han ukentlig produserer tekster på engelsk. Videre svarer han at han møter engelsk hver dag i forbindelse med jobb, musikk, film og TV. I tillegg oppfører han Internett som en arena der han daglig har med engelsk å gjøre. Han har imidlertid ikke oppholdt seg tre måneder eller lengre i et engelsktalende land.

Informanten fikk se svarene sine for V1 og V2, og ble siden spurt om å fortelle om sin reaksjon på det han så. Her sa informanten at han, hvis han hadde blitt presentert for setningene på nytt, kunne ha forandret noe på svarene sine, men at han jevnt over godtar sine avlagte svar. Uten at jeg spurte ham mer detaljert, fastholder han at han godtar setningene med *sosialisere*, *tiltrekke*, *restituere* og *flokke* uten refleksivpronomen. Setningen med *tilpasse* sier han først blir optimal dersom man legger til en *-s* (altså s-passiv, *tilpasses*), mens setningen med *forsonne* egentlig ikke gir mening uten *seg*. *Relatere* blir ikke kommentert.

På spørsmål om han mener refleksivpronomen er obligatoriske for disse verbene, sier han at han, hvis han må svare generelt for disse verbene, må svare nei. På spørsmål om refleksivpronomenene er *valgfrie* å ha med når man bruker disse verbene, svarer han at hans subjektive oppfatning er at det er frivillig for enkelte verb å ha med refleksivpronomen, men ikke for andre. Han sier blant annet at *flokke* for ham er et billedlig uttrykk, og at det ligger et bilde av subjektet i verbet. Dermed behøver ikke *flokke* refleksivpronomen. For *relatere*, *restituere*, *sosialisere* og *tiltrekke* er det også valgfritt om man bruker refleksivpronomen eller ikke. Siden føyer han til at han muligens ville foretrukket å bruke *sosialisere* intransitivt

framfor med refleksivpronomen. For *tilpasse*, mener informanten at det derimot er obligatorisk med refleksivpronomen.

Til sist ble informanten spurt om han mener verbene med og uten *seg* betyr to forskjellige ting, og at vi dermed har med utviklingen av to forskjellige verb å gjøre. Her svarer informanten at hans umiddelbare oppfatning er at alle verbene i V1 og V2 er de samme både med og uten refleksivpronomen. Etter å ha sett over setningene på nytt, sier han at *restituere* med og uten *seg* kan oppfattes litt forskjellig, på den måten at setningen med refleksivpronomen oppfattes mer konkret, mens setningen uten refleksivpronomen virker mer generell. Men han fastholder at hans mening er at vekslingen med og uten *seg ikke* er en veksling mellom to ulike verb i tillegg.

4.4.2 Informant C11

Informant C11 er en 23 år gammel mann som tilhører mastergradsstudentene i engelsk litteratur. Denne informanten ble valgt ut i og med at han hadde gitt karakter 5 eller 4 til alle setningene i V1 og V2 bortsett fra *relatere seg* og *forsone seg*. Disse ga han begge karakter 3. I og med at informanten tilhører engelskstudentene, vet vi at han er vant med og bruker engelsk i stor grad. Dette reflekteres i tilleggsskjemaet, der han svarer at han daglig leser, skriver, hører og snakker engelsk. Videre har han rapportert om at han ukentlig møter engelsk i universitetssammenheng, og daglig møter engelsk i forbindelse med musikk, TV og film. Informanten har ikke oppholdt seg tre måneder eller lengre i et engelsktalende land, men vurderer sin egen kompetanse i engelsk som flytende. Han forteller at han får mye engelsk innputt i hverdagen, blant annet gjennom sin engelskspråklige kjæreste, som han snakker engelsk med hver dag. Til sist kan det nevnes at informanten i løpet av intervjuet også oppgir Internett og dataspill som arenaer der han daglig bruker engelsk.

Informanten fikk se svarene sine for verbgruppe 1, 2 og 3, og ble spurt om hva han synes om disse svarene. Her svarte informanten at han tror han ville ha akseptert setningene på samme måte om han hadde gjennomført testen en gang til. Det eneste han stusset på, er at han ikke ga høyere karakter til setningen med *forsone seg*. Informanten avgir ikke noe klart svar når han blir spurt om han mener refleksivpronomenene er obligatoriske, men sier at han mener kommunikasjonsverdien er der selv når refleksivpronomenene er utelatt fra setningene. Han sier at han, da han gjennomførte testen, forsøkte å dømme setningene ut i fra om han forstod klart og tydelig hva som mentes med dem, og det følte han at han gjorde i konstruksjonene uten *seg*. På bakgrunn av dette, må man kunne trekke den konklusjonen at svaret på spørsmålet om *seg* er obligatorisk, er “nei”. Likevel, når informanten blir spurt om

han mener det er frivillig å ha med eller utelate refleksivpronomenet, svarer han at han egentlig ikke mener at det er frivillig. Selv om vi vet at svarene hans fra undersøkelsen indikerer at han mener det, ser han i ettertid at han synes setningene flyter bedre med *seg*. Men han gjentar at han mener kommunikasjonsverdien opprettholdes selv når verbene blir brukt intransitivt.

Dersom han skal peke på verb i undersøkelsen som fungerer uten refleksivpronomen i større grad enn andre, svarer han *sosialisere* og *tiltrekke*. På spørsmål om verbene betyr to forskjellige ting med og uten *seg*, svarer han nei.

4.4.3 Informant D15

Informant D15 er en 24 år gammel kvinne som tilhører EiT-informantene. Hun ble valgt ut i og med at hun i undersøkelsen ga karakter 5 til alle setningene i V1 og V2, bortsett fra til setningen med intransitive *flokke* (som hun ga karakter 1). Informanten studerer industriell design ved Institutt for produktdesign på NTNU. Hun opplyser at hun bruker engelsk i stor grad i universitetssammenheng, og da i forbindelse med undervisning, prosjektarbeid og framlegg. Hun forteller at alt pensumet de bruker er på engelsk, samt at hun må snakke engelsk når hun skal forholde seg til studiets mange utvekslingsstudenter. I tilleggsskjemaet har hun krysset av for at hun daglig hører, snakker, leser og skriver engelsk. Videre har hun krysset av for at hun hver dag møter engelsk i forbindelse med utdanningen sin, samt gjennom, musikk, film og TV. Her har hun også lagt til at hun daglig bruker engelsk når hun er sammen med venner. Informanten forteller meg i intervjuet at hun har bodde et år i England fra hun var 16 til hun var 17 år. Ut fra dette er det klart at denne informanten har god engelskkompetanse og i tillegg bruker engelsk aktivt i hverdagen.

Informanten ble presentert for sine svar for verbgruppe 1 og 2, og ble siden bedt om å fortelle om sin reaksjon på det hun fikk se. Informanten svarer at hun er klar over at hun er veldig liberal språklig sett, og at hun hele tiden i løpet av besvarelsen, forsøkte å forestille seg at hun hørte disse setningene bli sagt. Informanten sier at hun vil godta mange språklige konstruksjoner, så lenge hun forstår hva som menes med dem. Hun synes derfor at svarene hennes ser akseptable ut fortsatt.

Når hun går gjennom de forskjellige svarene sine, fastholder hun at hun foretrekker *flokke* med refleksivpronomen. Videre svarer hun at hun godtar intransitiv bruk av alle verbene i V1 og V2, bortsett fra *flokke*, *tilpasse* og *forsonne*. Informanten gjentar at hun forstatter vil godta det meste i muntlig språk.

Når informanten blir bedt om å svare på om hun mener refleksivpronomenene er obligatoriske, svarer hun at hun mener de ikke er det i det muntlige språket. Siden sier hun at hun kanskje ville ha vurdert verbene annerledes dersom hun hadde skulle skrevet dem selv, eller lest setningene en annen plass enn i denne undersøkelsen. Men når det gjelder det muntlige språket, er ikke refleksivpronomenene obligatoriske. På spørsmål om hun mener refleksivpronomenene er frivillige, gjentar hun at hun godtar setninger så lenge hun forstår dem, og derfor må hun si at refleksivpronomenene er frivillige. På spørsmål om verbene med og uten *seg* betyr to forskjellige ting, svarer informanten at hun legger den samme betydningen i verbene med og uten *seg*.

4.4.4 Oppsummering

I forkant av intervjugjennomføringen mistenkte jeg at informantene kunne komme til å reagere negativt på sine svar når de ble oppmerksomme på at jeg studerer refleksivverb og bortfall av refleksivpronomen. Det skjedde derimot ikke, og bortsett fra enkelte setninger her og der, fastholdt informantene at de ville ha svart det samme igjen.

Informantene synes å være enige om at det i det muntlige språket ikke er viktig å realisere *seg* i de tilfellene den kommunikative verdien er den samme med og uten. I intervjuene kommer det fram at det er mer individuelt akkurat hvilke verb som godtas uten *seg*, men felles for alle tre er at de godtar *sosialisere* og *tiltrekke* intransitivt. Informant C10 og D15 nevner flere verb som de godtar intransitivt, og begge omtaler *forsone* og *tilpasse* som verb som ikke fungerer uten *seg*-refleksier. Informant C10 sier i tillegg at han foretrekker *sosialisere* uten *seg*.

Et annet interessant punkt er at alle de tre informantene viste seg å ha mye med engelsk å gjøre. C10 er engelsklærer, C11 studerer engelsk og har engelsktalende kjæreste, mens D15 har bodd i England, gjennomfører mye av studiet sitt på engelsk, og har i tillegg flere engelske venner som hun kommuniserer med daglig. Disse tre informantene har altså det til felles at de godtok setningene både med og uten *seg* i verbgruppe 1 og 2, og i tillegg at de har høy engelskkompetanse.

5 ANALYSE

Dette kapitlet består av tre hoveddeler. I den første delen diskuterer jeg hvordan refleksivbortfall kan analyseres innenfor teorier som antar argumentstruktur, samt innenfor teorier som antar syntaktisk-semantiske rammer. Her viser jeg ulike alternativer for hvordan de inherent refleksive verbenes argumentstruktur kan beskrives, og jeg diskuterer en mulig rammeløsning for vekslingen mellom realiseringen og utelatingen av *seg*. I denne analysen trekker jeg inn og sammenligner de norske IR-verbene med engelske refleksive verb.

I den andre delen skisserer jeg et overordnet mønster for refleksivbortfall i norsk, slik det kan tegnes på bakgrunn av spørreskjemaundersøkelsen og NoWaC-korpuset. Her forsøker jeg å trekke slutninger om de ulike verbgruppene, samt å si noe endelig om utfallet til variablene *+/-alder* og *+/-utdanning*. Også øvrige funn vil bli diskutert, og informantintervjuene vil bli trukket inn.

I kapitlets siste del analyserer jeg engelskstudentenes noe overraskende resultater. I denne delen trekker jeg inn teorier om mønsterlån og parallelle grammatikker, og her diskuterer jeg mer eksplisitt hvordan refleksivbortfall som lingvistisk fenomen kan forklares ved å vise til engelskspråklig påvirkning. Også forholdet mellom refleksivbortfall og domenetap vil bli diskutert.

5.1 Strukturell analyse av refleksivbortfall

5.1.1 Bakgrunn for strukturell analyse

Ut fra spørreskjemaundersøkelsen, korpusundersøkelsen og informantintervjuenes samla resultater, vil jeg påstå at refleksivbortfall som språklig fenomen må kunne sies å finnes i norsk. Som vi har sett kan ikke dette bortfallet sies å gjelde for alle refleksivverb, og med enkelte typer verb vil *seg*-refleksivene i større grad oppfattes som obligatoriske enn med andre. Hvilke verb som rammes av refleksivbortfall vil også variere fra språkbruker til språkbruker. At vi har med refleksivbortfall å gjøre, og ikke med utviklingen av to forskjellige verb, kan hevdes ut fra informantintervjuene, der alle tre informantene opplyser om at de legger den samme tolkningen i verbene med og uten *seg*.

I det følgende skal jeg skissere mulige analyser av IR-verb som åpner for utelatelse av *seg*-refleksiver. I tråd med det som er sagt over vil disse analysene gjelde for et varierende utvalg verb og språkbrukere.

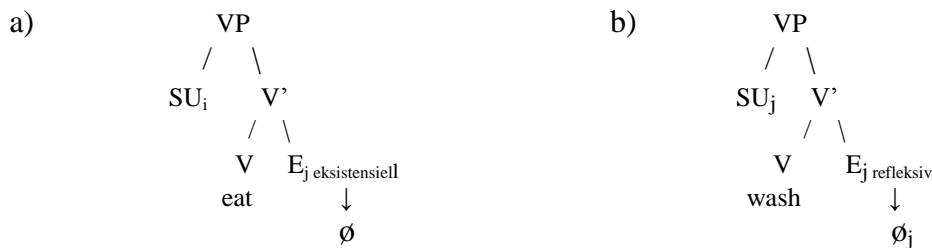
5.1.2 Verbets argumentstruktur og implisitte argument

Som vist i 2.1.1, kan verbets argumentstruktur oppføres på følgende måte (her eksemplifisert med det transitive verbet *spise*):

(10) Spise, v: agens, (patiens)

Understrekingen av agensrollen angir at rollen er ekstern (SU), mens parentesene angir at patiensrollen her er frivillig. Ifølge Pedersen (2010) har noen verb implisitte argumenter som ikke behøver å uttrykkes eksplisitt i syntaksen. Disse implisitte argumentene kan, som vi har sett, enten være eksistensielle eller refleksive entiteter, og i og med at disse bidrar med mening selv når de ikke uttrykkes eksplisitt, regnes de for å være en del av verbets argumentstruktur. I (11a) og (11b) vises den syntaktiske projeksjonen av verb med henholdsvis implisitte eksistensielle argument og implisitte refleksive argument, og her har jeg brukt Pedersens eksempler med engelske *eat* og *wash*:

(11)

Eat og *wash* tilordner interne roller til argumenter (her markert med bokstaven E for *entitet*), som eventuelt kan realiseres som fonetisk tomme argument (markert med symbolet \emptyset). Entiteten i (11b) er i tillegg koindisert med subjektet, og dette markerer at subjektet er leddet som gir referanse til argumentleddet. Når argumentposisjonen er tom, vil likevel entiteten være semantisk til stede og markere at verbhandlingen foregår med subjektet både som agens og patiens/opplever.

På grunn av at *wash* i setninger der verbet tar et annet ledd som utfylling (for eksempel *He washed the car*), ikke uttrykker et refleksivt forhold, kan vi anta at det også for engelske *wash* finnes to varianter. Som med *vaske* i norsk, finnes også engelske *wash* i en transitiv (12a) og en refleksiv versjon (12b), jamfør analysen av norske verb i 1.1.2 og 2.1.3:

(12)

- a) Wash: v: agens, patiens
 b) Wash, v: agens_j, *oneself_j* → (\emptyset_j)

En viktig forskjell mellom norske og engelske refleksivverb er at fonetisk realisering av implisitte refleksive argument i engelsk innebærer generering av argumentanaforen *oneself* inn i syntaksen.⁶² Ifølge Büring vil inherent refleksive verb i engelsk (som *behave oneself*) være semantisk intransitivt, men syntaktisk transitivt, og det refleksivmarkerte pronomenet fungerer som et semantisk “inaktivt” argument (2005: 22). *Oneself* vil således, i kraft av å ha semantisk argumentstatus, være kvalifisert til å genereres i verbets interne posisjon, og dermed få status som direkte objekt. *Seg*, derimot, regnes ikke for å ha semantisk argumentstatus og kan dermed ikke analyseres helt på samme måte. Ifølge *Norsk generativ syntaks* (2003) står IR-verb oppført med følgende argumentstruktur:

(13) Relatere, v: agens_j, *seg*_j

Seg er her et obligatorisk ledd, og står følgelig ikke i parenteser. Videre er leddet koindisert med subjektet, og dette markerer at *seg* får sin referanse fra subjektet.⁶³ Når verbet introduseres i syntaksen, blir *seg*-leddet generert i verbets interne argumentposisjon, selv om det ikke har semantisk argumentstatus, og derfor strengt tatt ikke er kvalifisert til å stå der. Som nevnt i 2.1.3 kan man oppfatte leddet som en slags ekspletiv som må utfylle enkelte verb, og dette kan tenkes å skje på grunn av et prinsipp som gjør det mulig å generere argumentløse *seg*-ledd i argumentposisjon sammen med inherent refleksive verb.

På bakgrunn av informantinterjvuen kan man egentlig avslå at IR-verb med og uten *seg* betyr to ulike ting, og at det dermed er snakk om to ulike verb. Følgelig er verbet med og uten *seg* det samme, og en analyse av refleksivsløyfing vil derfor måtte anta at verbets argumentstruktur er i endring. Ett av de mulige utfallene er å føre opp verbets argumentstruktur som i (14):

(14) Relatere, v: agens_j, (*seg*_j)

Denne argumentstrukturen ligner den i (10), og angir at verbets *seg*-utfylling er frivillig. En annen mulig løsning er å overføre Pedersens teori om implisitte argument til norsk, og la dette også gjelde for norske verb. Pedersens påstand om at *eat* og *wash* har implisitte argument kan sies å gjelde for norske *spise* og *vaske*. I en setning som *Kari spiser* er det implisitt forstått at Kari spiser *noe*. I setningen *Kari vasker* er det også her er implisitt forstått at Kari vasker *noe* og ikke *seg* selv. Årsaken til dette er derimot at det i *Kari vasker* er mest nærliggende å forstå setningen som bestående av den transitive versjonen av *vaske*, og ikke IR-varianten. At verb

⁶² Samt bøyingsformene *myself*, *yourself*, *himself*, *herself*, *ourselves*, *themselves*.

⁶³ Årsaken til at vi her skriver *seg* og ikke *patiens*, er at *seg*, eller en av *segs* bøyingsformer, er eneste mulige utfylling når *relatere* er et IR-verb.

kan ha implisitte refleksive elementer i norsk, kan bedre demonstreres gjennom å se på to av eksempelsetningene fra introduksjonskapittelets 1.1 (her repetert som (15))(15):

(15)

- a) Staten vil tiltrekke private investeringer i økonomien.
- b) Fordelen med lavkarbo er mye mer stabil blodsukker- og hormonbalanse, som gjør at man restituerer raskere.

Setningene i (15) demonstrerer hvordan intransitiv bruk av utvalgte verb medfører en lesning der det er underforstått at verbhandlingen utføres på subjektet. I (15a) forstår vi at staten vil trekke disse investeringene til seg selv, og i (15b) er det opplagt at det er en selv som skal restitueres, og ikke noe annet. Slikt sett kan man påstå at disse verbene har implisitte refleksive argumenter som er til stede og bidrar med mening, selv når det ikke er eksplisitt uttrykt i syntaksen. IR-verb kan på denne måten antas å ha en argumentstruktur der *seg*-elementet er implisitt til stede, men der det frivillig å realisere dette fonetisk. Argumentstrukturen kan dermed oppføres som i (16):

(16) Relatere, v: agens_j, *seg*_j → (ø)_j

Argumentstrukturen i (16) angir at *relatere*, er et verb som deler ut ekstern rolle til subjektet, og som kompletteres av et *seg*-element som har obligatorisk anaforisk referanse fra subjektet. Dette *seg*-leddet kan opsjonelt realiseres som et tomt argument (ø) i syntaksen, og det tomme argumentet vil være implisitt til stede og bidra med mening selv når det ikke blir uttrykt eksplisitt.

5.1.3 Refleksivramme

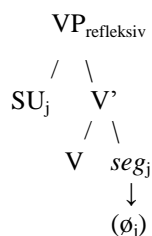
Å analysere refleksivbortfall innenfor en teori som antar at setningens struktur og tolkning i stor grad bestemmes av pre-eksisterende syntaktisk-semantiske rammer, medfører en antakelse om at det finnes en ramme som tvinger en refleksiv tolkning på konstruksjonene. I norsk er *seg*-refleksivene i utgangspunktet obligatoriske med inherent refleksive verb. IR-verb betegnes ved at de må ta *seg*-refleksiver uten argumentstatus som utfylling, men ettersom rammeteori ikke regner med at verbet har argumentstruktur, må man her heller regne utvalgte verb for å bli satt inn i en ramme som genererer *seg*-ledd uten argumentstatus i den interne posisjon til verbet. I 2.1.2 antydet jeg at verbenes veksling mellom å opptre med og uten *seg* kunne skyldes at verbene veksler mellom å bli satt inn i en intransitiv ramme og i en refleksiv ramme. Den refleksive rammen gikk jeg ut i fra at kunne eksistere som en variant av den transitive eller den intransitive rammen, ettersom *seg* ikke har fullferdig status som DO, men

likevel er et ledd som eksisterer som en utfylling til verbet, og som genereres i den interne argumentposisjonen. Den refleksive rammen kan tenkes å ha et obligatorisk *seg*-ledd i intern argumentposisjon, og de verbene som settes inn i denne rammen vil påtvinges en refleksiv tolkning. Men som det framgikk informantintervjuene i 4.4, regnes verbene med og uten *seg* for å bety det samme. Dermed blir det noe utilfredsstillende å anta at verbene veksler mellom å settes inn i en intransitiv eller en refleksiv ramme. Rammene har, som vi har sett, en iboende basissemantikk som vil bestemme tolkningen til de leksikalske elementene når de settes inn i rammen. En intransitiv ramme har ingen plass til et internt ledd, og dermed vil ikke denne korrelere med en hendelse som skjer med et patiens- eller oppleverledd. Generering av et verb i en intransitiv og en refleksiv ramme vil dermed kunne tenkes å medføre ulik tolkning, og ettersom dette ikke er tilfellet med IR-verb, mener jeg det er mer riktig å anta at verbet settes inn i én type ramme. Denne rammen tvinger på ordene en refleksiv tolkning og har en plass til *seg*-ledd i verbets interne argumentposisjon. Rammen kan videre veksle mellom å realisere *seg*-leddet eksplisitt, og å la *seg*-leddet være fonetisk tomt uten at det får konsekvenser for tolkningen. Denne rammen kan antas å eksistere som en refleksiv versjon av den transitive rammen (8b) (se 2.1.2), og kan oppføres som i (17a) og (17b):

(17)

a) Refleksiv-transitiv ramme: $(SU_j + seg_j \rightarrow (\emptyset_j))$

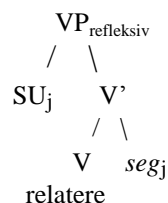
b)

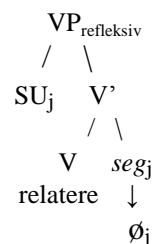
Å regne med én ramme i stedet for to, sikrer at den intransitive realiseringen også får en refleksiv lesning. Refleksivrammen kan antas å være en versjon av den transitive rammen (SU + DO), der DO er byttet ut med den subkategoriserte *seg*-utfyllinga. I (18) ser vi vekslinga mellom fonetisk realisering og fonetisk utelating av *seg*-refleksiver, eksemplifisert med verbet *relatere*.

(18)

a)

b)

I (18a) er *seg* er realisert og står som utfylling til verbet. I (18b) er *seg* fonetisk tomt, og det fonetisk tomme leddet kan tenkes å likevel være til stede og markere at verbhandlingen utføres på subjektet selv. Refleksivrammen tvinger på de leksikalske elementene en refleksiv lesning uansett om *seg* er fonetisk realisert eller ikke.⁶⁴

Innen rammeteori vil det altså ikke være verbets argumentstruktur som avgjør at et verb må ha *seg* som utfylling. Her vil det heller være slik at det kan tenkes å finnes en refleksiv ramme som utvalgte verb må settes inn i. Den refleksive rammen kan man anta eksisterer som en mellomting mellom den intransitive og den transitive rammen. Denne forestilles å ha en plass til argumentløse ledd i intern argumentposisjon, og tvinger en refleksiv lesning på konstruksjonen, uavhengig av om *seg*-leddet er fonetisk realisert eller utelatt.⁶⁵

5.1.4 Refleksivbortfall som endring i argumentstruktur

Etter å ha presentert mulige strukturelle analyser av refleksivbortfall, er min oppfatning at det både er enklere og passer bedre å analysere et slikt språklig fenomen innenfor en teori som antar at verb har argumentstruktur. Argumentstruktur regnes for å være idiosynkratisk for hvert enkelt verb og for hver enkelt språkbruker. Ettersom refleksivbortfall som språklig fenomen må sies å variere fra verb til verb og fra språkbruker til språkbruker, er det dermed lettere å gjøre rede for dette innenfor en teori som regner med at verb har særskilte argumentstrukturer. Går man derimot ut fra at det finnes én type refleksivramme som kan realisere og utelate *seg* med den samme refleksive tolkningen, skulle man derfor kanskje se for seg at flere norske refleksivverb skulle kunne ha blitt satt inn i denne refleksivrammen. De

⁶⁴ Når det kommer til konstruksjoner som *å gå seg en tur*, kan man tenke seg at denne blir til på bakgrunn av en refleksiv-ditransitiv ramme som tar *seg* som en type indirekte objekt.

⁶⁵ Rammeløsningen for engelsk kan tenkes å ligne den norske, og man kan anta at det finnes ei refleksivramme i engelsk som alternativt og ved behov realiserer *oneself*-anaforen eksplisitt. Det man må derimot huske på, er at uttrykk som *behave* og *behave oneself* har to forskjellige tolkninger (se 2.2.1). Her må det kanskje finnes forskjellige rammer for de to konstruksjonene.

ulike rammene oppfattes som noe mer generelle enn de mer idiosynkratiske argumentstrukturene, og innenfor en teori som antar rammer, skulle man kanskje derfor kunne vente at refleksivbortfall var mer entydig og mer utbredt enn hva det faktisk er. På bakgrunn av det som er sagt her, kommer jeg i resten av analysen til å forholde meg til analysen med argumentstruktur, som innebærer en antakelse om at IR-verb som er utsatt for refleksivbortfall har argumentstruktur lik den i (16).

5.2 Refleksivbortfall i norsk

I denne delen av analysen skisserer jeg et overordna mønster for refleksivbortfall i norsk, slik det kan tegnes på bakgrunn av spørreskjemaundersøkelsen og korpusundersøkelsene. Siden trekker jeg inn informantintervjuene, og forsøker å besvare problemstilling 1–3. Deretter diskuterer jeg et utvalg enkeltverb, deriblant *etablere* og *konsentrere*, før jeg til slutt diskuterer i hvilken grad inanimate subjekt kan sies å fremme utelating av *seg*-refleksiver.

5.2.1 Overordnet mønster: V1, V2, V3 og variablene +/-alder og +/-utdanning

Som det ble klart av spørreskjemaundersøkelsens resultater, kan vi slå fast at den inndelingen som ble gjort mellom verbgruppe 1, 2 og 3 er ganske passende. Som forventet oppfører verbgruppene seg forskjellig fra hverandre, og sett bort fra engelskstudentenes svar, er forholdet mellom V1, V2 og V3 mye det samme på tvers av de ulike informantgruppene: V1 og V3 opptrer jevnt over som ytterpunkter, både for resultatene med og uten *seg*. Sett bort fra engelskstudentene, er også V1 den verbgruppen som i minst grad godtas med *seg*, og dette kan muligens forklares med at det ikke i like stor grad forventes å være *seg*-refleksiver tilknyttet disse verbene. I NoWaC-korpuset så vi at alle verbene i gruppe 1 hadde intransitive treff, bortsett fra *etablere* og *konsentrere*. Ut fra det som er sagt om *etablere* og *konsentrere* i 4.1.2 og 4.2.1, er dette forventet, og disse to verbenes avvikende oppførsel blir diskutert videre i delkapittel 5.2.3 under. At samtlige av V1s øvrige verb opptrer uten refleksivpronomen er også forventet, og stemmer overens med resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen.

Motsatte resultater finner vi i verbgruppe 3. I tråd med prediksjonen om at disse verbene ikke vil godtas uten *seg* på grunn av manglende semantiske og fonetiske engelske ekvivalenter, viser spørreskjemaundersøkelsens resultater at V3 er den verbgruppen som i minst grad godtas uten refleksivpronomen, og dette gjelder for samtlige av informantgruppene. Som vi har sett, finner vi kun ubetydelige intransitive treff av disse

verbene i NoWaC-korpuset. Verbene i gruppe 3 synes altså, både ut fra spørreskjemaundersøkelsen og korpusresultatene, ikke å godtas uten refleksivpronomen.

På basis av resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen og NoWaC-korpuset, kan vi inntil videre konkludere med følgende: Blant IR-verb vil fremmedord som har lignende ordform og betydning i engelsk være lettere å bruke intransitivt, mens norske arveord som ikke like tydelig har engelske ekvivalente verb, verken i betydning eller ordform, ikke like lett godtas uten *seg*. Sagt på en annen måte vil verb som oppfyller kriteriene for verbgruppe 1 i større grad være utsatt for refleksivsløyfing i norsk enn verb som oppfyller kriteriene for verbgruppe 3. Disse siste kan ikke sies å stå i særlig umiddelbar fare for å miste sine refleksivpronomen. Det kan tenkes at dette også har med frekvens å gjøre, ettersom det er vanlig å anta at høy bruksfrekvens beskytter ord og fraser mot endring (for eksempel irregulære sterke verb i engelsk, se Pinker 1999).

For verbene i gruppe 2 hadde jeg som nevnt ingen klare prediksjoner, annet enn en viss forventning om at resultatene både med og uten *seg* kom til å ligge et sted mellom V1 og V3s resultater. Med unntak av engelskstudentene og lærerne, ligger V2 mellom V1 og V3 i svarene som viser godtatt intransitiv bruk, og for resultatene som viser godtatt bruk med *seg*, ligger V2 mellom V1 og V3 hos alle gruppene, bortsett fra hos engelskstudentene og bussjåførene. Men som vi har sett, viser resultatene fra NoWaC-korpuset kun intransitive treff for *tiltrekke*, og selv om jeg i denne oppgaven i utgangspunktet fokuserer på *tendensen* med refleksivsløyfing og mindre nøyaktig *hvilke* verb som er utsatt, må det likevel påpekes at disse resultatene ganske tydelig viser at *tiltrekke* er mer utsatt for refleksivsløyfing enn *forson* og *tilpasse*. Ut fra det som er sagt her, vil jeg derfor ikke trekke den konklusjonen at verb som oppfyller kriteriene for V2 står en plass mellom V1 og V3 når det kommer til risiko for å “miste” sine refleksivpronomen. Her synes det heller å avhenge av det enkelte verbet.⁶⁶

Når det kommer til spørreskjemaundersøkelsens ulike informantgrupper, hadde jeg på forhånd ventet at resultatene i hver enkelt gruppe skulle kunne spores tilbake til de ulike variablene. Fire av de fem informantgruppene et resultat av kryssningen mellom variablene *+/-alder* og *+/(høyere) utdanning*, og mastergradsstudentene i engelsk litteratur ble tatt med som en femte informantgruppe, i og med at vi vet at de er unge akademikere som bruker engelsk aktivt til daglig. Ettersom ung alder og høyere utdanning anses for å implisere høyere grad av engelskpåvirkning, som jeg antar å være utslagsgivende for refleksivsløyfingen, var

⁶⁶ Som det framgår i empirikapittelet (4.1.6), svarer mastergradsstudentene i engelsk svært avvikende fra de øvrige informantgruppene når det kommer til refleksiv og intransitiv bruk av verbene i gruppe 2. Dette diskuteres nærmere i delkapittel 5.3.1.

bussjåførene, som representerer *+alder* og *-utdanning*, den informantgruppen som i minst grad var forventet å godta IR-verb uten refleksivpronomen. Men som det framgår av resultatene, er det lærerne som er den strengeste informantgruppen, og motsatt er det bussjåførene som synes å være de mest liberale. Lærernes og bussjåførenes felles variabel, *+alder*, kan derfor ikke sies å være avgjørende for refleksivutelatingen. I og med at høyere utdanning var antatt å medføre høyere grad av refleksivbortfall, kan heller ikke forskjellen mellom *+/-utdanning* sies å være avgjørende for informantgruppens ulike svar, i alle fall ikke på den måten denne variabelen var tenkt å innvirke på resultatene. En interessant forskjell mellom de to informantgruppene, som kan tenkes å spille inn på resultatene, er at bussjåførene jevnt over rapporterer om at de oftere bruker engelsk enn lærerne. Selv om det er vanskelig å vite nøyaktig om den egenrapporterte engelskbruken stemmer, kan altså likevel engelsken spille inn og være avgjørende. En annen årsak til de ulike resultatene, kan være at lærerne, i kraft av at de er undervisere og fagformidlere, kan tenkes å være mer bevisst og opptatt av skillet mellom ”riktig” og ”galt” språk.⁶⁷ Motsatt kan det tenkes at årsaken til at bussjåførene er blant de mest lingvistisk liberale, er at de, ved at de ikke har høyere utdanning, har blitt mindre språklig skolerte, og dermed er de kanskje mindre språklig bevisste enn lærerne og andre med høyere utdanning. Slikt sett kan det tenkes at variablene *+/-utdanning* i noen grad faktisk kan spille motsatte roller av det jeg først antok.⁶⁸

Som vi har sett, er elevene den eneste informantgruppen som i høyere grad enn bussjåførene godtar intransitiv bruk av V1. Elevene og bussjåførene har variabelen *-utdanning* til felles. Når det kommer til intransitiv bruk av V3, er derimot elevene strengere enn bussjåførene, og avviser flere intransitive tilfeller. Elevene er unge informanter som jevnt over rapporterer om en høyere bruk av engelsk enn bussjåførene. Likevel, når bussjåførene på noen punkter er mer liberale, kan det kanskje skyldes at elevene tilhører en utdanningsinstitusjon der de mottar flere timer språkundervisning i uka, og dermed kan også elevene tenkes å være mer språklig bevisste enn bussjåførene.⁶⁹ På grunn av det noe sprikende resultatet mellom elevene og bussjåførene, må derfor også variabelen *-utdanning* avskrives som et avgjørende forhold som alene utløser refleksivbortfall i norsk.

⁶⁷ Blant informantene var flere norsklærere, noe som forsterker denne påstanden.

⁶⁸ Som nevnt er skriftspråket strengere regulert enn talemålet, og selv om informantene ble bedt om å forestille seg at setningene var muntlig språk, kan dette ha vært vanskelig å holde fast ved gjennom hele undersøkelsen. Og dersom det stemmer at lærerne har større bevissthet om språket, kan dette da ha spilt en rolle i lærernes resultater.

⁶⁹ Et annet forhold som kan tenkes å spille inn, er at elevene regelmessig må gjennomføre ulike tester og oppgaver på skolen. Ved at elevene er vant til å testes, kan det derfor være at de var mer skjerpet i testsituasjonen enn bussjåførene.

Elevene har jevnt over like svar med EiT-studentene. Disse to regnes begge som unge informantgrupper, og variabelen som skiller dem er *+/-utdanning*. Elevene synes å være litt mer lingvistisk liberale enn EiT-studentene, i og med at de godtar mer intransitiv bruk av IR-verbene sett under ett, og avviser færre tilfeller enn EiT-studentene. Interessant i denne sammenhengen er at elevene rapporterer om at de skriver, snakker og leser mer engelsk enn EiT-studentene. I tillegg er gjennomsnittsalderen til elevene hele åtte og et halvt år lavere enn EiT-studentenes. At elevene både er yngre og i tillegg rapporterer om mer engelskbruk, er altså forhold som kan tenkes å forklare de to informantgruppens forskjeller. Likevel svarer elevene og EiT-studentene jevnt over såpass likt at jeg mener heller ikke variabelen *- utdanning* alene er nok til å gi utslagsgivende effekt på refleksivsløyfing.

Ser man bort fra svarene for V2, ligner også engelskstudentenes resultater på elevenes og EiT-studentenes svar. Men tatt i betraktning bussjåførenes noe liberale svar, kan heller ikke variabelen *-alder* sies å alene kunne forklare resultatene. Hva angår variablene *+/-alder* og *+/-utdanning*, kan altså ingen av disse i denne studien sies å gi avgjørende utslag alene. Jeg hadde ikke ventet at variablene skulle gi *ekstreme* utfall, men jeg hadde ventet å finne større forskjeller enn det jeg faktisk fant. Bussjåførenes og lærerens ulike resultater falsifiserer hypotesen om at *+alder* har forenende effekt, og bussjåførenes og elevenes like resultater avviser at også *-alder* alene er utslagsgivende. Videre mener jeg at høyere utdanning, eller fravær av høyere utdanning, ikke viser seg å være spesielt utslagsgivende for resultatene, i og med at bussjåførenes og elevenes svar er såpass like EiT-studentenes.⁷⁰ Ut fra spørreskjemaundersøkelsens resultater, vil jeg altså konkludere med at variablene *+/-alder* og *+/-utdanning* i denne studien ikke har vært særlig utslagsgivende, i alle fall ikke på den måten variablene var tenkt å innvirke på resultatene. Hvis man likevel skal forsøke å konkludere med noe som kan virke utslagsgivende på refleksivsløyfingen, synes kombinasjonen av *- alder* og høy engelskkompetanse å gi et visst utfall. Dette mener jeg å kunne påstå ettersom de unge informantgruppene har omtrent like liberale svar for V1 og V3. De unge informantene har i større grad enn de eldre fått engelskspråklig innputt gjennom barndommen, og i tillegg rapporterer de om høy engelskbruk i hverdagen. At høy engelskkompetanse må sies å ha en relativt stor utslagsgivende effekt blir og klart når man ser at samtlige av de tre informantene

⁷⁰ Når man analyserer disse resultatene, må man også ta i betraktning alle utenforliggende og potensielt forstyrrende faktorer, som at informantene kan ha tolket testen ulikt, samt det faktum at setningene kan ha blitt vurdert på annet grunnlag enn realisering eller utelating av *seg*-refleksivene. I tillegg var det slik at bussjåførene var den første gruppen som gjennomførte spørreskjemaundersøkelsen. Dersom bussjåførene hadde vært siste gruppe ut, kunne dette ha medført at de hadde svart annerledes, i og med at jeg som testleder kan tenkes å ha gitt bedre og mer tydelige instruksjoner etter hvert som jeg erfarte hvilken framgangsmåte som fungerte best.

jeg valgte ut til intervju, som ble plukket ut på bakgrunn av at de gjennomgående syntes å godta verbene i V1 og V2 både med og uten *seg*, i løpet av intervjuet rapporterte om høy bruk av engelsk (se 4.4). Ettersom jeg mistenker at refleksivbortfall skyldes engelskspråklig påvirkning, er som nevnt høy engelskkompetanse i utgangspunktet den primære variabelen som jeg studerer refleksivbortfall ut fra. Denne variabelen nedfelte *seg*, som vi har sett, litt annerledes i sekundærvariablene +/- *alder* og +/- *utdanning* enn først antatt, men konklusjonen må likevel bli at høy engelskkompetanse eller aktiv bruk av engelsk, i kombinasjon med ung alder, synes å ha en viss utslagsgivende effekt på refleksivsløyfingen. I analysekapittelets 5.3.2 vil refleksivbortfall nærmere bli presentert som en type abstrakt mønsterlån fra engelsk til norsk, men først vil jeg si litt mer om undersøkelses øvrige funn.

5.2.2 *Seg-refleksiver som frivillig utfylling*

Denne oppgavens tematiske del A dreier *seg* om å finne ut av hvilken retning refleksivutelatingen går i. For å kunne besvare dette mer nøyaktig, gjennomførte jeg i tillegg informantintervjuer med tre av spørreskjemaundersøkelsens deltakere. Felles for informantene som ble plukket ut, var at de alle syntes å godta verbene i V1 og V2 både med og uten *seg*. (svarene vises i vedlegg 5, 7 og 8). Som det framgår i 4.4, avviser samtlige av de tre informantene at de mener verbene med og uten *seg* betyr to forskjellige ting, og at det dermed er snakk om to forskjellige verb.

På spørsmål om *seg* er blitt frivillig, svarer informant C11 at han er noe uenig, og at han regner *seg*-refleksiver for å i utgangspunktet være obligatoriske med verbene i V1 og V2. På den andre siden sier han at det viktigste i språkproduksjonen likevel er at den kommunikative verdien opprettholdes. Informanten mener den kommunikative verdien opprettholdes selv når verbene i undersøkelsen brukes intransitivt, og dette må også sies å reflekteres i svarene hans fra spørreskjemaundersøkelsen (se C11 i vedlegg 8). Dermed kan man tolke det dithen at han oppfatter *seg*-refleksiver som obligatoriske, men at han samtidig ikke tar for mye hensyn til om *seg* realiseres eller utelates i faktisk språkbruk, så lenge han forstår hva som menes selv når *seg*-refleksivene er utelatt. Informant C10 og D15 stamstemmer i at refleksivpronomenene er frivillige så lenge man forstår hva som menes med setningene også når *seg* ikke er realisert. Som vi så i 2.2.5, vil suksessen til hybride mønsterlåkonstruksjoner, ifølge Matras (2009), bestemmes av om deltakerene i kommunikasjonen på den ene siden *forstår* konstruksjonen, og, på den andre siden, om de *godtar* konstruksjonen. Når disse tre informantene påstår at de forstår hva som menes med setningene selv når *seg* er utelatt, kan dette sees som en sentral årsak til at de også synes å i

høy grad godta konstruksjonene uten *seg*. Som det kom fram i intervjuene, er det ikke slik at informantene godtar alle undersøkelsens verb uten *seg*, og når de antyder at refleksivpronomen er frivillige, gjelder dette altså ikke for alle av undersøkelsens verb.

Ut fra det som jeg har sagt her, kan vi konkludere med følgende: *Seg*-refleksiver kan oppfattes som obligatoriske med utvalgte IR-verb, men i faktisk bruk tas ikke dette kravet nødvendigvis hensyn til, så lenge man forstår konstruksjonen uten *seg*. Så lenge mottakeren forstår konstruksjonen, er det større sjanse for at den også godtas. I tillegg har vi også få holdepunkter for å anta at IR-verbene er i ferd med å utvikle seg fra å være ett til å bli to.

5.2.3 Forskjell på verbene: *etablere* og *konsentrere*

Som nevnt i introduksjonskapittelets 1.1.3, er det selve tendensen med refleksivutelating jeg her studerer, og mindre det enkelte verbet. I arbeidet med språkkorpusene og informantintervjuene, kom det likevel fram at refleksivbortfall i større grad må sies å gjelde for noen verb enn for andre, og enkelte verb synes ikke å være utsatt for refleksivsløyfing i det hele tatt. Det at ikke alle verbene synes å godtas uten *seg*, fikk meg blant annet til å trekke den konklusjonen at man ikke kan si noe like generelt om IR-verb i V2, som man kan om verb i V1 og V3 (jamfør 5.2.1).

Diagramsøylene som viser resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen representerer verbene gruppevis, og viser altså ikke svarene for hvert enkelt verb. Disse resultatene ble siden, i 5.2.1, balansert opp mot resultatene fra NoWaC-korpuset (og delvis de øvrige korpusene). Her kom det fram at *etablere*, *konsentrere*, *tilpasse* og *forsone* sammen med verbene i gruppe 3, ikke kan sies å være like utsatt for refleksivbortfall som de øvrige verbene. Jeg har tidligere gjort det klart at *etablere* syntes litt lite velvalgt i denne undersøkelsen, ettersom den refleksive versjonen av *etablere* brukes noe annerledes enn engelske *establish*. Kun den transitive versjonen av *etablere* kan oversettes med *establish*, og norske konstruksjoner med *etablere seg* må oversettes med andre verb. Dette, i tillegg til at min egen vurdering av IR-verbet *etablere* er at det ikke kan brukes uten *seg*, fikk meg til å anta at *etablere* ikke vil godtas intransitivt. I diagrammet i 4.1.2 ble disse antakelsene bekreftet, og heller ingen av korpusene ga intransitive treff med *etablere*. Årsaken til at *etablere* ikke synes å godtas intransitivt (eller å opptre intransitivt i korpusene), mener jeg må skyldes at IR-versjonen av *etablere* semantisk sett ligger for langt unna engelske *establish* i det norsk-engelske språklige repertoaret til å smeltes sammen og få lik argumentstruktur.⁷¹ En

⁷¹ Informant D15 svarer i intervjuet at hun godtar *etablere* uten *seg*.

språkbruker som kan norsk og engelsk, vil mest sannsynlig skille mellom IR-versjonen av *etablere* og *establish*, og forbinde dem med ulikt innhold og ulike kontekster.

I 4.2.1 gjorde jeg rede for introduseringen av *konsentrere* i korpusundersøkelsen. *Konsentrere* har felles opphav og dermed lignende ordlyd med engelske *concentrate*. I tillegg mener jeg at IR-versjonen av *konsentrere* og *concentrate* brukes mer eller mindre synonymt i engelsk og i norsk, og dermed mener jeg man burde kunne ha forventet at det engelske intransitive mønsteret også overføres til dette norske IR-verbet. Årsaken til at jeg valgte å inkludere *konsentrere* i undersøkelsen, er at min egen vurdering av dette verbet er at det *må* ta *seg* som utfylling, og at det *ikke* kan opptre intransitivt. Denne antakelsen må sies å stemme, ettersom jeg ikke i noen av de fire korpusene fikk intransitive treff med *konsentrere*. I og med at verbene er mer eller mindre semantisk synonyme og fonetisk liklydende i norsk og engelsk, kan verbene forventes å ligge nært nok til å overlapse og forbindes med hverandre i det komplekse språklige repertoaret. Likevel kan andre faktorer spille inn og hindre det engelske mønsteret fra å bli kopiert over til det norske verbet. Ifølge John McWorther vil de verbene som obligatorisk må markeres med refleksivpronomen, ofte være en type “sinnsverb” (*psych verbs*) (2007: 61). *Konsentrere* betegner et forhold der subjektet samler tankene og/eller fokuserer på noe, og det kan tenkes at det er vanskeligere å utelate *seg*-refleksiver med verb som betegner eller omhandler slike interne, mentale prosesser.⁷² I tillegg kan det også tenkes at frekvens spiller en avgjørende rolle for at *konsentrere*, og også *etablere*, synes å ha *seg* som obligatorisk utfylling. *Etablere* og *konsentrere* kan tenkes å opptre hyppigere i det hverdagslige språket enn flere av undersøkelsens, og særlig verbgruppe 1s øvrige verb, og på denne måten kan høy frekvens tenkes å bidra til å opprettholde *seg*-refleksivene som obligatoriske utfyllinger ved IR-verb.

5.2.4 Inanimate subjekt

I 1.1.3 så vi at jeg hadde en foreløpig antakelse om at man i norsk har lettere for å utelate obligatoriske refleksivpronomen dersom subjektet i setningen, som refleksivpronomenet peker tilbake på, er inanimat. Måten jeg testet dette på i spørreskjemaundersøkelsen, var å la *etablere*, *relatere*, *tilpasse* og *tiltrekke* opptre med inanimate subjekt i 50% av setningene, og som vi ser i tabellen i 4.3, godtas flere intransitive setninger med IR-verb når subjektet er inanimat. Et unntak er *etablere*, og årsaken til at *etablere* ikke opptrer på samme måte som de øvrige verbene, kan være at *etablere* generelt ikke godtas uten *seg*. Resultatet for *relatere*,

⁷² Flere slike “sinnsverb” er IR-versjonene av *glede*, *grue*, *bestemme*, *føle*, *kjede*, *kose*, *like*, *skamme*, *ønske*. Disse IR-verbene mener jeg, i likhet med *konsentrere*, må ta *seg* som obligatorisk utfylling.

tiltrekke og *tilpasse* viser at flere setninger med intransitive IR-verb godtas når subjektet er inanimat. Ut fra NoWaC-korpuset synes ikke inanimat subjekt å spille en stor rolle for refleksivutelatingen, bortsett fra når det kommer til *tiltrekke*. Blant *tiltrekkes* intransitive treff utgjør setningene med inanimat subjekt opp mot 74%, og her kan det derfor være mer rimelig å snakke om en sammenheng mellom inanimat subjekt og refleksivsløyfing, enn hva som er tilfellet for de andre verbene.

En mulig årsak til at spørreskjemaundersøkelsen viser større forskjell mellom animat og inanimat subjekt enn NoWaC-korpuset, kan være at informantene her skal *vurdere* setninger – en oppførsel som er annerledes enn den aktive språklige formuleringen (enten den muntlige eller skriftlige). Når informantene blir presenterte for setninger, kan det hende at de godtar dem, uten at de nødvendigvis ville ha formulert seg slik verken muntlig eller skriftlig selv. I tillegg må det nevnes at mange av de verbene jeg har tatt med i undersøkelsen synes å være forbeholdt skriftspråket. Og når disse verbene opptrer oftere i skrift enn i tale (hvilket kan synes å stemme ut fra korpustreffene), må man igjen huske på at skriftspråket er en strengere regulert språkform enn talemålet. På denne måten kunne det ha vært interessant å sjekke denne vekslingen med andre IR-verb som opptrer mer frekvent i talemålet enn denne undersøkelsens verb.

De samla resultatene viser likevel at inanimat subjekt kan sies å ha en viss innvirkning på refleksivutelatingen, men også her vil det være forskjell fra verb til verb. Dette må blant annet ha med semantikken til det enkelte verbet å gjøre, og den typen “sinnsverb” jeg nevnte over er eksempler på en kategori IR-verb som ikke kan ta inanimat subjekt i det hele tatt.

5.3 Engelskspråklig påvirkning på norsk: refleksivbortfall som abstrakt lingvistisk mønsterlån

I denne delen av analysen bruker jeg de avvikende resultatene sett hos mastergradsstudentene i engelsk litteratur for å illustrere hvordan språkbrukeres grammatiske kompetanse i norsk kan bli påvirket av innlæringen av engelsk. Her diskuterer jeg hvordan engelsk og norsk som parallelle, konkurrerende grammatikker kan gli over i hverandre, og resultere i hybride konstruksjoner og mønsterlån. Til sist diskuterer jeg kort om det kan sies å være en sammenheng mellom refleksivbortfall og et pågående domenetap i akademien.

5.3.1 Mastergradsstudenter i engelsk: norsk og engelsk som parallelle grammatikker

Mastergradsstudentene i engelsk litteratur ble tatt med i spørreskjemaundersøkelsen på grunn av at vi vet at de, ved siden av å være unge mennesker med høyere utdanning, leser, skriver

og snakker engelsk på et nivå som regnes for å ligge over gjennomsnittet. Informantene studerer engelsk på universitetsnivå og har følgelig utvilsomt god engelskkompetanse. Disse studentene er dermed klart tospråklige, og kan, etter Eide og Åfarli (2007) og Cook and Newson (2007), sies å ha norsk og engelsk som konkurrerende parallelle grammatikker tilgjengelig i sinnet. Hos nordmenn vil den engelske grammatikken ha varierende kompleksitet og utstrekning, men særlig unge nordmenn kan regnes for å ha en vid og detaljert engelskgrammatikk. Dette kan vi blant annet påstå ettersom yngre nordmenn i større grad enn eldre nordmenn har fått engelskspråklig innputt fra barndommen av. Dette gjenspeiles også, som vi har sett, til en viss grad i spørreskjemaundersøkelsens resultater. Mastergradsstudentene i engelsk kan ha en kompleks og nærmest fullgod eller morsmålsnær engelskgrammatikk, og denne eksisterer altså som en grammatikk parallell til den norske og eventuelle andre grammatikker og subgrammatikker.

Ut fra prediksjonen skulle dette være den informantgruppen som i størst grad tillot intransitiv bruk av IR-verbene (og da V1 i størst grad, V3 i minst grad, og V2 et sted mellom V1 og V3). Resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen viser at denne prediksjonen er noe feilslått. Ser man bort i fra svarene for V2, er ikke resultatene svært avvikende fra de øvrige informantgruppene. Jeg hadde i utgangspunktet ventet at undersøkelsen skulle vise at engelskstudentene skulle være *enda* mer liberale enn de øvrige gruppene, men det er ikke det jeg finner. Det slående ved engelskstudentenes resultater, er heller at besvarelsene deres for V2 er svært avvikende sammenlignet med de andre informantgruppene. Engelskstudentene er den eneste informantgruppen som *foretrekker* intransitiv bruk av verbene i gruppe 2. Disse informantene godtar kun 37% av V2-setningene med refleksivpronomen, og de avviser hele 63%. Samtidig godtar de hele 85% av de intransitive V2-setningene og avviser kun 4%. Slik jeg ser det, er disse resultatene *for* slående til at de kan avfeies som tilfeldige. Dette er altså den informantgruppen der forholdene var tenkt å ligge best til rette for refleksivsløyfing, og samtidig den gruppen med mest avvikende svar. Hvordan kan man så forklare disse resultatene?

Tiltrekke, forsone og *tilpasse* i verbgruppe 2 er semantisk like nok til å oversettes med og betyr det samme som henholdsvis *attract, reconcile* og *adjust*. Fonetisk ligner de derimot ikke på de engelske motsvarene. I 1.1.3 antok jeg at det presumptivt kan være nærliggende å kopiere det engelske intransitive mønsteret også til verbene i gruppe 2, så lenge man kjenner til begge formene, dette fordi jeg mener at de norske og engelske verbene betyr det samme og fyller den samme rollen i språket. Altså kan man regne de norske verbene og deres engelske motsvar for å ligge nært hverandre og overlape hverandre i det flerspråklige, komplekse

repertoaret. Å regne refleksivbortfall som mønsterlån fra engelsk til norsk, innebærer, som vi så i delkapittel 2.2.5, en antakelse om at et IR-verb har blitt smeltet sammen med det engelske ekvivalente verbet gjennom en *pivot matching*-prosess. Herfra har det norske verbet mottatt det engelske verbets sentrale trekk, og det sentrale trekket i denne sammenhengen kan vi beskrive som verbets argumentstruktur. At utvalgte norske IR-verb synes å overta det engelske intransitive mønsteret, vil altså kunne forklares strukturelt med at engelske refleksivverbs argumentstruktur er blitt overført til norske IR-verb – noe som resulterer i at også norske verb lar sine refleksive kvasiargument realiseres implisitt i syntaksen.

For de engelskstuderende informantene kan vi altså regne de norske verbene i gruppe 2 for å ha fått sammenfallende trekk med de tilsvarende verbene i engelsk. Blant informantgruppene er engelskstudentene den eneste gruppen som godtar så godt som alle de intransitive setningene i gruppe 2 (85%, eller nesten 9 av 10 setninger). De fire øvrige informantgruppene godtar under halvparten. På grunn av at engelskstudentene er de eneste som kan sies å ha klare utslag når det kommer til å godta intransitiv bruk av setningene i V2, mener jeg at dette mest sannsynlig kan tilskrives denne informantgruppens høye engelskkompetanse. Men når det videre også er slik at engelskstudentene ikke bare kopierer og godtar det engelske mønsteret, men faktisk synes å *foretrekke* det sammen med norske V2-verb, kan man tenke seg at det kan skyldes at engelskpåvirkningen for disse informantene har gått langt. Selv om de engelske og norske lingvistiske systemene holdes adskilt på den måten at språkbrukeren klarer å skille mellom de situasjonene der hvert av språkene skal brukes, kan de likevel gli over i hverandre og påvirke, eller *kontaminere*, hverandre. Norske morsmålsbrukere som har engelsk som et andrespråk, og som bruker engelsk daglig, har et konstant press på seg til å holde disse systemene adskilt, samt å velge de språklige formene og strukturene som er forventet i den bestemte situasjonen. Som nevnt har ikke flerspråklige evnen til å fullstendig blokkere eller “slå av” bestemte grammatikker, og dermed kan den engelske grammatikken være “aktivert” også når vi kommuniserer på norsk. Cook og Newsons eksempel i 2.2.6 illustrerer hvordan et andrespråk kan komme inn og kontaminere morsmålsgrammatikken til språkbrukere. Denne typen analyse er det passende å overføre til mastergradsstudentene i engelsk. Når engelskstudentene synes å foretrekke de norske V2-verbene uten *seg*, kan man altså tenke seg at engelskpåvirkningen for disse informantene har gått så langt at deres grammatikalitetsbedømminger av den norske inherente refleksivmarkeringen har blitt kontaminert av engelsk. Norsk og engelsk har glidd over i hverandre, og informantene er ute av stand til å sortere hvor de henter sine grammatikalitetsvurderinger fra. Resultatet er, som med Cook og Newson sitt eksempel om

fransk og engelsk, at de norske språkbrukerne ikke godtar norske konstruksjoner som ikke er mulig, eller som normalt sett ikke opptrer, i engelsk. Engelskstudentene kan følgelig tenkes å avvise V2-verb med *seg* på grunn av at de tilsvarende engelske verbene ikke uttrykker den refleksive anaforen. Motsatt godtar engelskstudentene i høy grad de V2-setningene der *seg*-refleksiven er utelatt, og også dette kan på samme måte tilskrives det faktum at den engelske konstruksjonen er intransitiv.

Engelsk og norsk kan altså tenkes å ha blitt smeltet sammen i det komplekse lingvistiske repertoaret, med det resultatet at det engelske intransitive mønsteret for enkelte refleksivkonstruksjoner har blitt overført til den norske grammatikken. Dersom årsaken til refleksivsløyfing i V2 hos engelskstudentene skyldes kontaminering fra engelsk, er det kanskje litt rart at ikke verbene i gruppe 1 synes å være like påvirket. En mulig årsak til at engelskstudentene ikke godtar intransitiv bruk av V1 i like stor grad som V2, er at de kan tenkes å være mer bevisst på forskjellen mellom norske og engelske verb som har lignende fonetisk realisering. Verbene ligner, men har ulik distribusjon, og kanskje har man derfor blitt mer oppmerksom på forskjellen mellom disse verbene, og lært seg at det norske IR- verbet *relatere* må utfylles med *seg*, mens engelske *relate* uttrykker et refleksivforhold intransitivt. Annerledes er det med verbene i V2, som ikke har samme typen *false friends* som verbene i gruppe 1.⁷³ Altså kan man se for seg at V2-verbene har “krøpet under radaren”, eller “sneket seg inn bakdøra” og mottatt det engelske intransitive mønsteret, mens V1, som er en type *false friends*, blir oppdaget på dørstokken. Verbene i gruppe 3 er igjen såpass robuste også i engelskstudentenes norske grammatikk, at de ikke blir kontaminert av engelsk.

Engelskstudentene regnes både for å ha høyere engelskkompetanse og for å bruke engelsk oftere enn de øvrige informantgruppene. Resultatene deres demonstrerer hvordan engelskpåvirkningen kan gripe inn og vise seg på andre måter enn først forventet. Svarene deres illustrerer også hvordan høyere grad av engelskpåvirkning kan gi større og annerledes omfang av refleksivsløyfing.

Hovedtrekkene i denne analysen av engelskstudentenes resultater må også kunne tenkes å forklare de øvrige informantgruppens resultater. Årsaken til at analysen av engelskpåvirkning og mønsterlån er gjort i forbindelse med engelskstudentene, er at jeg mener denne informantgruppens resultater best og tydeligst demonstrerer sammenhengen mellom høy engelskkompetanse og refleksivsløyfing. Dette datamaterialet gjør det enklere å illustrere hvordan engelsk, som en aktiv og kompleks andrespråksgrammatikk, kan påvirke og

⁷³ “False friends” betegner et forhold mellom ord som fonetisk ligner i forskjellige språk, men som har ulik betydning og gjerne distibusjon. Se blant annet Clark (2005).

kontaminere språkbrukernes grammatikalitetsvurderinger av norske setninger. Det at engelskstudentene både er den gruppen med høyest engelskkompetanse og den gruppen med mest avvikende resultater, illustrerer godt hvordan norske morsmålsbrukere med kompetanse i engelsk i mindre grad enn nordmenn uten kompetanse i engelsk vil godta norske setninger som ikke kan oversettes med samme konstruksjon i engelsk.

5.3.2 Refleksivbortfall som mønsterlån fra engelsk til norsk

Utelatelsen av obligatoriske *seg*-refleksiver kan sees i sammenheng med generell objektutelatelse som er et karakteristisk trekk i kreolspråk og generell andrespråksinnlæring, som vist i 2.2.2.1. Språkkontaktsituasjonen mellom engelsk og norsk har blitt mer og mer intens, og utelatelse av obligatoriske *seg*-refleksiver kan altså tenkes å skyldes språkinnlæringssituasjonen i seg selv, ettersom elliptiske konstruksjoner er påvist i kreolspråk og andrespråksinnlæring. Men ettersom norske språkbrukere beviselig tar opp språktrekk og leksikalske element som utelukkende tilsvarer de engelske, synes ikke språkendringen å være tilfeldig og generell. Derfor velger jeg å tilskrive også refleksivbortfall til engelskspråklig påvirkning. Nærmere bestemt analyserer jeg refleksivbortfall som innlån av engelske refleksivverbs abstrakte argumentstruktur. Denne typen lån karakteriseres, ifølge Matras (2009) som mønsterlån, ettersom det som blir lånt inn ikke er avgrenset til leksikalske elementer, men heller abstrakte språklige strukturer. I det følgende skal jeg gjøre nærmere rede for hvordan refleksivbortfall som mønsterlån kan tenkes å oppstå.

Som vi har sett mener Matras (2009) at det er to forhold som gjelder når vi kommuniserer. Det ene er å sørge for at språket etterkommer det som forventes i den spesifikke konteksten, og det andre er å utnytte hele det lingvistiske repertoaret for å kunne gjøre kommunikasjonen så effektiv som mulig. Når norsk og engelsk som konkurrerende parallelle grammatikker nærmer seg og brukes i hverandre, kan det tilskrives en type kompromisstrategi. I stedet for å opprettholde et absolutt skille mellom den engelske og den norske grammatikken, kan vi heller tenkes å automatisk og ubevisst lete etter overlapp mellom de parallelle grammatikkene, og la de konstruksjonene eller mønstrene som overlapper smelte sammen og bli til én. Utvalgte norske IR-verb har tilstrekkelig likhet med engelske refleksivverb til å kunne forenes i det komplekse repertoaret, og resultatet av sammensmeltningen mellom engelske og norske refleksivverb er en hybrid konstruksjon med basis i norsk, og med det sentrale, intransitive mønsteret fra engelsk. Ved å la konstruksjoner smelte sammen på denne måten reduseres behovet for kontroll i det flerspråklige repertoaret,

og refleksivbortfall kan på denne måten karakteriseres som en slags avlastende kompromisstrategi som føres mellom sinnets norske og engelske parallelle grammatikker.

Teorien om mønsterlån illustrerer hvordan språk i kontaktsituasjoner kan endres på ulike nivå. I delkapittel 1.1.1 nevnte jeg at en av årsakene til at det ikke har blitt forsket på mønsterlån i norsk tidligere, kunne skyldes at slike endringer er færre. Matras er blant dem som vil tilbakevise en slik påstand, blant annet ved å hevde at “[...] pattern-sharing among languages are recognised as a common and characteristic feature of second-language acquisition” (Matras 2009: 237). Slike mønsterlån er altså, ifølge Matras, vanlig i språkkontaktsituasjoner, som her mellom norsk og engelsk. Mønsterlån skjer i det komplekse flerspråklige repertoaret, og må forstås som en naturlig prosess som følger av et underbevisst ønske om å lette behovet for kontroll og separasjon mellom sinnets ulike parallelle grammatikker. Årsaken til at mønsterlån ikke “oppdages” i samme grad som leksikalske lån, kan være at de språklige strukturene er vanskeligere å oppfatte og holde rede på i det komplekse lingvistiske repertoaret. Ifølge Matras er de leksikalske elementene enklere å kontrollere enn de abstrakte strukturene (ibid. 235).⁷⁴ Innlån av abstrakte mønstre skjer derimot mer ubevisst. Det finnes flere eksempler på abstrakte mønsterlån fra engelsk til norsk, og noen av dem har jeg vist i denne oppgaven. Refleksivbortfall må sies å være et godt eksempel på hvordan flerspråklige lar de parallelle grammatikkene møtes og smelte sammen.

5.3.3 Refleksivbortfall som konsekvens av domenetap?

Som nevnt i 2.2.4 antar Robert Phillipson at engelsk i de nordiske landene er i ferd med å endre status fra å være fremmedspråk til å bli et andrespråk. Overfører vi dette til Karchus’ sirkelmodell, plasseres Norge i den ytre sirkelen, som omfatter de landene der engelsk spiller en viktig rolle for landets institusjoner. I Norge gjelder dette i stor grad universitetene og høyskolene, og den stadige spredningen av engelsk innenfor academia har blant språkforskere blitt karakterisert som en pågående domenetapssituasjon. Academia som diskursområde blir i større og større grad blir forbundet med engelsk. Academia er således blitt en kontekst for engelsk, med det resultatet at høyere utdanning også innebærer en viss engelskutdanning.

I problemstillingen stilte jeg spørsmålet om den endrede bruken av norske IR-verb kan skyldes engelskens posisjon som akademisk språk i Norge. Refleksivbortfall kan påstås å indirekte skyldes domenetap på den måten at universitetene og høyskolene er engelskfremmende institusjoner som, blant annet gjennom engelskspråklig pensumlitteratur,

⁷⁴ Den mer bevisste bruken av engelsk i norsk viser seg i kodeveksling og hybride slangvarieteter, og sistnevnte kan tjene som eksempel på økt lingvistisk variasjon/mangfold som følge av globalisering og språkkontakt.

trener studentene i engelsk. Når det er sagt, er det slik at akademia ikke er det eneste samfunnsdomenet som opplever høyt engelsktrykk, og også næringslivet, underholdningsbransjen og IT-bransjen er blant samfunnsområdene som gjennomsyres av engelsk. I den internasjonale ungdomskulturen er engelsk i stor grad blitt den felles kommunikative koden. Engelsk er således svært synlig i samfunnet generelt, og dermed blir det noe feilaktig å snakke om en direkte kausalrelasjon mellom et pågående domenetap i akademia og bortfall av *seg*-refleksiver. Dette kan også forsvares gjennom å vise til at det som synes å innvirke på refleksivsløyfingen i denne studien, er ung alder og høy engelskkompetanse (og/eller aktiv bruk av engelsk i det daglige virket). Her mener jeg altså man heller må se på det totale språkbildet i samfunnet. Når det er sagt, er det slik at engelskpåvirkningen som oftest kommer inn gjennom de mest prestisjefylte domeneene først. Slikt sett er akademia blant samfunnsområdene som i lengre tid har bidratt med engelskinnflytelse på samfunnet. Dette igjen kan sees i sammenheng med nordmenns økte engelskkompetanse, som igjen kan sees i sammenheng med engelskspråklig påvirkning på norsk. I tillegg er det slik at den språklige koden i prestisjefylte domener vil kunne spre seg nedover og påvirke de lavere samfunnslagene. Slikt sett kan de i de lavere samfunnsklassene modellere språket sitt etter de høyere samfunnsklassene, noe det kan være mulig å tolke ut av bussjåførenes liberale svar.

Engelsk fortsetter å bli mer synlig i det norske språksamfunnet, og ettersom globaliseringsprosessen ikke synes å avta, kan vi med årene regne en stadig større andel nordmenn for å få en kompleks andrespråkskompetanse i engelsk. Akademia er ikke alene om å fremme engelsk, men kan sees på som sentral i engelskutdanninga av nordmenn.

5.4 Oppsummering av funn

Ut fra spørreskjemaundersøkelsen, korpusundersøkelsen og informantintervjuenes samla resultater, har jeg påstått at refleksivbortfall som språklig fenomen finnes i norsk. Som vi har sett kan ikke dette bortfallet sies å gjelde for alle IR-verb, og med enkelte typer verb vil *seg*-refleksivene i større grad oppfattes som obligatorisk utfylling enn med andre. Blant IR-verb vil fremmedord som har lignende ordform og betydning i engelsk være lettere å bruke intransitivt, mens norske arveord som ikke like tydelig har engelske ekvivalente verb, verken i betydning eller ordform, ikke like lett godtas uten *seg*. Selv om visse mønstre er mulig å identifisere blant ulike grupper verb, vil refleksivbortfall i utgangspunktet variere fra verb til verb og fra språkbruker til språkbruker. Med utgangspunkt i dette har jeg analysert refleksivbortfall som en endring i den abstrakte argumentstrukturen til IR-verb, ettersom også

argumentstruktur regnes for å være idiosynkratisk for hvert enkelt verb og for hver enkelt språkbruker. Jeg har vist hvordan man kan beskrive endringen i IR-verbenes argumentstruktur ved å regne *seg*-utfyllingen for å opsjonelt realiseres som et fonetisk tomt argument. I konstruksjoner der *seg*-leddet er fonetisk tomt, vil leddet likevel være implisitt til stede og sørge for en refleksiv lesning av setningen.

Ingen av de sosiale variablene *+/-alder* og *+/-utdanning* ga avgjørende utslag på refleksivsløyfingen alene. Høy engelskkompetanse som primær variabel nedfeldte seg noe annerledes i sekundærvariablene enn først antatt, og det som synes å virke mest utslagsgivende på refleksivsløyfingen er kombinasjonen av høy engelskkompetanse og/eller aktiv engelskbruk og ung alder. Jeg har også vist hvordan høy engelsk påvirkning kan gripe inn og vise seg på andre måter enn først forventet. Engelskstudentenes svar illustrerer hvordan høyere grad av engelskpåvirkning kan gi større og annerledes omfang av refleksivsløyfing.

Refleksivbortfall ble siden analysert som et abstrakt mønsterlån fra engelsk til norsk. Norsk og engelsk eksisterer som konkurrerende parallelle grammatikker i flerspråklige nordmenns sinn, og disse grammatikkene nærmer seg og brukes i hverandre som en type kompromisstrategi. Utvalgte norske IR-verb har tilstrekkelig likhet med engelske refleksivverb til å kunne forenes i det komplekse repertoaret, og resultatet av sammensmeltningen mellom engelske og norske refleksivverb er en hybrid konstruksjon med basis i norsk, og med det sentrale, intransitive mønsteret fra engelsk. Slike mønsterlån forstås som en naturlig prosess som følger av et underbevisst ønske om å lette behovet for kontroll og separasjon mellom sinnets ulike parallelle grammatikker.

Til sist har jeg diskutert hvorvidt refleksivbortfall kan sees i sammenheng med et pågående domenetap innenfor akademia. Jeg påstod jeg at den økte engelskkompetansen blant nordmenn på den ene siden kan tilskrives engelskens posisjon i akademia. Slik sett kan man se sammenhengen mellom akademia og refleksivbortfall. Likevel er språket i samfunnet generelt såpass influert av engelsk, at det er umulig å si, ut fra mine data, hvorvidt engelskens posisjon innen akademia alene er utslagsgivende.

6 KONKLUSJON

De to overordnede problemstillingene i denne oppgaven har vært å finne ut *hva* som skjer med norske IR-verb, og *hvorfor* det skjer. Når jeg ut fra denne oppgavens totale datagrunnlag kan påvise at verb som tradisjonelt i norsk skal utfylles med *seg*-refleksiver begynner å brukes intransitivt, mener jeg at vi kan snakke om refleksivbortfall som lingvistisk fenomen i norsk.

Bruken av IR-verb har endret seg med visse verb, og en generell tendens av *seg*-utelating er mulig å identifisere. *Seg*-refleksivene vil kunne oppfattes som frivillige så lenge den refleksive tolkningen er tydelig for mottakeren. For andre verb igjen er *seg*-refleksivene derimot obligatoriske. Det er lite som tyder på at *seg* generelt sett er på vei bort, men også her vil det være forskjell mellom de ulike verbene. Blant annet tyder enkelte funn på at bortfallsprosessen for *sosialisere* kan ha gått lengre enn for andre verb (*sosialisere* opptrer oftere med enn uten *seg* i NoWaC-korpuset i tillegg til at informant C10 foretrekker *sosialisere* intransitivt). At vi har med refleksivbortfall å gjøre, og ikke med utviklingen av to forskjellige verb, kan hevdes ut fra informantintervjuene, der alle tre informantene opplyser om at de legger den samme tolkningen i verbene med og uten *seg*.

Norsk er svært influert av engelsk, og ettersom engelsk er unikt i germansk sammenheng ved at det ikke har refleksivmarkering med trykklette markører, mener jeg at vi kan tilskrive denne endringen i norsk til det engelske språket. Dette forsterkes av at denne studien viser at verb som har lignende ordform i engelsk og i norsk jevnt over er mer utsatt enn andre verb, i tillegg til at unge norske språkbrukere med høy engelskkompetanse er blant de som i høyest grad tillater konstruksjoner med IR-verb uten *seg*. At engelsk likevel er den primære variabelen forsterkes av at informant C10, som tilhører undersøkelsens mest lingvistisk konservative informantgruppe, er blant studiens mest liberale, samtidig som han rapporterer om aktiv bruk av engelsk i det daglige. .

Hva angår domenetap innenfor academia, mener jeg at vi ikke kan regne dette som den direkte årsaken til refleksivsløyfing. Likevel kan vi ikke utelukke at academia spiller en viktig rolle i angliseringen av det norske språksamfunnet.

6.1 Videre arbeid

Dersom jeg skulle gjort denne studien på nytt, ville jeg ha brukt lengre tid på å velge ut verb. Flere av verbene i denne undersøkelsen synes forbeholdt skriftspråket, noe som resulterte i at deler av denne studiens datagrunnlag stammer fra skriftspråkskorpus. Videre var enkelte av verbene litt lite velvalgte. Mot slutten av oppgaven kom det fram at også koblingen mellom IR-verbet *forsone* og engelske *reconcile* var noe uheldig, ettersom disse ikke uten videre kan

sies å brukes synonymt, slik jeg først hevdet. Det samme kan sies om forholdet mellom *restituere* og engelske *restitute*. Altså ville jeg endret på undersøkelsens verb, og sørget for å teste det muntlige språket bedre.

I tillegg ville det vært interessant å gjøre studien større, og å teste grammatikalitetsvurderingen til flere informanter. I forbindelse med spørreskjemaundersøkelsen ville det ha vært formålstjenelig å teste informantenes engelsknivå på forhånd. Ved å sjekke hvor avansert engelskkompetanse de faktisk har, unngår man å måtte stole på og basere analysene på informantenes egenrapporterte engelskbruk.

LITTERATUR

- Bergsland, Anette O. (2008). "You look great! Om holdninger til bruk av engelsk i reklame". Trondheim: Masteroppgave, INL, NTNU
- Bickerton, Derek (1999). "How to Acquire Language without Positive Evidence: What Acquisitionists Can Learn from Creoles" I DeGraff, Michel (red.): *Language Creation and Language Change: Creolization, Diachrony, and Development*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, s. 49–74
- Borer, Hagit (2005). *Structuring Sense Volume 1: In Name Only*. Oxford: Oxford University Press.
- Busterud, Guro (2006). "Anaforer i norsk som andrespråk". Trondheim: Masteroppgave, INL, NTNU.
- Büring, Daniel (2005). *Binding Theory*. Cambridge: Cambridge University Press
- Chomsky, Noam (1965). *Aspects of the Theory of Syntax*.
<http://l3d.cs.colorado.edu/~ctg/classes/lib/cogsci/chomsky.pdf> (lest 08.12.11)
- Clark, Stewart (2000). *Getting your English right*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Cook, Vivian J. and Mark Newson (2007). *Chomsky's Universal Grammar. An Introduction*. 3. utgave. Malden, Mass.: Blackwell publishers.
- Cornips, Leonie og Cecilia Poletto (2005). "On standardising syntactic elicitation techniques (part 1)". *Lingua*, Volume 115, s. 939-957
- Eide, Kristin M. (2000). "Generativ lingvist - og humanist?"
http://www.ntnu.no/c/document_library/get_file?uuid=1d59c0dd-2fbb-4cf9-afcd-3804fdcc0511&groupId=10259 (lest 31.10.12).
- Eide, Kristin M. og Tor A. Åfarli (2007). "Flerspråklighet – en utfordring for det generative rammeverket? Om dialektsyntaks og parallelle grammatikker". I Torben Arboe (red.): *Nordisk dialektologi og sociolingvistik*. Århus: s. 126–135.
- Eide, Kristin M. og Arnstein Hjelde (2012). "“Vi va spost te å lær engelskt, da veit du” – litt om suppose(d) og modalitet i Amerika-norsk". I *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 30, s. 198 – 224
- Eide, Kristin M. og Hilde Sollid (2011). "Norwegian main clause declaratives: variation within and across grammars". I Peter Siemund (red). *Linguistic Universals and Language Variation*, Mouton de Gruyter, s. 327 - 360.
- Faarlund, Jan Terje (2005). *Revolusjon i lingvistikken. Noam Chomskys språkteori*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Grønmo, Sigmund (1996). "Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskningen". I H. Holter og R. Kalleberg (red.): *Kvalitative metoder i samfunnsforskning* 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget, s. 73-108.
- Hansen, Ida M. W. (2009). "Seg-refleksiver. Frasestruktur og syntaktisk klitisering". Trondheim: Masteroppgave, INL, NTNU.
- Hellan, Lars (1988). *Anaphora in Norwegian and the Theory of Grammar*. Dordrecht: Foris Publications
- Holme, Idar M. og Bernt K. Solvang (1996). *Metodevalg og metodebruk*. 3. utgave. Oslo: Tano Aschehoug
- Johannessen, Janne Bondi (2003). "Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus". I Johannessen, Janne Bondi (red.): *På språkjakt; problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*. Oslo: Unipub. Forlag, s. 133-171.
- Johnstone, Barbara (2000). *Qualitative Methods in Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press
- Labov, William (1966). *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, D.C.: Center for Applied Linguistics

- Ljosland, Ragnhild (2003). “Engelsk som akademisk språk i Norge: en domenetapsstudie”. Masteroppgave, INL, NTNU.
- Ljosland, Ragnhild (2008). “Lingua franca, prestisjespråk og forestilt fellesskap: Om engelsk som akademisk språk i Norge. Et kasusstudium i bred kontekst”. Trondheim: Dr. Avhandling, HF-fakultetet, NTNU
- Lødrup, Helge (2009). “Animacy and long distance binding in Norwegian”. I *Nordic Journal of Linguistics*, 32, pp. 111-136.
- Matras, Yaron (2009). *Language Contact*, Cambridge: Cambridge University Press
- McWorhter, John (2007). *Language Interrupted: Signs of Non-Native Acquisition in Standard Language Grammars*. Oxford: Oxford University Press
- Muysken, Pieter og Paul Law (2001). “Creole studies. A theoretical linguist’s field guide”. http://dingo.sbs.arizona.edu/~charleslin/indv101/review_reading/Creole_studies.pdf (lest 23.04.2013)
- Mæhlum, Brit (2003). “Engelsk eller norsk?”. <http://www.eurozine.com/articles/2003-03-07-maehlum-no.html> (lest 16.04.13)
- Mæhlum, Brit (2007). *Konfrontasjoner. Når språk møtes*. Oslo: Novus Forlag AS
- Mæhlum, Brit, Gunnstein Akselberg, Unn Røyneland og Helge Sandøy (2008). *Språkmøte. Innføring i sociolingvistikk*. Oslo: Cappelen Damm AS
- Opsahl, Toril (2009). ““Egentlig alle kan bidra!” – en samling sociolingvistiske studier av strukturelle trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljøer i Oslo”. Oslo: Dr.avhandling, UiO.
- Pedersen, Walter (2010). “Implicit Arguments in Minimalist Grammars”. http://marija.gforge.uni.lu/esslli2010stus_submission_8.pdf (lest 16.04.13)
- Phillipson, Robert (1992). *Linguistic Imperialism*. Oxford: Oxford University Press
- Phillipson, Robert (2009). *Linguistic Imperialism Continued*. New York: Routledge
- Pinker, Steven (2000). *Words and Rules: The Ingredients of language*. London: Weidenfeld & Nicolson
- Platzack, Christer (2010). *Den fantastiska grammatiken. En minimalistisk beskrivning av Svenskan*. Stockholm: Norstedts
- Reuland, Eric og Martin Everaert (2001) “Deconstructing Binding”. I Baltin, M. og C. Collins (red): *The Handbook of Contemporary Syntactic Theory*. Oxford: Blackwell Publishers. 634-669.
- Ricento, Thomas (2010). “Language Policy and Globalization”. I N. Coupland (red.): I *The Handbook of Language and Globalization*. Chichester: Wiley-Blackwell, s. 123-141.
- Røyneland, Unn (2005). *Dialektnivellering, ungdom og identitet*. Oslo: Unipub
- Sánchez, Liliana (1997). “Why do bilingual Spanish and Spanish in Contact varieties drop definite objects?”. I A. Sorace, C. Heycock og R. Shillcock (red.) *Proceedings of the GALA '97 conference on Language Acquisition*. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Sampson, Geoffrey (2001). *Empirical Linguistics*. New York: Continuum
- Serratrice, Ludovica (2007). “Null and Overt Subjects at the Syntax-Discourse Interface. Evidence from monolingual and bilingual acquisition” <http://lotos.library.uu.nl/publish/articles/000235/bookpart.pdf> (lest 23.04.13).
- Schütze, Carson T. (1996) *The Empirical Base of Linguistics. Grammaticality Judgments and Linguistic Methodology*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Sollid, Hilde (2005). *Språkdannelse og -stabilisering i møtet mellom kvensk og norsk*. Oslo: Novus Forlag.
- Trudgill, Peter (1972). “Sex and Covert Prestige: Linguistic Change in the Urban British English of Norwich”. *Language in Society* 1, 179–195
- Ur, Penny (2009). “English as a lingua franca and some implications for English teachers”

- http://www.tesol-france.org/Colloquium09/Ur_Plenary_Handouts.pdf (lest 16.04.13)
- Winford, Donald (2003). *An introduction to contact linguistics*. Malden, Mass.: Blackwell
- Åfarli, Tor A. (1997). *Syntaks. Setningsbygning i norsk*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Åfarli, Tor A. (2000). *Grammatikk – kultur eller natur? Elementær innføring i det generative grammatikkstudiets vitenskapsteori*. Oslo: Det Norske Samlaget
- Åfarli, Tor A. (2003). ”Har verbet argumentstruktur?”
http://www.ntnu.no/c/document_library/get_file?uuid=8b384258-e57d-4f04-9702-f4afd36d0f34&groupId=10259 (lest 01.02.13).
- Åfarli, Tor A. (2012). “Leksikon og syntaks”. Støtteark 28.08.12, Masterkurs H2012: “Grammatikkmodellar og syntaktisk analyse: samspelet mellom leksikon, syntaks, semantikk og diskurs”.
- Åfarli, Tor A. og Kristin M. Eide (2003). *Norsk generativ syntaks*. Oslo: Novus forlag

Ordbøker

Bokmålsordboka/Nynorskordboka. <http://nob-ordbok.uio.no/>

Ordnet.dk, Dansk sprog i ordbøger og korpus. <http://ordnet.dk/> Utviklet av Det Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, København

Ordnett, www.ordnett.no

Språkkorpus

BigBrother-korpuset, Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo.
<http://www.tekstlab.uio.no/nota/bigbrother/>

Nordisk dialektkorpus, Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo.
<http://www.tekstlab.uio.no/nota/scandiasyn/index.html>

Norsk talespråkkorpus - Oslodelen, Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo.
<http://www.tekstlab.uio.no/nota/oslo/index.html>

Norwegian Web as Corpus. Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo.
<http://www.hf.uio.no/iln/om/organisasjon/tekstlab/prosjekter/nowac/index.html>

Nynorskcorpuset, Norsk Ordbok. <http://no2014.uio.no/korpuset/>

Oslo-korpuset av taggede norske tekster. Tekstlaboratoriet, ILN, Universitetet i Oslo
<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/skriftsprakskorpus/oslo/index.html>

VEDLEGG

VEDLEGG 1: Test A

	1	2	3	4	5
<i>Eksempel 1: Han har nettopp gikk.</i>	x				
<i>Eksempel 2: Jeg kunne ha tenkt meg å dra til Berlin i høst.</i>					x

	1	2	3	4	5
Det anbefales at man spiser fem porsjoner frukt eller grønt hver dag.					
Det norske herrelaget i handball har en sviktende moral.					
Lørdags kveld flokket kjendisene seg rundt den røde løperen.					

	1	2	3	4	5
London er en interessant by med mange gamle bygninger.					
Det er mange hensyn å ta i forhold til innvandrere.					
Det kan være vanskelig å relatere til andres problemer.					
I dag så er det to år siden jeg giftet meg.					
Jakken jeg kjøpte i forrige uke er allerede blitt nuppete.					
Alle barn gleder seg til bursdagen sin.					
Per lovet Kari å komme på festen.					
Marit så hun kommer ikke hjem i dag.					
Mange nordmenn har opplevd å bli bestjålet på tur i utlandet.					

	1	2	3	4	5
På den måten kunne han unngå å høre dem snakke om fadesen.					
Jeg orker ikke finne på noe i dag.					
Prestelivet kan tiltrekke pedofile.					
Det gledes til frihelg og hyttetur!					
Hvem buss skal du ta opp til hallen i ettermiddag?					
Foreløpig antas Marit å ha stjålet pengene.					
Den islandske banken vil forsøke å etablere seg utenfor Norden.					
Til tross for advarslene stupte han uti det iskalde vannet.					
Denne artikkelen var skikkelig tung å lese.					

	1	2	3	4	5
Tore så han drar ikke til hytta likevel.					
Tenåringer bryr seg katta om setningsanalyse.					
Hun synes det er vanskelig å sosialisere med folk hun ikke kjenner.					
Hun sa at hun elsket de.					
Lone så seg selv hoppe fra stupet.					
Løven fortærte og fortærte, men ble ikke mett.					
De hygget seg i gode venners lag.					
Lars fikk et snev av dødsangst hver gang han skulle ut og fly.					
Hun så det lande et helikopter på toppen av bygningen.					

	1	2	3	4	5
Man burde gå til kontroll hos tannlege minst én gang i året.					
I fjor har jeg gått til Snøhetta hele fire ganger					
Den nye gutten tilpasset i klassen uten problemer.					
De ideene sjefen min ga meg var svært verdifulle.					
Du har enda til gode å være skikkelig forelsket.					
Flere folk har vært i Russland enn jeg har.					
Han fikk restituert seg i løpet av et par timer.					
Rakk dessverre ikke spise middag i dag.					
Lukta av våt jord er et sikkert vårtegn.					

	1	2	3	4	5
Han sier at han har forsonet med barndommen sin.					
Jeg synes dette året var bedre enn forventet.					
Dersom vi ikke finner en løsning på problemet er vi ille ute.					
Fyrstekake og Twist er noe jeg forbinder med min mormor.					
Han ser på meg kun som bare en venn.					
Du må ta også skjerpe deg ganske kraftig.					
Friske blomster lukter parfymen din som.					
Det er ikke bra for hjertet å skynde seg.					
Mamma bar vann og pappa bærte ved.					

	1	2	3	4	5
Du kan ikke nekte for at henne kom hjem for sent.					
Petter hatet at det alltid skulle dreie seg om ham.					
Moskva vil jeg dra til og besøke.					
Sjekking på internett er blitt veldig populært de siste årene.					
Hvem av disse bøkene skal du bruke som pensum?					
Hvorfor kunne de ikke ha flokket sammen der borte i stedet?					
Jeg har aldri møtt noen som henne tidligere i mitt liv.					
Denne artikkelen relaterer seg til terrorisme.					
Per aksepterer Kari å synge så lenge hun synger lavt.					

	1	2	3	4	5
Gunnar var så trøtt at det halve kunne vært nok.					
Det ble syklet på veien stadig vekk av skoleelever.					
Innen midnatt ble pakkene sendt i alle retninger.					
Lillebroren min lurte på hvem som får mandel i grøten.					
Hvorfor gledet vi så mye til dette?					
Jeg sa til hun at hun bare kunne glemme det.					
Martin satt og fantaserte i vilden sky.					
Seg kunne hun ikke vaske, for det var ikke noe vann igjen.					
Han tiltrekker seg alltid mange damer når han er på byen.					

	1	2	3	4	5
De siste fire årene har jeg altså bodd i Trondheim.					
Søstra mi må virkelig ha alt inn med teskje.					
Vi gikk på postkontoret og sendte.					
Mon tro hva presten sa da brudgommen ankom kirka beruset.					
Elevene forstod ikke lærerens noe uvanlige dialekt.					
Unge mennesker etablerer senere nå enn for 40 år siden.					
Hvor mye fisk sa du hvilken mann Ola ga?					
Kari klarer ikke bruke spisepinner når vi er ute og spiser sushi.					
Australia kommer jeg aldri til å glemme turen til.					

	1	2	3	4	5
Mamma gikk bort til en helt random mann og spurte etter veien.					
Jeg lurer på om dere sosialiserte dere i utlandet.					
Hvis vasker du vinduer, slipper du å pusse sølvtøy.					
Det ble snødd utrolig mye den vinteren.					
Alt i alt gikk det henne godt.					
«Kon-Tiki» ga meg seriøst gåsehud.					
Åpne pakkene dine litt raskere, da!					
Vi hygget masse i jula.					
Det ble dessverre oppstått en brann her i går kveld.					

	1	2	3	4	5
Da onkelen min skulle ut og reise hadde han seksten kilo i overvekt.					
Spinningsinstruktøren skråler så fælt.					
Vi så vekten låste porten.					
Etter middagene ble det danset i stua.					
Det er ikke alltid like lett å tilpasse seg i et samfunn.					
Jon spiste ostekake på fredag i kantina med gaffel klokka tolv.					
Historien gjentar seg gang på gang.					
Henning hadde virkelig behov for å restituere etter hockeyturneringen.					
Det er svært vanlig at folk tar feil av søsteren min og meg.					

	1	2	3	4	5
Bussene som går til Dragvoll er alltid stappfulle om morgenen.					
Trine flydde med Ryan Air frem og tilbake.					
Dere forsonet dere aldri med det som hadde hendt.					
Vi lurte på om det muligens skjedde samtidig.					
Det har blitt rulla en ball inn i målet.					
Ulrik gruet ikke seg noe særlig til kampen.					
Han må alltid skynde til bussen.					
Hvilken stasjon er det som ligger nærmest flyplassen?					
Helle bare antok uten å høre med ekspertene.					

VEDLEGG 2: Test B, C, D

Testsetninger, test B:

V1

Denne artikkelen **relaterer** til terrorisme.

Å **relatere seg** til andres problemer kan være vanskelig.

Lørdags kveld **flokke** kjendisene rundt den røde løperen.

Hvorfor kunne de ikke ha **flokke seg** sammen der borte i stedet?

Den islandske banken vil forsøke å **etablere** utenfor Norden.

Unge mennesker **etablerer seg** senere nå enn for 40 år siden.

Hvordan **sosialiserte** dere i utlandet?

Hun synes det er vanskelig å **sosialisere seg** med folk hun ikke kjenner.

Han fikk **restituert** i løpet av et par timer.

Karl hadde virkelig behov for å **restituere seg** etter hockeyturneringen.

V2

Han **tiltrekker** alltid mange damer når han er på byen.

Prestelivet kan **tiltrekke seg** pedofile.

Å **tilpasse** i samfunnet er ikke alltid like lett.

Den nye gutten **tilpasset seg** i klassen uten problemer

Dere **forsonet** aldri med det som hadde hendt.

Han sa at han har **forsonet seg** med barndommen sin.

V3

Alle barn **gleder** til bursdagen sin.

Hvorfor **gledet** vi **oss** så mye til dette?

De **hygget** i gode venners lag.

Vi **hygget oss** masse i jula.

Å **skynde** er ikke bra for hjertet.

Han må alltid **skynde seg** til bussen.

Testsetninger, test C:

V1

Jeg kan ikke **relatere** til det som foregår på en annen planet.

Denne diskusjonen **relaterer seg** til fremmedfrykt.

Vi **flokket** rundt gatemusikantene på Karl Johan.

Jentene brukte alltid å **flokke seg** sammen i frikvarterene.

Rema 1000 ønsker å **etablere** i USA.

Mange unges drøm er å **etablere seg** i en storby.

Vi **sosialiserte** og fikk mange nye venner.

Som ny student er det viktig å **sosialisere seg** på universitetet.

Kroppen trenger å **restituere** etter en hard treningsøkt.

Hvordan skulle vi få tid til å **restituere seg** med en så trang timeplan?

V2

Venninna mi **tiltrekker** dessverre småkriminelle menn.

Laksefisket i Neiden **tiltrekker seg** alltid mange turister.

Teknologien må kunne **tilpasse** til menneskene som bruker den.

Vi hadde kanskje **tilpasset oss** bedre i gruppa dersom vi hadde fått mer hjelp.

Man må bare **forsones** med at verden er urettferdig.

Denne selvbiografien viser at jeg har **forsonet meg** med ulykken.

V3

Han hadde **gledet** til denne dagen i et helt år.

Vi **gleder oss** til sommeferie.

Vi **hygget** på biltur gjennom Tyskland.

Han **hygget seg** på ferie i Spania.

Vi **skyndet** av gårde for å rekke bussen.

De **skyndet seg** hjem for å rekke konserten på TV.

Testsetninger, test D:

V1

Jeg kan ikke **relatere meg** til det som foregår på en annen planet.

Denne diskusjonen **relaterer** til fremmedfrykt.

Vi **flokke** oss rundt gatemusikantene på Karl Johan.

Jentene brukte alltid å **flokke** sammen i frikvarterene.

Rema 1000 ønsker å **etablere seg** i USA.

Mange unges drøm er å **etablere** i en storby.

Vi **sosialiserte oss** og fikk mange nye venner.

Som ny student er det viktig å **sosialisere** på universitetet.

Kroppen trenger å **restituere seg** etter en hard treningsøkt.

Hvordan skulle vi få tid til å **restituere** med en så trang timeplan?

V2

Venninna mi **tiltrekker seg** dessverre småkriminelle menn.

Laksefisket i Neiden **tiltrekker** alltid mange turister.

Teknologien må kunne **tilpasse seg** til menneskene som bruker den.

Vi hadde kanskje **tilpasset** bedre i gruppa dersom vi hadde fått mer hjelp.

Man må bare **forsones seg** med at verden er urettferdig

Denne selvbiografien viser at jeg har **forsonet** med ulykken.

V3

Han hadde **gledet seg** til denne dagen i et helt år.

Vi **gleder** til sommeferie.

Vi **hygget oss** på biltur gjennom Tyskland.

Han **hygget** på ferie i Spania.

Vi **skyndet oss** av gårde for å rekke bussen.

De **skyndet** hjem for å rekke konserten på TV.

VEDLEGG 3: Tilleggsskjema

TESTNUMMER:

NAVN:

ALDER:

E-POST:

TLF:

1. Er norsk morsmålet ditt?

Ja

Nei, morsmålet mitt er

2. Hva er din høyeste fullførte utdanning:

Ungdomsskole

Videregående skole

Universitet/høyskole 1-3 år

Universitet/høyskole 4 år +

3. Hvor ofte leser du engelske tekster (skjønnlitteratur, faglitteratur, aviser, ukeblader, artikler, blogger etc.)?:

Daglig

Ukentlig

Sjeldnere

Aldri

4. Hvor ofte produserer du tekster på engelsk?

- Daglig
- Ukentlig
- Sjeldnere
- Aldri

5. Hvor ofte hører du engelsk?

- Daglig
- Ukentlig
- Sjeldnere
- Aldri

6. Hvor ofte snakker du engelsk?

- Daglig
- Ukentlig
- Sjeldnere
- Aldri

7. Hvordan vurderer du din egen kompetanse i engelsk?

- Flytende
- Svært god
- God
- Middels/funksjonelt
- Dårlig
- Svært dårlig

8. Blir du eksponert for engelsk i følgende kontekster?

	Daglig	Ukentlig	Sjeldnere	Aldri
Skole/høyskole/universitet	☐	☐	☐	☐
Jobb	☐	☐	☐	☐
Musikk	☐	☐	☐	☐
Film/TV	☐	☐	☐	☐
Annet:	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐

9. Har du oppholdt deg tre måneder eller lengre i et engelsktalende land?

Ja

Nei

10. Samtykkeerklæring

Jeg er informert om formålet med undersøkelsen, om at alle oppgitte persondata vil bli anonymisert og holdt atskilt fra selve testen, og at jeg når som helst kan trekke meg. Jeg vil delta i undersøkelsen og samtykker i at mine svar kan bli gjengitt og brukt i forskning.

Dato

Underskrift

VEDLEGG 4: Svar fra spørreskemaundersøkelsen og tilleggsskjemaet, Bussjåfører

	A2	A3	A4	B2	B3	B4	C1	C2	C3	D1	D2	D3	Godtar	Usikker	Godtar ikke
Flokke seg	4	2	5	2	5	5	5	4	2	5	5	5	9	0	3
Flokke	-	3	5	1	3	2	4	3	5	2	1	3	3	4	4
Relatere seg	-	5	5	1	5	5	4	5	5	5	5	4	10	0	1
Relatere	-	5	5	4	5	5	3	4	2	4	5	5	9	1	1
Sosialisere seg	1	2	5	5	5	5	5	5	3	4	1	5	8	1	3
Sosialisere	2	4	5	2	4	3	4	3	4	4	5	2	7	2	3
Restituere seg	5	5	5	5	5	5	3	4	4	5	5	5	11	1	0
Restituere	2	1	5	2	3	2	5	5	5	5	5	4	7	1	4
Etablere seg	4	4	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	12	0	0
Etablere	3	4	5	3	4	4	4	3	5	2	1	2	6	3	3
Tiltrekke seg	5	4	5	2	5	3	5	5	5	5	5	5	10	1	1
Tiltrekke	4	1	3	2	5	3	4	2	4	5	5	5	7	2	3
Forsone seg	4	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	12	0	0
Forsone	3	4	3	1	3	3	5	5	4	2	1	2	4	4	4
Tilpasse seg	5	5	5	5	5	4	5	5	4	2	5	5	11	0	1
Tilpasse	2	5	1	5	5	4	3	3	5	2	1	2	5	2	5
Glede seg	4	5	5	5	5	5	5	5	2	5	5	5	11	0	1
Glede	1	3	1	1	3	2	3	5	5	1	1	2	2	3	7
Skynde seg	5	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5	11	1	0
Skynde	2	5	5	1	4	4	4	5	5	2	1	1	7	0	5
Hygge seg	5	3	5	5	5	5	5	5	3	4	5	5	10	2	0
Hygge	1	2	1	1	5	2	3	3	5	1	1	1	2	2	8

SKJEMA	A2	A3	A4	B2	B3	B4	C1	C2	C3	D1	D2	D3				
Morsmål	Norsk	Svensk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Svensk	Norsk	Norsk	Norsk				
Utdanning	2	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2				
														D/U	S/A	SUM
Tekst	1	2	3	1	1	2	2	2	4	2	1	3	Tekst	3	9	12
Snakke	4	3	3	2	3	2	2	3	3	3	2	4	Tale	8	4	12
Lese	1	2	3	1	3	2	4	2	4	2	1	3	Lese	5	7	12
Høre	4	4	4	4	4	4	2	3	4	4	4	4	Lytte	11	1	12
Skole	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Skole	-	-	-
Jobb	3	3	3	3	3	4	2	3	-	3	3	3	Jobb	10	1	11
Musikk	4	4	4	4	4	4	3	4	-	4	4	4	Musikk	11	0	11
Film/TV	4	4	4	4	4	4	3	4	-	4	4	4	Film/TV	11	0	11
Kompetanse	5	3	5	2	5	4	3	3	5	4	2	5				
Opphold	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei	Ja				

VEDLEGG 5: Svar fra spørreskjemaundersøkelsen og tilleggsskjemaet, Lærere

	A8	A9	B8	B9	B10	B11	C8	C9	C10	D9	D10	Godtar	Usikker	Godtar ikke
Flokke seg	1	2	5	5	5	1	5	5	5	5	5	8	0	3
Flokke	1	1	1	1	3	1	1	5	5	3	4	3	2	6
Relatere seg	1	1	5	2	2	3	5	5	5	3	1	4	2	5
Relatere	1	1	4	4	1	4	2	1	1	2	5	4	0	7
Sosialisere seg	1	1	5	3	2	5	5	3	5	5	5	6	2	3
Sosialisere	2	4	1	5	2	2	5	5	5	3	2	5	1	5
Restituere seg	5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	5	10	1	0
Restituere	2	1	2	1	1	1	1	5	5	2	4	3	0	8
Etablere seg	5	5	5	5	5	4	5	4	5	5	5	11	0	0
Etablere	5	5	2	2	1	2	1	1	1	1	2	2	0	9
Tiltrekke seg	5	5	5	3	1	2	5	5	5	5	4	8	1	2
Tiltrekke	1	5	4	5	2	3	5	4	5	5	1	7	1	3
Forsone seg	5	5	5	5	3	4	5	3	5	5	5	9	2	0
Forsone	2	1	1	1	2	1	5	3	5	4	1	3	1	7
Tilpasse seg	2	5	5	4	3	5	5	5	5	4	1	8	1	2
Tilpasse	1	1	2	1	2	2	2	3	5	3	1	1	2	8
Glede seg	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	11	0	0
Glede	1	1	1	1	1	1	1	5	1	1	2	1	0	10
Skynde seg	2	5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	9	0	2
Skynde	1	1	1	1	4	2	1	5	5	2	1	3	0	8
Hygge seg	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	11	0	0
Hygge	1	1	1	1	1	1	1	3	1	2	1	0	1	10

SKJEMA	A8	A9	B8	B9	B10	B11	C8	C9	C10	D9	D10		D/U	S/A	SUM
Morsmål	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Samisk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk				
Utdanning	4	4	4	4	4	3	4	3	4	4	4				
Tekst	2	2	2	2	3	1	1	2	3	2	2	Tekst	2	9	11
Snakke	3	2	2	2	3	2	2	2	4	2	2	Tale	3	8	11
Lese	4	4	4	2	3	1	2	4	4	4	3	Lese	8	3	11
Høre	4	4	3	4	4	3	2	3	4	4	4	Lytte	10	1	11
Skole	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Skole	0	0	0
Jobb	4	2	2	2	3	0	2	2	4	3	2	Jobb	4	7	11
Musikk	4	4	4	4	3	4	4	4	4	2	4	Musikk	10	1	11
Film/TV	4	4	3	4	3	4	4	3	4	4	4	Film/TV	11	0	11
Kompetanse	5	3	4	3	5	2	2	3	5	6	5				
Opphold	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Nei				

VEDLEGG 6: Svar fra spørreskjemaundersøkelsen og tilleggskjemaet, Elever

	A5	A7	B5	B6	B7	C4	C5	C6	C7	D4	D5	D6	D7	Godtar	Usikker	Godtar ikke
Flokke seg	5	5	3	4	5	4	5	4	2	5	5	5	5	11	1	1
Flokke	2	2	3	5	4	5	5	3	5	4	5	5	5	9	2	2
Relatere seg	3	3	5	5	4	5	2	3	5	5	4	4	5	9	3	1
Relatere	4	3	3	5	2	5	3	4	3	5	5	4	5	8	4	1
Sosialisere seg	5	4	5	5	5	5	4	4	5	5	5	3	5	12	1	0
Sosialisere seg	5	3	4	3	2	2	2	3	3	4	5	3	5	5	5	3
Restituere seg	3	2	2	5	5	5	5	4	3	5	5	4	5	9	2	2
Restituere	2	4	3	5	4	4	5	5	5	4	5	5	5	11	1	1
Etablere seg	5	4	3	5	5	5	4	4	2	5	5	5	5	11	1	1
Etablere	3	2	2	5	4	4	2	2	3	1	1	3	5	4	3	6
Tiltrekke seg	5	5	2	5	5	5	2	4	5	5	4	5	5	11	0	2
Tiltrekke	4	3	5	5	5	3	3	4	1	5	5	4	5	9	3	1
Forsone seg	3	3	4	4	5	3	2	5	5	5	5	4	5	9	3	1
Forsone	2	4	3	1	3	4	4	1	4	4	5	3	5	7	3	3
Tilpasse seg	5	4	4	1	5	4	5	4	5	5	5	5	5	12	0	1
Tilpasse	1	1	3	3	1	3	1	2	2	2	2	3	2	0	4	9
Glede seg	5	4	5	3	5	4	5	4	5	5	5	4	5	12	1	0
Glede	2	1	1	1	1	1	1	4	1	1	1	-	1	1	0	11
Skynde seg	5	4	5	5	5	5	5	4	5	5	3	5	5	12	1	0
Skynde	3	1	3	1	1	5	1	3	1	2	4	1	1	2	3	8
Hygge seg	2	2	5	5	5	2	5	5	5	5	5	4	5	10	0	3
Hygge	2	1	3	1	1	5	4	1	1	2	5	1	1	3	1	9

SKJEMA	A5	A7	B5	B6	B7	C4	C5	C6	C7	D4	D5	D6	D7				
Morsmål	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk				
Utdanning	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1				
														Antall	D/U	S/A	SUM
Tekst	3	3	3	2	3	2	2	2	3	3	3	3	4	Tekst	9	4	13
Snakke	4	3	3	4	3	3	3	3	3	4	4	3	4	Tale	13	0	13
Lese	4	3	4	3	4	3	2	4	4	4	4	3	4	Lese	12	1	13
Høre	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	Lytte	13	0	13
Skole	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	0	3	4	Skole	12	0	12
Jobb	2	3	0	3	1	0	0	0	1	0	2	4	0	Jobb	3	4	7
Musikk	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	Musikk	13	0	13
Film/TV	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	4	Film/TV	12	0	12
Kompetanse	5	4	6	5	5	3	6	4	4	5	5	4	6				
Opphold	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei				

VEDLEGG 7: Svar fra spørreskjemaundersøkelsen og tilleggsskjemaet, Mastergradsstudenter, EiT

	A14	A15	A16	A17	A18	B15	B16	B17	C13	C14	C15	C16	D13	D16	D14	D15	Godtar	Usikker	Godtar ikke
Flokke seg	4	5	5	5	4	3	4	5	5	4	1	4	4	5	5	5	14	1	1
Flokke	1	5	5	2	4	4	1	1	1	1	5	5	4	5	5	1	9	0	7
Relatere seg	5	3	5	5	3	5	4	5	5	5	3	5	4	5	4	5	13	3	0
Relatere	3	4	5	1	2	2	3	5	2	2	4	3	4	5	2	5	7	3	6
Sosialisere seg	3	5	2	5	3	5	3	5	2	4	5	5	4	5	5	5	11	3	2
Sosialisere	4	5	5	5	3	1	1	5	5	5	4	5	5	2	5	5	12	1	3
Restituere seg	5	5	5	5	4	4	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5	15	1	0
Restituere	4	4	4	2	3	2	2	5	1	5	2	5	4	5	5	5	10	1	5
Etablere seg	3	5	5	5	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	14	2	0
Etablere	1	3	5	4	2	5	2	1	1	2	1	5	2	1	1	5	5	1	10
Tiltrekke seg	4	5	5	5	4	5	4	5	5	5	5	5	3	5	5	5	15	1	0
Tiltrekke	5	5	5	5	3	5	4	4	4	4	3	2	5	5	5	5	13	2	1
Forsone seg	2	5	2	5	4	5	4	5	5	5	5	5	3	5	5	5	13	1	2
Forsone	1	2	5	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1	2	1	5	3	0	13
Tilpasse seg	5	5	5	3	5	5	4	5	5	5	2	5	4	5	5	5	14	1	1
Tilpasse	1	3	1	1	1	2	1	1	1	2	1	4	1	5	2	5	3	1	12
Glede seg	5	5	5	5	4	5	5	5	1	1	5	5	4	5	5	5	14	0	2
Glede	1	2	1	1	1	5	1	1	1	1	1	5	1	2	4	1	3	0	13
Skynde seg	5	5	5	5	2	5	4	5	5	4	5	4	3	5	5	5	14	1	1
Skynde	1	5	1	2	1	1	1	1	3	1	5	5	2	3	4	1	4	2	10
Hygge seg	4	5	5	5	2	5	4	4	5	5	5	5	5	5	5	5	15	0	1
Hygge	1	2	1	1	2	1	1	1	1	1	1	5	3	1	1	1	1	1	14

SKJEMA	A14	A15	A16	A17	A18	B15	B16	B17	C13	C14	C15	C16	D13	D16	D14	D15					
Morsmål	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk				
Utdanning	3	3	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3				
																			D/U	S/A	SUM
Tekst	3	2	3	3	2	3	2	3	2	2	3	2	1	2	4	2		Tekst	7	9	16
Snakke	3	4	2	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	4	2		Tale	9	7	16
Lese	4	4	4	3	4	4	4	4	2	3	4	2	4	4	4	4		Lese	14	2	16
Høre	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4	3	4	4	4	3		Lytte	16	0	16
Skole	4	2	3	4	4	4	4	4	3	3	4	4	4	4	4	3		Skole	15	1	16
Jobb	1	3	2	1	4	2	3	2	2	2	1	2	1	3	1	1		Jobb	4	12	16
Musikk	3	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4		Musikk	16	0	16
Film/TV	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4		Film/TV	16	0	16
Kompetanse	5	6	6	4	4	5	6	4	4	3	6	3	4	5	5	6					
Opphold	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei	Nei	Ja	Nei					

VEDLEGG 8: Svar fra spørreskjemaundersøkelsen og tilleggsskjemaet, Mastergradsstudenter engelsk

	A12	A10	B12	B13	B14	C11	C12	D11	D12	Godtar	Usikker	Godtar ikke
Flokke seg	5	4	5	5	5	5	5	5	5	9	0	0
Flokke	3	4	1	1	1	5	4	1	2	3	1	5
Relatere seg	3	5	5	5	5	3	5	5	2	6	2	1
Relatere	5	5	3	3	4	4	5	3	5	6	3	0
Sosialisere seg	3	1	5	3	5	5	5	2	5	5	2	2
Sosialisere	4	5	3	5	5	5	4	5	1	7	1	1
Restituere seg	5	3	5	5	5	4	2	5	5	7	1	1
Restituere	5	3	1	1	2	5	2	5	5	4	1	4
Etablere seg	5	4	5	5	5	5	5	5	5	9	0	0
Etablere	5	5	1	1	1	5	2	2	1	3	0	6
Tiltrekke seg	5	5	5	5	5	5	5	5	5	9	0	0
Tiltrekke	5	5	5	5	5	5	2	5	5	8	0	1
Forsone seg	5	4	3	5	5	3	5	5	5	7	2	0
Forsone	1	1	1	1	1	5	1	1	1	1	0	8
Tilpasse seg	5	3	5	5	1	4	5	5	5	7	1	1
Tilpasse	1	1	1	1	1	4	1	1	1	1	0	8
Glede seg	5	5	5	5	5	5	5	5	5	9	0	0
Glede	1	1	1	5	5	5	5	1	1	4	0	5
Skynde seg	5	4	5	5	5	5	4	1	5	8	0	1
Skynde	1	1	1	1	1	3	2	1	5	1	1	7
Hygge seg	5	5	5	5	5	4	5	5	5	9	0	0
Hygge	1	1	1	1	1	3	1	5	1	1	1	7

Skjema	A12	A10	B12	B13	B14	C11	C12	D11	D12				
Morsmål	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk	Norsk				
Utdanning	4	3	3	3	4	3	3	4	4				
										Antall	D/U	S/A	SUM
Tekst	3	3	3	4	4	4	4	4	3	Tekst	9	0	9
Snakke	3	3	4	3	3	4	4	3	4	Tale	9	0	9
Lese	4	4	4	4	4	4	4	4	4	Lese	9	0	9
Høre	4	4	4	3	4	4	4	4	4	Lytte	9	0	9
Skole	3	3	3	3	4	3	4	4	4	Skole	9	0	9
Jobb	3	1	3	1	2	2	4	1	3	Jobb	4	5	9
Musikk	4	4	4	3	3	4	3	4	4	Musikk	9	0	9
Film/TV	4	4	4	3	4	4	4	4	4	Film/TV	9	0	9
Kompetanse	6	6	6	5	5	6	5	6	6				
Opphold	Ja	Nei	Nei	Ja	Ja	Nei	Ja	Ja	Nei				

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven er en studie av hvordan utvalgte inherent refleksive verb i norsk ser ut til å miste sitt obligatoriske refleksivpronomen *seg*. Det er grunn til å mistenke at dette nye mønsteret skyldes påvirkning fra engelsk, ettersom engelsk er unikt blant øvrige germanske språk ved at det ikke har obligatorisk refleksivmarkering.

Opgavens problemstilling kan oppsummeres i to overordnede tematiske spørsmål:

1. Hva skjer eller har skjedd med inherent refleksive verb?, og 2. Hvorfor skjer det? Disse to spørsmålene besvares innenfor henholdsvis generativ grammatikkteori og sosiolingvistik.

En viktig utgangshypotese for prosjektet er at unge nordmenn, samt nordmenn med høy engelskkompetanse, er de som oftest utelater refleksiver, dette fordi en mentalt velutviklet engelskgrammatikk mistenkes å kunne kontaminere den norske morsmålsgrammatikken, med det resultatet at det intransitive engelske refleksivmønsteret overføres til norske inherent refleksive verb.

I denne oppgaven studeres refleksivbortfall på grunnlag av data innhentet fra spørreskjemaundersøkelser, korpusundersøkelser og kvalitative informantintervju. På bakgrunn av det totale datagrunnlaget, påstås det at refleksivbortfall som lingvistisk fenomen i norsk må sies å finnes. Dette refleksivbortfallet vil i streng forstand variere fra verb til verb og fra språkbruker til språkbruker, men visse mønstre skiller seg likevel ut. Det konkluderes med at refleksivbortfall i større grad må sies å gjelde for verb som har semantisk ekvivalente verb i engelsk med lignende fonetisk realisering, og videre påpekes det at kombinasjonen av ung alder og høy engelskkompetanse synes å innvirke på refleksivsløyfingen.

Refleksivbortfall analyseres som en type abstrakt mønsterlån fra engelsk til norsk. På grunn av at slike strukturelle mønsterlån ofte strekker seg ut over ordgrensen, kan denne typen lån tenkes å være vanskeligere å oppdage enn innlån av mer avgrensede leksikalske elementer. Denne oppgaven viser imidlertid hvordan engelskspråklig påvirkning på norsk også kan gi utslag i strukturelle endringer.